

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

TUZLANSKI KANTON

OPĆINA GRADAČAC

OPĆINSKO VIJEĆE

KOMISIJA ZA PLANIRANJE OPĆINSKOG RAZVOJA

STRATEŠKI PLAN RAZVOJA OPĆINE GRADAČAC

(za period 2006-2011. godina)

Juna 2006.godine

Sadržaj:

DIO I

1. ANALIZA STANJA LOKALNE ZAJEDNICE	4
1.1. Uvod	5
1.2. Organizacija izvještaja	5
1.3. Metodologija istraživanja.....	5
2. SOCIO – EKONOMSKI PREGLED	6
2.1. Uvod.....	6
3. DEMOGRAFIJA I TRŽIŠTE RADNE SNAGE	10
3.1. Tržište rada	11
3.2. Nezaposleni	12
4. EKONOMSKA STRUKTURA I RAZVOJ	14
4.1. Samostalno privređivanje/obrti	16
4.2. Poljoprivreda	16
4.3. Turizam	23
5. INFRASTRUKTURA	24
5.1. Komunalna infrastruktura	25
6. OBRAZOVANJE,ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA KULTURA I SPOR.....	27
6.1. Obrazovanje	27
6.2. Zdravstvena zaštita	28
6.3. Kultura	29
6.4. Sport i rekreacija	30
7. ORGANIZACIONA STRUKTURA I KAPACITETI OPĆINE GRADAČAC	31
7.1. Zakonodavna vlast/Općinsko vijeće	31
7.2. Izvršna vlast	33
7.3. Općinske službe	33
7.4. Kratki osvrt na zakonsko pravni tretman općina i njenih nadležnosti	35
7.5. Poslovi iz nadležnosti općine, a povezani sa strateškim razvojem	36
7.6. Potrebe privatnog sektora	36
7.7. Relacije koje poduzetnička zajednica ima sa općinskom upravom ...	38
8. ANALIZA ORGANIZACIJE I KAPACITETA SLUŽBI	43
8.1. Institucije strateškog razvoja općine	44
8.2. Zavod za zapošljavanje	45
9. BUDŽET OPĆINE GRADAČAC	46
9.1. Prihodi od budžeta	46

DIO II

10. SWOT ANALIZA	47
11. VIZIJA RAZVOJA OPĆINE GRADAČAC	50

DIO III

---

12. STRATEŠKI PRIORITETNI CILJEVI I MJERE RAZVOJA.....	51
12.1. Poboljšanje poslovnog okruženja	51
12.2. Razvijena infrastruktura.....	53
12.3. Razvijen industrijski centar.....	55
12.4. Razvijena poljoprivreda	56
12.5. Sajamsko turistički, kulturno sportski grad.....	58
12.6. Razvijene i opremljene predškolske i školske ustanove	60
12.7. Razvijeno i unaprijeđeno zdravstvo	61
12.8. Izgrađeni partnerski odnosi između javnog sektora i NVO	63
12.9. Unaprijeđen položaj mladih u lokalnoj zajednici	66
12.10. Ekološki čista i uređena općina	67

DIO IV

---

13. RAZVOJNI PROGRAMI I KRITERIJI ZA NJIHOVO OCJENJIVANJE	69
13.1. Programi razvoja poslovnog okruženja.....	70
13.2. Programi unaprijeđenja i razvoja infrastrukture	73
13.3. Programi razvoja industrije	84
13.4. Programi razvoja poljoprivrede	87
13.5. Programi razvoja sajamsko-turističkih atraktivnosti, kulturnog naslijeđa i sport	92
13.6. Programi razvoja opremljenosti školskih i predškolskih ustanova	101
13.7. Programi razvoja zdravstva i socijalne zaštite	107
13.8. Programi izgradnje partnerskih odnosa između javnog sektora i NVO	112
13.9. Programi unaprijeđenja položaja mladih u lokalnoj zajednici	114
13.10. Programi unaprijeđenja i razvoja ekologije	117

DIO V

---

14. KRITERIJI ZA VREDNOVANJE RAZVOJNIH PROGRAMA	120
--	------------

DIO VI

15.IMPLEMENTACIJA I KONTROLA PROVOĐENJA STRATEŠKOG PLANA	124
---	------------

DIO I

1. ANALIZA STANJA LOKALNE ZAJEDNICE

1.1 Uvod

Ova analiza stanja (u daljem tekstu Izvještaj), koji predstavlja prikaz socio-ekonomskog stanja na općini Gradačac, rađen je početkom 2006. godine u cilju izrade Strateškog plana razvoja općine Gradačac za period 2006 – 2011. godina. Osnov za izradu analize stanja predstavlja dijagnostički izvještaj koji je urađen Februara mjeseca 2001. godine u okviru projekta “ Unapređenje poslovnog okruženja “

Ciljevi izrade Izvještaja

Ciljevi izrade Izvještaja su sljedeći:

- Da predstavlja osnovu za izradu Strateškog plana razvoja općine Gradačac za period 2006-2011 godina koji će biti urađen primjenom metodologije participativnog strateškog planiranja, da se da doprinos u stvaranju ekonomskih regija za razvoj u skladu sa principima Evropske Unije,
- Da se identifikuju potrebe za dodatnom edukacijom aktera razvoja u specifičnim oblastima kreiranja poticajnog poslovnog okruženja,
- Da se definiše preporuka o programima podrške strateškog planiranja,
- Da se unaprijedi metodologija Lokalnog i Regionalnog Ekonomskog Razvoja, prilagođena uslovima lokalne zajednice i regionalnog okruženja općine.

Ovladana metodologija i iskustva od strane članova KPOR-a i odgovornih osoba u općinskim administracijama za strateški razvoj općine, je osnova za sve daljnje aktivnosti kako na lokalnom tako i na regionalnom nivou .

1.2 Organizacija izvještaja

U svakom poglavlju su sistematizovani rezultati istraživanja, a detaljnije informacije po pojedinim segmentima su date u prilogima. Pored ovog uvodnog dijela Izvještaj sadrži i sljedeća poglavlja:

- Metodologija istraživanja
- Socijalno - ekonomski pregled
- Organizaciona struktura općine i strateški razvoj općine

1.3 Metodologija istraživanja

Istraživački proces podrazumijevao je slijedeće:

- Provjeru i procjenu administrativnog i zakonskog okvira za podršku razvoja općine ,
- Snimanje aktuelne situacije (geopolitičke, ekonomske, demografske i socijalne prilike),
- Opsežno ispitivanje i dijagnoza sposobnosti lokalne uprave da kreira i sprovodi strategiju razvoja općine u cilju dobijanja detaljnog uvida u snage i slabosti u pogledu isporuke adekvatnih servisa za njihove korisnike
- Provjeru uloga i odgovornosti između osoblja, internu podjelu zadataka, proces donošenja odluka itd.
- Snimak stanja ljudskih i tehničkih resursa, profesionalizma i efikasnosti Službi za obezbjeđenje podrške razvoju općine.

Dijagnostički izvještaj je rezultat istraživanja na općini Gradačac nakon sprovedene Strategije ekonomskog razvoja općine Gradačac od 2001 do kraja 2003. godine , a koji će služiti kao osnova za izradu dugoročnije strategije razvoja općine.

Geografski položaj Gradačca

2. SOCIO - EKONOMSKI PREGLED

2.1 Uvod

Socio-ekonomski pregled općine predstavlja osnovu za planiranje daljnjeg strateškog razvoja općine, kao i regionalnog razvoja. Pregled sadrži, pored osnovnih statističkih podataka o stanovništvu, lokalnoj ekonomiji i zaposlenosti, i rezultate istraživanja stanja u općini kao i relacija koje zajednica ima sa općinskom upravom.

Cilj socio-ekonomskog pregleda je identifikacija osnovnih karakteristika resursa razvoja općine, stanovništva, preduzeća i prostora, kao i potencijala za povećanje ekonomske aktivnosti i rast zaposlenosti. Pri tome je fokus analize strateški razvoj općine, odnosno područje poduzetništva kao generatora tog razvoja. Analiza nije detaljno obuhvatala proces privatizacije i restrukturiranja, premda će ovi procesi značajno uticati na ekonomsku situaciju u općini, pošto su ti procesi u nadležnosti Kantona i pripadaju strateškom razvoju regije.

Općenita je ocjena da je sprovedena privatizacija na području općine Gradačac, vrlo uspješna i da su gotovo svi privatizovani subjekti stavljeni u funkciju, da se nivo proizvodnje i zaposlenih radnika svakodnevno povećava . .

2.1.1 Geografija i prirodni resursi

Općina se, geografski posmatrano, nalazi na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine, u dijelu koji je administrativnom podjelom države nazvan Federacija BiH. Federacija ima deset kantona, a općina Gradačac pripada Tuzlanskom kantonu, koji se još označava i kao kanton broj 3. Tuzlanski kanton zahvata površinu od 2670 km² što je 10% ukupne površine Federacije. Sa 533.557 stanovnika i gustom od 200 stanovnika na km² najbrojniji je i najgušće naseljeni kanton. Administrativni centar kantona je općina Tuzla koja je istovremeno i najveća općina Kantona.

Općina Grdačac zahvata južni i nešto jugoistočnog dijela srednje Posavine koja se proteže na dio sjeverne Bosne i padinski dio planina Majevice i Trebave i zauzima prostor od 218 km². Reljef područja na kojem se nalazi općina dijeli se u dvije zone: ravničarsku i zona uspona. Ravničarska zona pripada Posavini. Zona uspona nastavlja se na ravničarsku zonu, a završava se na padinama Majevice i Trebave. Zona uspona čine tri mikro zone: valovito- talasasta, brežuljkasta i bregovita. Visinski odnosi nisu izraženi i kreću se od 100 – 600 m nadmorske visine. Gradačac se nalazi na 129m nadmorske visine.

Prije rata površina općine iznosila je 420 km². Dejtonskim sporazumom oko 50% teritorije dodijeljen je Republici Srpskoj (općina Pelagićevo, Modriča). Lokacija općine je

geografski povezana ne samo sa općinama Federacije i Republike Srpske, Brčko Distrikta, već i sa Republikom Hrvatskom, a preko nje i svim djelovima centralne i istočne Evrope. Saobraćajnu vezu sa navedenim područjima općina uglavnom ostvaruje kopnenim putem. Na lokalitetu Ormanice koji se nalazi na 14 km udaljenosti od centra općine, ulazi se u kontaktnu zonu puteva Tuzla-Županja i puta za Gračanicu, koja je od Gradačca udaljena 36 km. Asfaltnim putem ostvaruje se veza sa magistralnom saobraćajnicom Beograd - Zagreb. U Gradačac je takođe moguće doći asfaltnim putevima iz četiri pravca: Modriče, Bosanskog Šamca, Orašja i Ormanice. Udaljenost od Tuzla je 60 km, Sarajeva 180 km i Zagreba 341 km.

Udaljenost od Tuzlanskog aerodroma je oko 80 km. Ovaj objekat s obzirom na udaljenost može biti od važnosti za razvoj općine Gradačac. Aerodrom je smješten 8 km jugoistočno od Tuzle i 5 km istočno od Živinica i do njega je iz pravca Gradačca moguće doći regionalnim putem Orašje - Tuzla - Sarajevo.

2.1.2 Prirodni resursi

Premda je područje Tuzlanskog kantona oduvjek bilo poznato po svojim mineralnim bogatstvima naročito energetske (uglji) i nemetaličnim (kamen sol), na području općine Gradačca, izuzev termomineralnih voda, nema poznatih raspoloživih ležišta mineralnih sirovina. Prirodni resursi na kojima temelji svoj ekonomski razvoj su: zemljišni resursi, prirodno i kulturno - historijsko naslijeđe.

Od ukupno 218 km² prostora, poljoprivredno zemljište zahvata 124 km², a 11.641 km² su oranice. Iz pedološke karte zemljišta vidljivo je da je zemljište ovog područja svrstano u dvije grupe: dolinska i bregovita. Dolinska zemljišta, zemljišta riječnih dolina do prvih terasa pogodna su za industrijsko - intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju a bregovita dobrim dijelom svoje površine za rentabilnu voćarsku i vinogradarsku proizvodnju.

Klima je umjereno-kontinentalna. Količine padavina, koje godišnje iznose 862 mm, dovoljne su za normalnu poljoprivrednu proizvodnju u svim vegetativnim fazama. Ovo područje po hidrotermičkim koeficijentima zadovoljava zahtjeve uspješne voćarske proizvodnje. Intenzitet vjetrova je slab, mrazovi samo izuzetno predstavljaju opasnost, grad zahvata samo uže pojaseve i rijetko se pojavljuje dva ili više puta na istom području u toku godine.

Raspoloživost poljoprivrednih površina, povoljne agropedološke karakteristike i povoljni klimatski uslovi obezbijedili su ovoj općini jedno od vodećih mjesta u oblasti poljoprivredne proizvodnje na Tuzlanskom kantonu, posebno u oblasti voćarstva i proizvodnji i preradi povrća.

Gradačac je sa svojom okolinom uvijek važio kao poznati voćarski kraj. Dominira proizvodnja šljive i trešnje a u posljednje vrijeme proizvodnja jabuka te se, po broju stabala i po količinama koje se proizvode, svrstava u jedan od najvećih proizvodnih i trgovačkih centara ovog voća u Bosni i Hercegovini. Gradačac je šljivu i trešnju promovisao u gradski simbol i posvetio im sajamsko privredno turističku-manifestaciju "Sajam šljive" i kulturno-zabavno manifestacija "Trešnjarevo".

Posljednjih godina, gradačačko područje postaje sve interesantnije sa aspekta proizvodnje "zdrave hrane". Stanovništvo pokazuje namjeru da još intenzivnije razvije proizvodnju povrća (paprika, paradajz, kornišoni, kupus, patlidžan i krompir), naročito u ravničarskim dijelovima gdje postoje uslovi za navodnjavanje priručnim pumpama i sistemima za navodnjavanje. Sjetvene površine gotovo svih povrtlarskih kultura povećane su.

Ovo područje se, od ostalih područja kantona, izdvaja po specifičnim uslovima za uzgoj vrbovog pruća koje se koristi za izradu ukrasne galanteriju i namještaja (stolice, stolovi, korpe i drugi predmeti).

Gradačac raspolaže bogatim prirodnim i kulturno - istorijskim potencijalima za razvoj turizma. Površine pod šumama zahvataju 50,3 km² što je 23% ukupne zemljišne površine (96,22% svih šuma je u privatnoj svojini). Šume ovog kraja oduvijek su bile poznate ne samo po vrlo lijepoj vegetacije već i brojnim životinjskim vrstama koje su tu nastanjene. Lokalitet Turić, udaljen 9 km od Gradačca, je kao lovište za nisku pernatu divljač i zečeve, prije rata bio uvršten u registar lovnih područja u Bosni i Hercegovini te sa « Fazanerija – Lanište » doo Gradačac , pruža izvanredne mogućnosti za daljnji razvoj lovnog turizma koji je već prepoznatljiv na širem području BiH, i susjednih država .

Kompleks starog grada – Gradina sa kulom Husein Kapetana Gradašćevića iz 18 vijeka, Husejnija džamija sagrađena 1826. godine i Sahat kula sagrađena 1824. god ubrajaju se u vrijedne spomenike bosansko-hercegovačke prošlosti. U Gradačcu je 1882. godine na izvoristu vrlo kvalitetne termalne vode sagrađen prvi banjski objekat, banjsko lječilište Ilidža. Temperatura vode je 29,3 °C. Njene indikacije su: hronične reumatične bolesti, bolesti reumatizma, mialgije i neuralgije, te hronične ženske bolesti. Terapija: tople kupke sa hidroterapijom, mineralnim blatom i elektroterapijom sprovodi se po najsavremenijim metodama liječenja i pod nadzorom medicinskih stručnjaka i specijalista. Objekat banjskog lječilišta je sa kapacitetom od 160 ležaja u potpunosti u funkciji. Privatni smještaj obezbjeđuje još preko 600 ležaja za pacijente koji dolaze na terapiju, što je preko 700 ležaja u smjene. Lokalitet na kojem se nalazi nova banja u neposrednoj je blizini jezera. Konfiguracija terena i prateći objekti pogodni su za pripreme sportista

(nogometni stadion, sportska dvorana i otvoreno igralište za male sportove pružaju idealne uvjete za razvoj sportskog turizma).

Vještačka jezera Vidara površine oko 7,00 km² i Hazna površine oko 1,00 km² sa uređenim plažama za kupanje pored turističke ponude pružaju dobre mogućnosti za ribolov i druge sportske aktivnosti na vodi.

Panorame Gradačca

3. DEMOGRAFIJA I TRŽIŠTE RADNE SNAGE

Posljednji popis stanovništva u bivšoj Jugoslaviji, pa prema tome i u Bosni i Hercegovini, rađen je 1991. godine. Prema tom popisu općina Gradačac, sa 56.378 stanovnika, bila je među prvih 5 općina, po veličini, na Tuzlanskoj regiji. Budući da je jedan dio općine dodijeljen Republici Srpskoj, prema podacima o naseljima koje su nakon Dejtonskog sporazuma pripale općini Gradačac, sadašnji teritorij općine iz 1991. naseljavalo je 38.900 stanovnika. Općina je Dejtonskom podjelom, uslovno rečeno, "izgubila" 17.478 svojih ranijih stanovnika. U toku rata oko 1.000 stanovnika je nasilno izgubilo život, a jedan dio domicilnog stanovništva promijenilo je mjesto življenja (Srbija Crna Gora, Hrvatska, Republika Srpska i evropske zemlje, posebno Njemačka, gdje se smjestilo oko 1000 ranijih žitelja Gradačca). Desio se i veći priliv izbjeglih i raseljenih lica iz drugih dijelova BiH. Tačan broj trenutnih stanovnika teško je utvrditi s obzirom da pravog popisa stanovništva nema. Prema procjenama nadležne općinske službe, u općini trenutno živi oko 42.000 - 44.000 stanovnika što je 7,87 % ukupnog broja stanovnika na Tuzlanskom kantonu. Gustina naseljenosti je oko 200 stanovnika na km² što je nešto manja gustina od prosječne gustine naseljenosti u Kantonu koja iznosi 203 stanovnika/km². Stanovništvo živi u 39, pretežno ruralnih naselja (3 urbana naselja sa oko 15.000 stanovnika čine 1/3 stanovnika). Prema tome stanovništvo je, po urbano - ruralnoj strukturi, podijeljeno u omjeru 30% gradskog i 70% seoskog stanovništva. Povezanost gradskog i seoskog stanovništva je dosta čvrsta i ona se uglavnom iskazuje u administrativnim pogodnostima.

Tabela 1: Starosna struktura stanovništva

Starosna dob	1991 dio koji je ostao u federaciji		Krajem 2005. godine	
	Broj	Udio (%)	Broj	Udio (%)
0-14	9.631	23,0	11500	26.56
15-64	26.403	68.0	28692	66,27
65 i više	2.866	9,0	3100	7,17
Ukupno	38 900	100	43.292	100

Izvor: Popis stanovništva i domaćinstava iz 1991. ; Kanton Tuzla u brojkama, Služba za komunalne poslove i poduzetništvo. U starosnoj strukturi dominira kontingent radno sposobnog stanovništva (15-64 godine) sa 28.692 lica ili 66,27 % ukupne populacije.

Tabela 2: Vitalni događaji na području Gradačca i Kantona

1991 u promilima			1996 u promilima	
Natalitet: 18,7	Stopa smrtnosti: 5,00 Prirodni rast: 13,7		Natalitet : 17,2	Stopa smrtnosti :7,9 Prirodni rast : 9,3
2004 u promilima	Natalitet :19,65	Stopa smrtnosti : 11,4	Prirodni rast : 8,25	

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo.

Iz navedenih podataka da se zaključiti da je prirodni rast u stalnom opadanju (1991=13,7, 1996 = 9,3 i 2004 godina = 8,25 promila).

Na području općine Gradačac organizovano je 36 mjesnih zajednica i to: Bagdale-Ahmetaši, Jelovče Selo, Mionica II, Mionica III, Rajska, Vida I, Zelinja Donja, Srnice Donje, Grabov Gaj, Mionica I, Biberovo Polje, Bukva, Hrgovi Donji, Jasenica, Kerep, Ledenice Donje, Ledenice Gornje, Lukavac Gornji, Međiđa Donja, Međiđa Gornja, Međiđa Srednja, Mionica Centar, Novalići, Okanovići, Srnice Gornje, Škorići, Toke, Tramošnica Gornja, Varoš, Vučkovci, Zelinja Srednja, Svirac, Vida II, Sibovac, Centar i Požarike.

3.1 Tržište rada

Obim kontingenta radno sposobnog stanovništva (15-65 godina) sa 28.692 lica ili 66,27% ukupnog broja stanovnika daleko prevazilazi mogućnosti postojeće privrede. Očekuje se da će ovaj nesklad još dugo biti prisutan. Općina ni prije rata nije mogla da zadovolji potrebe stanovništva za radnim mjestima. Kontingent radno sposobnog stanovništva je po popisu iz 1991. godine sa 26.713 lica činio 68% ukupnog stanovništva.

Tačan broj trenutno zaposlenih je vrlo teško utvrditi, jer kod nadležnih službi nije moguće ustrojiti stvarnu evidenciju zbog stalnih promjena. Broj zaposlenih je prikupljen direktno od pravnih i dr. lica, kao i na osnovu procjene.

Trenutno je na području općine zaposleno oko 7.000 lica (kraj 2005.godine) što je 16,16% ukupnog broja stanovnika.

Poređenja radi u decembru 2000. godine broj zaposlenih radnika iznosio je 4.263 lica. U 11 državnih preduzeća zaposleno je 980 radnika, u 556 privatnih preduzeća 1.115 radnika (vlasnici+ zaposleni), u 3 zadružna preduzeća 24 radnika, u 10 preduzeća u

mješovitoj svojini 1.109 radnika, u samostalnom privređivanju 1.135 radnika. Na čekanju je bilo 900 radnika ili 20,9% od ukupno zaposlenih).

Tabela 3: Zaposlenost na području općine

Oblik vlasništva	Broj radnika	
	1999.	2005. nakon privatizacije
Državno vlasništvo	1022	678
Privatno vlasništvo	1294	4845
Zadružno vlasništvo	24	122
Mješovito vlasništvo	1108	205
Samostalno privređivanje	852	1150
Ukupno:	4300	7000

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

Prema podacima i procjenama na sivom tržištu i neformalnim poslovima zaposleno je oko 1.500 lica, najviše na tržnici Arizona, koji nisu prijavljeni niti se za ista lica uplaćuju propisane obaveze. Prema procjenama oko 4000 lica radi i ostvaruje dohodak iz poljoprivredne proizvodnje.

3.2 Nezaposleni

Prema podacima Kantonalnog zavoda za zapošljavanje, u oktobru 2000. godine ukupan broj nezaposlenih bio je 4.965 što je 10,76 % od procijenjenog broja stanovnika. Takođe ovdje treba naglasiti da se radi samo o licima koja su evidentirana kod Zavoda za zapošljavanje. Na osnovu evidencije nezaposlenih lica moguće je dati stopu nezaposlenosti stanovništva koja predstavlja broj ljudi bez posla kao postotak ukupne ponude radne snage. Tako je stopa nezaposlenosti na općini Grdačac 56,56%. Od ukupnog broja lica koja traže posao 3.022 ili 60,87% su lica koja prvi put traže posao (podaci za 2000. godinu).Krajem 2005. godine broj nezaposlenih lica evidentiranih na birou, odnosno onih koji traže posao je 6.727 (žene 2.173), što je ukupno 15,7 % od ukupno procijenjenog stanovništva na području općine. Prvi put posao traži ukupno 1.556 lica od toga 502 žene.

Tabela 4 : Pregled evidentiranih nezaposlenih lica po stručnoj spremi krajem 2005.

Školska sprema	M	Ž	Nezaposleni koji prvi put traže posao	
			M	Ž
NKV	2667	585	1836	580
PKV	439	101		
NSS	3	3		
KV	2300	775		
SSS	1181	660		
VKV	35	4		
VŠS	37	18		
VSS	55	27		
Ukupno :	6727	2173		

Izvor: Biro za zapošljavanje Gradačac

Statistički podaci, takođe, ukazuju da veliki broj nezaposlenih lica nije prijavljen u Zavod za zapošljavanje. Ove osobe sredstva za život ostvaruju ili radeći u poljoprivredi ili u neformalnom tržištu.

Struktura nezaposlenih upućuje da je njihovo potencijalno zapošljavanje moguće očekivati u sektoru obrta pogotovo trgovine, zanata i poduzetništva na selu. Legalizacijom poslova na pijaci Arizona, očekivati je da će doći i do legalizacije poslovanja većine lica koja sada rade u neformalnom sektoru.

4. EKONOMSKA STRUKTURA I RAZVOJ

a području općine nema raspoloživih poznatih ležišta mineralnih sirovina (osim termalne vode), te se ekonomski razvoj temelji na korištenju zemljišnih resursa i pogodnosti za uzgoj voćarskih, ratarskih kultura i duhana, prirodnim ljepotama i kulturno - historijskom naslijeđu. Iako je u prijeratnom periodu razvoj općine išao u pravcu uspostave jakog poljoprivrednog sektora i prehrambene industrijske proizvodnje, postojali su i veliki kapaciteti tekstilne, građevinske, metaloprerađivačke, hemijske i drvoprerađivačke industrije. Razvijani su, takođe, trgovina, usluge prevoza, i turističke usluge.

Trenutno na općini djeluje oko 700 privrednih pravnih subjekata u privatnom vlasništvu.

Tabela 5: Pregled pravnih lica po vlasničkoj strukturi: uporedni podaci za 1999/05.

	1999.	2005.	Index
Državno vlasništvo	3	3	100
Privatno vlasništvo	556	687	123,5
Zadružno vlasništvo	3	8	266,6
Mješovito vlasništvo	2	2	100
Ukupno	579	700	120

Izvor: Informacija općinske službe za komunalne poslove i poduzetništvo

- Industrijska proizvodnja je na nivou od 65% predratne proizvodnje, u privatiziranim preduzećima koja su imala većinski državni kapital.
- Step en iskorištenosti kapaciteta je oko 70% u odnosu na predratne.
- Trgovina i ugostiteljstvo trenutno ostvaruju prihod koji postaje sve značajniji.

Problemi sa kojima se susreću privrednici:

- Nesigurno tržište,
- Nedostatak povoljnih kredita i obrtnih sredstava,
- Nelikvidnost,
- Izlazak na strana tržišta - kritično,
- Poznati kupac ne izvršava obaveze i uslove plaćanja.

Tabela 6 : Privredna pravna lica u privatnoj svojini

	1999.	2 005.	Indeks
Ukupan broj	556	687	123,5
Ukupan broj zaposlenih u privredi	1294	4105	317,0

Izvor: Informacija Službe za komunalne poslove i poduzetništvo

Na povećanje broja zaposlenih kod pravnih subjekata privrede u privatnoj svojini znatno je učestvovao i momenat privatizacije, kao i stvarno povećan broj zaposlenih u ovom dijelu privrede.

Značajni privredni subjekti na području općine su:

- Poslovni sistem Cimos “ TMD automobilska industrija “ Gradačac, proizvodnja automobilskih dijelova
- TMD – AGS Gradačac, Doo za proizvodnju sitne poljoprivredne mehanizacije
- TMD “ Hanibal “ doo Gradačac, proizvodnja alatnih mašina i metalnih dijelova
- TMD –Dommers Lighting Doo Gradačac, proizvodnja rasvjetnih uređaja
- “Hempro “ doo Gradačac, proizvodnja šindre, ljepenke, katrana i sl.
- “Tišler – prom “ doo Gradačac, proizvodnja drvene stolarije
- “Hanić “ doo Gradačac, rezana građa i drvena stolarija
- “Sportnautik “ doo Gradačac, proizvodnja čamaca
- “Namještaj “ doo Gradačac, proizvodnja kuhinja i elemenata
- “Peštalić “ doo Gradačac, proizvodnja eko energenta – briketa
- “Naturprodukt “ doo Gradačac, proizvodnja komposta i gljiva
- “Kula “ Doo Gradačac, proizvodnja muške, ženske i dječije konfekcije
- “Bosnaprodukt “ doo Gradačac, prerada voća i povrća
- Inmer “ Doo Gradačac, prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda
- “Gradačaćki sajam “ Gradačac, priređivanje sajmova i izložbi
- JZU Centar za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i banjsko liječenje “ Ilidža “ Gradačac
- “Euro profi “ Doo Gradačac, trgovina na veliko i malo raznovrsnom robom
- “Studen & Co “ Doo Gradačac, trgovina šećerom, uljem i naftnim derivatima
- “Mešić – Com “ Doo Gradačac, trgovina na veliko i malo prehrambeni
- “Špar centar “ Doo Gradačac, trgovina na veliko i malo prehrambenim proizvodima i namještajem

- “Badžo “ Doo Gradačac, trgovina na veliko i malo građevinskim materijalom
- “Aldikomerc “ Doo Gradačac, trgovina na veliko i malo podnim prostiračima
- “Voker “ Doo Gradačac, trgovina na veliko i malo vodoinstalacionim materijalom i opremom
- “Sjemenarna Efektikomerc “ Doo Gradačac, trgovina sjemenskim materijalom i sredstvima za zaštitu
- “Poljovet “ Doo Gradačac, trgovina sjemenskim materijalom , sredstvima za zaštitu i proizvodnja jednodnevnih pilića
- “3 & M “ doo Gradačac, proizvodnja metalne i PVC stolarije i mašina
- “HMM “ d.o.o. Gradačac, Mionica , proizvodnja namještaja
- „ Eurotrans „ d.o.o. Gradačac, prodaja goriva i mljevenje žitarica
- „ Beko „ d.o.o. Gradačac, prodaja goriva

4.1 Samostalno privređivanje/obrti

Samostalnim privređivanjem bavi se oko 1.100 lica. Broj obrta i zaposlenih u obrtu stalno raste. Međutim, i pored povoljnih ukupnih kretanja struktura obrtničkih djelatnosti ne zadovoljava, jer broj proizvodnih obrta bilježi sporiji rast od neproizvodnih. Značajan rast uslijedio je u oblasti trgovine i ugostiteljstva. Kad je riječ o zaposlenosti pozitivno je da se u posmatranom periodu povećao broj zaposlenih po jednoj obrtničkoj radnji.

4.2 Poljoprivreda

Poljoprivredna proizvodnja je jedna od najznačajnijih djelatnosti na općini jer ona zapošljava veliki broj stanovnika. Općina Gradačac ima povoljne uslove za razvoj poljoprivrede. Klima je umjereno-kontinentalna. Količine padavina koje godišnje iznose 862 mm dovoljne su za normalnu poljoprivrednu proizvodnju u svim vegetativnim fazama. Intenzitet vjetrova je slab, mrazevi samo izuzetno predstavljaju opasnost, grad zahvata samo uže pojaseve i rijetko se pojavljuje dva ili više puta na istom području u toku godine. Reljef karakterizira postojanje dvije zone: ravničarska zona i zona uspona. Ravničarska zona pripada Posavini, a zona uspona nastavlja se i završava na padinama Majevice i Trebave. Zona uspona po karakteru reljefa dijeli se na tri mikro zone i to: valovito talasasta, brežuljkasta i bregovita. U pogledu visinskih odnosa treba reći da oni nisu jako izraženi na ovom području i kreću se od 100 – 600 m nadmorske visine. Iz pedološke karte zemljišta vidljivo je da je zemljište ovog područja svrstano u dvije grupe: dolinska i bregovita. Dolinska zemljišta, zemljišta riječnih dolina do prvih terasa pogodna su za industrijsko - intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, a bregovita dobrim dijelom svoje površine za rentabilnu voćarsku i vinogradarsku proizvodnju.

Razvoj poljoprivrede moguć je i zahvaljujući raspoloživim zemljišnim površinama, pogodnim za taj razvoj. Ukupna površina zemljišta do 1991. godine iznosila je 41.737 ha (oranice 26.241 ha ili 62,8%; livade 527 ha ili 1,3%; pašnjaci 494 ili 1,1%; voćnjaci 3.136 ha ili 7,6%; vinogradi 4 ha; šume 9.368 ha ili 22,4%; neplodno zemljište 1.969 ha ili 4,7%). U vlasničkoj strukturi dominantan je individualni sektor koji je raspolagao sa 85,5% svih površina (55,9% svih oranica; 1,0% livada; 0,8% pašnjaka; 6,9% voćnjaka; vinogradi i 19,4% šuma). U društvenom sektoru bilo je 6.045 ha ili 14,5%. Oranice društvenog sektora u odnosu na ukupnu površinu zauzimale su 6,9%; pašnjaci 0,2%; voćnjaci 0,7%; 2,8% i neplodno zemljište 1.549 ili 3,7%.

Međutim, trenutna situacija vidljivo je promijenjena u odnosu na 1991. godinu: Dejtonskim sporazumom zemljišna površina koja je pripala općini značajno je smanjena i ona danas iznosi 21.279 ha ili 50,98% u odnosu na stanje iz 1991. godine;

1. U toku ratnog i poratnog perioda došlo je do značajne degradacije, uništavanja i nenamjenskog korištenja zemljišta.
2. Sve obradive površine su očišćene od minsko eksplozivnih sredstava.

Tabela 7: Prikaz zemljišnih površina

		Individ.sektor	Društveni sektor
Ukupno	21 279 ha	19 471 ha	1 808 ha
Oranice	11 858ha	10 508 ha	1350 ha
Livade	302ha	302 ha	
Voćnjaci	2 900ha	2 660 ha	240 ha
Vinogradi	-	-	
Pašnjaci	427 ha	427 ha	
Šume	5 243 ha	5 045 ha	240 ha
Neplodno zemljište	549 ha	529 ha	20 ha

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvoPoljoprivrednu proizvodnju na općini karakteriše dominantno učešće privatnog sektora (91,5%). Gazdinstva su opremljena poljoprivrednom mehanizacijom sa primjenom najnovijih dostignuća u poljoprivredi.

Ratarska proizvodnja: Najzastupljenije ratarske kulture su kukuruz, pšenica i povrtno bilje. Proizvodnju pšenice karakterizira relativno nizak prinos i nestabilna proizvodnja koja

varira po godinama. Prerađivački kapaciteti za ovu kulturu zadovoljavaju. Kukuruz se može proizvoditi u 5 zona na općini i veoma je važna ratarska kultura.

Tabela 8: Prikaz sjetvenih površina i prinosa pšenice i kukuruza u 1990. i 2005. godini

Kultura	1990. godina		2005. godina	
	<i>Sjetvena površina</i>	<i>Prinos</i>	<i>Sjetvena površina</i>	<i>Prinos</i>
Pšenica	4 226 ha	13 653 t	700 ha	3100 t.
Kukuruz	6659 ha	22 188 t	4100 ha	24600 t

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

Sjetvene površine kukuruza u stalnom su porastu, mada kada je kukuruz u pitanju, ako se uzme u obzir površina općine koja je bila prije rata i poslije, može se konstatovati da je sjetva kukuruza ista. Smanjenje proizvodnje pšenice obrazlaže se niskim cijenama, neorganizovanim otkupom i skupim repromaterijalom. Mjesno stanovništvo ne pokazuje spremnost da poveća sjetvene površine za uzgoj pšenice. Kod proizvodnje krmnog bilja takođe je izražen trend porasta i sjetvenih površina, prinosa kao i vrsta kultura koje se gaje. Općina Gradačac posjeduje izuzetno povoljne uslove za uzgoj i preradu soje tako da se očekuje da ova kultura ubuduće bude značajnije zastupljena u poljoprivrednoj proizvodnji.

4.2.1 Duhan

Duhan je industrijska biljka koja je imala, a i danas ima velikog značenja za privredu općine Gradačac. Prije rata ta sadnja odvijala se na područjima općina Gradačac, Šamac, Odžak, Orašje i Gračanica i obuhvatala je više od 1.000 domaćinstava na više stotina hektara zemljišta, sa ukupnom proizvodnjom od oko 1.000 t duhana u listu. Proizvodnja je danas kao i prije rata usitnjena (po domaćinstvu je angažovano svega 0,2 ha), kultura se sadi u brdskim predjelima i na malim parcelama. Posljednjih godina došlo je do povećanja sadnje duhana, ali značajnije povećanje očekuje se nakon uvođenja druge vrste duhana (virdžinija) te rješavanjem problema nedostatka sušnica za sušenje ovog tipa duhana. Organiziranom proizvodnjom i otkupom fermentisanog duhana bavi se preduzeće DD « Duhan » koje zapošljava 55 radnika i svi su radno aktivni. Preduzeće ima dobro razvijenu kooperativnu saradnju sa individualnim gazdinstvima.

Tabela 9 : Prikaz sjetvenih površina i prinosa duhana

Kultura	1990. godina		2005 . godina	
	Sjetvena površina	Prinos	Sjetvena površina	Prinos
Duhan	622 ha	816 t	500 ha	550 t

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

4.2.2 Povrtnarske kulture

Uslovi za proizvodnju povrća (paprika, paradajz, kornišoni, kupus, patlidžani i krompir) izuzetno su povoljni, naročito u ravničarskim dijelovima gdje postoje uslovi za navodnjavanje priručnim pumpama i sistemima za navodnjavanje. Za razliku od opće tendencije opadanja obima proizvodnje kod žitarica proizvodnja povrća je povećana u 2005. godini posebno u dirigovanom i kontroliranom režimu proizvodnje (plastenici i staklenici).

Povećane su i sjetvene površine gotovo svih povrtnarskih kultura. Površine koje su se koristile za sjetvu pšenice sada se koriste za povrtnarske kulture i za osnivanje višegodišnjih zasada voćnih kultura.

Tabela 10: Prikaz sjetvenih površina i prinosa povrća

Kultura	1990. godina		2005 godina	
	Sjetvena površina	Prinos	Sjetvena površina	Prinos
Krompir	577 ha	2166 t	1350 ha	12150 t
Mrkva	21 ha	38 t	20 ha	60 t
Crni luk	137 ha	445 t	270 ha	1080 t
Kupus	179 ha	812 t	800 ha	5600 t
Krastavci	48 ha	138 t	60 ha	240 t
Paprika	189 ha	138 t	75 ha	150 t
Paradajz	118 ha	505 t	75 ha	262 t

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

S obzirom na blizinu prehrambenih kapaciteta, te povoljne klimatske uslove, dugu tradiciju u gajenju povrća na području općine, moguće je razviti i krupnu robnu proizvodnju. Značajni prerađivački kapaciteti su "Bosnaprodukt", «Fana « i « Vegafruit «.

4.2.3 Voćarska i vinogradarska proizvodnja

Voćarstvo ima značajnu ulogu ne samo u poljoprivrednoj proizvodnji već i u ukupnoj privredi općine Gradačac. Gradačac je oduvijek bio poznat kao voćarski kraj. U individualnom sektoru dominirala je proizvodnja šljive te je ovom voću posvećena i tradicionalna manifestacija "Sajam šljive".

Društveni sektor je bio orijentisan na proizvodnju višnje. Prije rata je imao zasade u kojima se primjenjivala najsavremenija agrotehnika i dostignuća iz te oblasti. Preduzeće "Bosnaprodukt" imalo je prije rata 30 ha višnje, 20 ha breskve, 5 ha ribizle, 8 ha kupine, 20 ha šljive.

Međutim, posljednjih godina uslovi za uzgoj voća su unaprijeđeni, te se očekuje rapidan rast ovog sektora u skoroj budućnosti. U 2005. godini registrovano je 950.000 stabala šljive, 350.000 stabala kruške, 800.000 stabala jabuke, 42.000 stabala trešnje, 16.500 stabala breskve, 13.400 stabala oraha, 4.300 stabala dunje, 6.500 stabala višnje i 25.000 stabala kajsije. Broj stabala u odnosu na stanje poslije rata znatno je povećan. Postojeći kapaciteti za preradu u stanju su preuzeti i preraditi sve količine koje su namijenjene tržištu. Hladnjača koja postoji u okviru preduzeća "Bosnaprodukt", "Merx" i PMG mogu da preuzmu sve voćne vrste koje treba da se sačuvaju. Međutim, i individualni proizvođači pokazuju namjeru da prave vlastite male hladnjače i sušnice.

4.2.4 Stočarstvo

Stočarska proizvodnja zauzima značajno mjesto u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji općine Gradačac.

Područje je pogodno za uzgoj produktivnih rasa stoke, jer je mogućnost proizvodnje i nabavke stočne hrane izuzetno visoka. Klimatski i zemljišni uslovi takođe odgovaraju, a raspoloženje proizvođača prema novim rasama kreće se u pozitivnom pravcu. U govedarstvu prednjači simentalac, odnosno, domaće šareno goveče u tipu simentalac i to na cijelom području. Odmah nakon rata došlo je do pada u proizvodnji mlijeka za nepunih 50% u odnosu na 1990. godinu. Nakon osnivanja mljekare doo « Inmer » dolazi do uvećanja stočnog fonda i povećanja proizvodnje mlijeka, odnosno do ukupnjavanja stočnog fonda na bazi farmi (3-30 junica). Očekuje se daljnje povećanje proizvodnje mlijeka kao i organizovani vid otkupa svih tržišnih viškova mlijeka. Prerađivački kapaciteti od ulaznog do izlaznog, finalnog proizvoda postoje i oni mogu u zavisnosti od potrošnje na lokalnom i domaćem tržištu preuzeti sve tržišne viškove. Značajan prerađivač mlijeka i proizvođač mliječnih proizvoda je D.O.O. "INMER" zapošljava 55 radnika a proizvodi mlijeko, svježi sir, kiselu pavlaku i jogurt, te uređene kooperantske odnose sa farmerima.

Tabela 11 : Prikaz stočnog fonda

Naziv	Brojno stanje 1991 (kom)	Brojno stanje 2005 (kom)
Goveda	10 425	7000
Ovce	5 410	3900
Konji	651	190
Koze	1 100	380
Perad	104 000	390 000
Ćurke	5 400	1900
Svinje	5200	630

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

Tabela 12 : Proizvodnja mlijeka 2005.

Ukupna proizvodnja kravijeg mlijeka 2005. =9.243.072		
Utrošak na gazdinstvu	Za ishranu članova domaćinstva	1.200.000 l
	Za preradu	7.943.072 l
Prodaja	Za ishranu stoke bez posisanog	100.000 l
	Organizovani otkup	7.943.072 l

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

Tabela 13: Proizvodnja mlijeka po vrstama stoke

Vrsta stoke	Ukupna proizvodnja
Krave	9.185.532 l
Ovce	45.300 l
Koze	12.240 l

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

4.2.5 Peradarska proizvodnja

Tabela 14: Prikaz broja farmi i proizvodnih kapaciteta u 1990. i 2005. . godini

Elemnti proizvodnje	Ciklus godišnji	Broj farmi		Kapacitet kom	
		1990.	2005.	1990.	2005.
Uzgoj pilenke	1	1	2	8.000	15.000
Brojleri	1	1	17	12 000	816000

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

Proizvodnja i uzgoj fazanskih pilića: Prostor Gradačca i okoline oduvijek su bili poznati u krugovima lovozaljubljenika i priznati kao vodeći u proizvodnji i uzgoju fazanskih pilića. Prije rata ovim poslom se bavila društvena firma "Fazanerija", a od 1997. privatna firma "Lanište" i "Lid mar" koje su vrlo rijetke na prostorima BiH. Firme se bave proizvodnjom jaja i fazanskih pilića. Zauzima kompleks od oko 30.000 m², livada i šuma. Kapaciteti su 70.000 pilića godišnje. U sklopu fazanerije je matično jato od 2.000 koka nosilja, a planira se i uzgoj jarebica.

Poljoprivreda će u budućem razvoju općine biti jedna od osnovnih djelatnosti i vrlo značajan generatora zapošljavanja.

Razvoj poljoprivrede je moguć zahvaljujući raspoloživim zemljišnim površinama, pogodnim klimatskim uslovima , te činjenici da 70% stanovništva živi na selu.

Od ukupne površine 21.279 ha, 77,48 % kvalifikovano je kao obradivo poljoprivredno zemljište.

Voćarstvo ima dugu tradiciju na ovim prostorima. Budući da je posljednjih godina intenzivno rađeno na povećanju broja stabala za očekivati je veći prinos.

Povećao se i broj proizvođača okrenutih proizvodnji povrća. Sjetvene površine gotovo svih povrtlarskih kultura su povećane.

Mjesno stanovništvo pokazuje namjeru da uvede novu rentabilniju sortu duhana (virdžinija) što bi angažiralo ne samo veće sjetvene površine već i veću uposlenost u ovom sektoru. Očekuje se da i soja ubuduće bude značajnije zastupljena u poljoprivrednoj proizvodnji.

Područje je pogodno za uzgoj peradi i produktivnih rasa stoke, jer je mogućnost proizvodnje i nabavke stočne hrane izuzetno visoka. Klimatski i zemljišni uslovi takođe

odgovaraju a raspoloženje proizvođača prema novim rasama i povećanju proizvodnje kreće se u pozitivnom smjeru. Najavljuje se povećanje proizvodnje mlijeka.

4.3 Turizam

Turizam je jedna od najuspješnijih privrednih grana na općini i općina planira da je dalje razvija. Gradačac je stari bosanski grad, nastao u 12 vijeku. Od prve polovine 15. do druge polovine 18. vijeka je pod vlašću Turaka, a zatim pod vlašću Austrougarske. U svim ovim fazama Gradačac je imao značajno mjesto kao pogranični grad i tako se razvijao o čemu svjedoči i njegovo kulturno-istorijsko naslijeđe. Simbol grada je Kula Husein - kapetana Gradaševića koju krase izuzetna ljepota i prepoznatljiva bosanska arhitektura. Pored ovog objekta tu je i Sahat kula sagrađena 1824. god., te staro banjko lječilišta i vjerski objekti. Izgradnjom pokrivenog bazena na lokalitetu stare banje, obezbijediti će se takvi uslovi za turizam, kojima u bližoj i daljoj okolini niko ne raspolaže. To će podstaći razvoj mnogih pratećih djelatnosti, a Gradačac time potvrđuje svoju, sasvim specifičnu razvojnu kulturu.

Priroda gradačackog područja ogleda se u bogatstvu prirodnih, geomorfoloških, hidrografskih karakteristika, bogatstvu flore i faune, te pejzažno oblikovanim karakteristikama predjela. Općina je smještena pod obroncima planine Trebave i u geografskom smislu predstavlja naizmjenično raspoređene konfiguracijske cjeline: aluvijalne ravničarske, planinske i kotlinske. Bujna vegetacija (šume i voćnjaci), vještačka jezera (Hazna i Vidara) koja se nalaze skoro u centru grada čine istinsku prirodnu i rekreacionu vrijednost. Jezera pored turističke ponude pružaju dobre mogućnosti za ribolov i druge sportske aktivnosti na vodi. O šumama, kao vrijednom prirodnom bogatstvu, općinske vlasti posebno brinu (programi zaštite i racionalnog korištenja šuma, pošumljavanje goleti, programi krčenja i čišćenja degradiranih šuma), a poduzimane su i mjere na sankcionisanju radnji nedozvoljene sječe i distribucije drveta. Površine pod šumama zahvataju 5.045 ha što je 22% ukupne zemljišne površine. Šume ovog kraja oduvijek su bile poznate ne samo po vrlo lijepoj vegetaciji već i brojnim životinjskim vrstama koje su tu nastanjene. Lokalitet Turić je prije rata bio uvršten u registar lovnih područja u Bosni i Hercegovini. Kada je u pitanju lov, radi se na njegovoj afirmaciji. Uređene zelene površine i cvijetnjaci, vazduh bez aerozagađenja čine urbano jezgro općine "sredinom ugodnog življenja". Prirodni ambijent s kojim se građani općine s pravom ponose svrstava ovu općinu u jednu od najljepših općina Federacije. U cilju unapređivanja još bolje turističke ponude i većeg zamaha turističke privrede općina planira slijedeće aktivnosti: Nakon izvršene rekonstrukcije kompleksa starog grada - Gradine, potrebno je osmisliti ponudu, uređenje izletišta "Popovača", i "Stara Banja" i lokacije "Oklopnog voza".

5. INFRASTRUKTURA

Saobraćajna infrastruktura (putevi)

Gradačac je u toku rata pretrpio velike štete u oblasti saobraćajne infrastrukture, te je njena rekonstrukcija nakon rata definisana kao prvi prioritet. Do sada je dosta učinjeno na sanaciji i izgradnji puteva, a određeni projekti su u toku ili neposredno predstoje. Posljednjih godina uložena su i značajna materijalna sredstva za unaprijeđenje kvaliteta lokalne saobraćajne infrastrukture. Gotovo sve lokalne saobraćajnice su asfaltirane te je izvršena rekonstrukcija dijela magistralnog i regionalnog puta. Lokalna mreža puteva, trenutno, uglavnom, obezbjeđuje dobru i nesmetanu komunikaciju centra sa svim dijelovima općine kao i naselja međusobno. Obnovljena je putna signalizacija u centru grada a obezbjeđeno je i redovno održavanje puteva u mjesnim zajednicama posipnim materijalom.

Generalno stanje puteva je zadovoljavajuće a pokrivenost asfaltnim zastorom kod magistralnih puteva je 100%, regionalnih 100% a kod lokalnih oko 80%. O stanju puteva brinu se kantonalna direkcija za regionalne puteve, Tuzla i Kantonalna direkcija za magistralne puteve Tuzla. Održavanje lokalnih puteva u nadležnosti je Općine Gradačac.

Putevi:

1. Magistralni put M14 Modriča-Gradačac-Pelagićevo

2. Regionalni putevi:

- Crkvina-Gradačac-Ormanica
- Gradačac-Tramošnica-Orašje
- Srnice Donje-Doborovci-Gračanica

2. Lokalni putevi:

- Put Donji Lukavac-Kerep-Gornja Zelinja
- Put Kerep-Gornja Međiđa
- Put Kerep-Donje Srnice-Špionica koji presijeca regionalni put Gračanica-Srnice-Brčko
- Put Vučkovci Donji-Vučkovci Gornji
- Put Donji Hrgovi-Avramovina
- Put koji se odvaja od željezničke pruge u ulici Pere Bosića preko Požarika za Donje Ledenice
- Put Lahve-Vida-Donje Krečane-Rajska-Jasenica
- Put Vida-Novalići-Gornje Krečane

- Put Svirac-Zmajevac-Lukavac Gornji
- Put Vida-Gornji Lukavac koji se odvaja od Hasanbašića sa puta
- Vida-Jasenica
- Put Alibašići od Mjesnog ureda u Mionici - Kamberi - Porebrice
- Put Srnice-Gornje-Biberovo Polje-Džakule
- Put Sibovac-Omeragići
- Put Mahmut Mahala-Avramovina
- Put Mahmut Mahala-Brdo

Udaljenost od Tuzlanskog aerodroma je oko 80 km. Ovaj objekat s obzirom na udaljenost može biti od važnosti za razvoj općine Gradačac. Aerodrom je smješten 8 km jugoistočno od Tuzle i 5 km istočno od Živinica i do njega je iz pravca Gradačca moguće doći regionalnim putem Orašje - Tuzla - Sarajevo. Aerodrom ima 3 poletno - sletne staze od kojih je samo jedna pokrivena navigacionim uređajima. U krug aerodroma ulazi i željeznička pruga sa jednim kolosjekom, koja se trenutno ne koristi. Prilazna ravan aerodroma je 1:50 što znači veoma blag prilaz iz zraka, odnosno ne postoje prirodne i vještačke zapreke za slijetanje. Aerodrom radi za prevoz putnika i cargo. Trenutno mjesečno preveze oko 1.500 ljudi. Sedmično se obavljaju tri leta.

5.1 Komunalna infrastruktura *(voda, el. energija)*

Vodosnadbijevanje, energetika, kanalizacija, javni saobraćaj i održavanje čistoće predstavlja najviši prioritet s obzirom da se njima stvaraju uslovi za život i nesmetano funkcionisanje općine. U oblasti energetike i vodosnadbijevanja već su učinjeni određeni napori da se stanje u odnosu na ratni period normalizuje i obezbjedi stalno napajanje strujom i vodom.

Napajanje električnom energijom vrši se iz elektro-energetskog sistema Federacije. Općina se električnom energijom snadbijeva iz termoelektrane Tuzla i isporuka je uredna. Snadbijevanje grada i šire okoline pitkom vodom pokriva oko 30.000 stanovnika, što čini preko dvije trećine ukupnog broja stanovnika općine. Područje grada i šire okoline snadbijeva se pitkom vodom sa izvorišta Okanovići čiji je kapacitet 120 l/s, i dijelom iz mjesnih vodovoda. Ostali dio općine će se vrlo brzo priključiti na izvorište « Domažići » čiji je kapacitet 110-115 l/s, time bi bilo riješeno snadbijevanje pitkom vodom čitave općine za duži period, imajući u vidu i lokalne vodovode u Mionici, Vučkovci i dr.

Na pojedinim dijelovima općine, postoje problemi u snadbijevanju pitkom vodom zbog starosti /dotrajalosti vodovodnog sistema (MZ Srnice Donje, MZ Vučkovci, MZ Srnice Gornje, MZ Mahmut Mahala, MZ Liporašća Donja, MZ Krčevina). Općina planira da u narednom periodu izvrši rekonstrukciju sekundarne mreže. Radi se o investiciji od oko 4 miliona KM što zahtijeva anagažovanje inostranih sredstava i sredstava od građana.

5.1.2 Kanalizacija

Gradačac je među rijetkim gradovima koji ima sistem i glavni cjevovod za prihvrat i prečišćavanje otpadnih voda. U toku je konačna realizacija projekta o priključenju na kanalizacioni sistem područja koja nisu do sada bila priključena na kanalizacioni sistem - Požarike i Vida što je vrlo važno sa aspekta zaštite jezera. Gradska deponija je sanirana, ali ona ne predstavlja dugoročno i trajno rješenje. Brigu o komunalnoj čistoći vodi DD "Komunalac".

5.1.3 Telekomunikacije

Na području općine djeluje jedno javno preduzeće (JP PTT saobraćaja BiH Pošta Gradačac) koje ima nadležnost za postavljanje i održavanje telekomunikacijskih uređaja veza. PTT saobraćaj odvija se bez većih problema kako u pogledu telefonskog saobraćaja tako i po pitanju prijema i distribucije pošte i paketa. Područje općine pokriveno je mrežom mobilne telefonije i Internet je u funkciji.

5.1.4 Stanovanje

Stanovanje na općini uključuje individualne i kolektivne stambene objekte. Većina naselja na području općine jesu naselja ruralnog tipa. Što znači da stanovništvo većinom živi u individualnim objektima vrlo raznolikog arhitektonskog izraza. U urbanom dijelu općine, mada postoji više kolektivnih stambenih objekata (uglavnom stariji od 15 godina) dominiraju individualni stambeni objekti što ima veze i sa tradicijom življenja na ovim prostorima. U poslijeratnom periodu bilježi se velika ekspanzija u individualnoj stambenoj izgradnji sa dosta bespravne izgradnje što značajno narušava urbani ambijent. Općinske vlasti su se od 2000 -2005. godine značajno angažovale u pravcu analiziranja situacije te poduzimanju mjera za sanaciju stanja i uspostavljanja discipline u ovoj oblasti. Projekat koji općina trenutno realizuje je izgradnja Stambenog niza Naselje 1 objekat A-6 kojim će se obezbjediti veći broj stambenih jedinica za tržište. Objekat je korisne površine 1.039 m². Planirana je i izgradnja objekata na lokalitetu Potok Mahala sa 6 lamela i na lokalitet KSC sa 6 lamela. U toku rata, budući da je općina bila područje neposrednog ratnog djelovanja stambeni fond značajno je devastiran. Izvršen je povrat stanova i uvođenje u posjed u potpunosti, takođe povrat imovine u privatnom vlasništvu u potpunosti je sproveden.

6. OBRAZOVANJE, ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA, KULTURA I SPORT

6.1 Obrazovanje

Na području općine djelatnost osnovnog obrazovanja organizirana je u 7 osmorazrednih škola. U ovim školama se školske 2005/2006. obrazuje 4.944 učenika a nastavu izvodi 262 nastavnika. Mreža ovih škola uglavnom je usklađena sa koncentracijom stanovništva.

Tabela 15: Osnovne škole

Naziv osnovne škole	Broj učenika	Broj nastavnika
OŠ "Safetbeg Bašagić"	1188	56
OŠ "Hasan Kikić"	619	39
OŠ "Ivan Goran Kovačić"	992	51
OŠ "Musa Ćazim Ćatić"	562	31
OŠ "Edhem Mulabdić"	500	28
OŠ "Mehmed Beg Kapetanović Ljubušak"	639	35
OŠ "Hamdija Kreševljaković"	444	22
	4944	262

Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti

Srednje škole: Nastava srednjeg obrazovanja odvija se u 2 škole (1 mješovita srednja škola i 1 gimnazija). Srednjim obrazovanjem obuhvaćeno je 1.768 učenika. Nastavu u školskoj 2005/06. izvodi 73 nastavnika.

Tabela 16: Srednje škole

Naziv srednje škole	Broj učenika	Broj nastavnika
MŠS "Hasan Kikić"	1333	53
Gimnazija "Mustafa Novalić"	435	20
Ukupno	1768	73

Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti

Smjerovi koji se mogu pohađati u srednjoškolskim centrima:

- Elektrotehnički, Tekstilnotehnički, Mašinskotehnički, Poljoprivrednotehnički, Medicinski, Mašinskostručni, Tekstilnostručni, Poljoprivrednostručni, Saobraćajnostručni, Drvoprerađivački i Uslužni.

Završena je izgradnja nove osmorazredne škole u Vidi I i Međiđi Donjoj iz donacije Japanske vlade, a završeni su i započeti radovi na rekonstrukciji četvorogodišnje škole u Mionici – Krčevini, te završena, prva faza, izgradnje nove zgrade gimnazije.

Obdaništa: Na području općine djeluje 1 predškolska ustanova. Usluge trenutno koristi oko 77 djece a angažovano je 8 vaspitača.

Općina Gradačac nema nijednu visokoškolsku ustanovu a najbliža ustanova je Univerzitet u Tuzli. Brojni studenti sa ovog područja obrazuju se na Univerzitetu u Sarajevu i Sveučilištu u Zagrebu.

Tabela 17: Obdaništa

Naziv obdaništa	Broj korisnika	Broj vaspitača
"Kolibri"	Oko 77	8

Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti

6.2 Zdravstvena zaštita

Tabela 18: Ustanove zdravstvene zaštite

Dom zdravlja	Broj usluga dnevno	Broj zaposlenih
JZU " Medicinski centar"	1000	150
JZU Centar za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju, banjsko lječilište "Ilidža"	475	63
Ambulante	Broj usluga	Broj zaposlenih
MZ Vučkovci	45	2
MZ Zelina Donja	33	2
MZ Međiđa Donja	30	2

Izvor: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti

JZU Medicinski centar najveća je i najznačajnija zdravstvena ustanova na općini. Zapošljava 150 zdravstvenih radnika. U 2005. godini pružilo je građanima općine dnevno preko 1.000 usluga. Zahvaljujući pomoći Švicarske vlade završena i puštena faza B ovog objekta, što je podrazumijevalo saniranje i opremanje objekta. Za sekundarnu zaštitu i složenije medicinske intervencije građanima je na raspolaganju Univeziteti klinički centar u Tuzli koji ima 13 klinika i 9 zavoda. Snadbjevenost lijekovima je dobra. Na općini djeluje pet apoteka.

Socijalna zaštita: Socijalna prava ostvaruju se putem Centra za socijalni rad kroz stalnu mjesečnu pomoć za socijalno ugrožene kategorije stanovništva utvrđene po socijalnoj anamnezi i takvih korisnika je 450. Sredstva se obezbjeđuju od Vlade Kantona. Takođe se vrše povremena davanja na iznos subvencija u liječenju, plaćanju električne energije i sl. Putem Biroa za zapošljavanje dio radnika koji su ostali bez posla i nalaze se na evidenciji prima određenu naknadu za nezaposlene i ima participaciju za zdravstvo. Ove naknade su veoma skromne, tako da je za kategorije socijalno zbrinutih i nezaposlenih situacija teška. I ova prava se neredovno ostvaruju sa izvjesnim zakašnjenjem. Donošenje politike socijalne zaštite u nadležnosti je Federalne vlade a djelovanje općinskih centara pa i ovog otežano je i time što ne postoje adekvatne socijalne statistike, a posebno teškoće postoje u prikupljanju podataka na nivou domaćinstava.

6.3 Kultura

Mrežu ustanova koje se bave kulturom i razvojem kulture čine:

Javna biblioteka "Alija Isaković" i Centar za kulturu "Ahmed Muradbegović". Biblioteka ima knjižni fond od 45.000 knjižne jedinice i prosječno godišnje oko 2.500 korisnika. Uspostavljen je COBIS sistem – elektronska katalogizacija, zavičajna zbirka i mobilna terenska biblioteka za korisnike na selu.

Centar za kulturu "Ahmed Muradbegović" u svom sastavu ima radio stanicu, muzejsku i zavičajnu zbirku i gradsko kino.

Značajne kulturne manifestacije koje su već postale tradicionalne su: "Gradačaćki književni susreti", Međunarodni sajam poljoprivrede i prehrambene industrije "Sajam šljive". Već šestu godinu redovno izlazi i časopis Diwan. Svi djelovi općine imaju nesmetani prijem radio i tv signala. U gradu djeluje i radio stanica.

6.4 Sport i rekreacija

Bavljenje sportom posebno mladih od velikog je značaja za razvoj mladih i stvaranje odbojnosti prema porocima. Na području općine djeluje 24 sportska kolektiva, od kojih 9 djeluje u gradu, a 13 klubova na području seoskih mjesnih zajednica. Najviše je nogometnih klubova - 16, a djeluju još i rukometni, košarkaški, košarkaški invalidski, karate, ribolovni, dva šah kluba i odbojkaški klub za žene. Pored takmičarskih uspjeha u nogometu, rukometu i košarci, rade i škole mladih koje u svim granama sporta okupljaju oko 1.000 djece školskog uzrasta. Osnovu za djelovanje dvoranskih sportova čine postojanje kvalitetne sportske dvorane u okviru JP "Gradačaćki sajam" a osim dvorane u gradu postoje i nogometni stadion, teren za mali nogomet i košarku, dva jezera za sportski ribolov i trim staza oko jezera Vidara. Uz objekte srednjih i osnovnih škola izgrađene su i sportske dvorane i uređena sportska igrališta .

Kvalitet građanskog društva: Na području općine Gradačac, djeluje više udruženja građana, koja mogu značajno pomoći u strateškom razvoju općine.

Udruženje privrednika	Gradačac
Udruženje obrtnika	Gradačac
Eko zeleni	Gradačac
Udruženje penzionera	Gradačac
Centar za građansku saradnju	Gradačac
Udruženje voćara	Gradačac
Udruženje poljoprivrednih proizvođača	Gradačac
KULT udruženje mladih	Gradačac
NBR Udruženje za razvoj Gradačac	Gradačac
CPCD	Gradačac
Udruženje sportskih ribolovaca Hazna	Gradačac
Lovačko društvo " Jelen " Gradačac	Gradačac

Prema procnema na području općine Gradačac djeluje oko 50 raznih udruženja građana (ekonomska, ekološka, omladinska, ženska, boračka, nacionalna i sportska)

IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH AKTERA STRATEŠKOG RAZVOJA OPĆINE

7. ORGANIZACIONA STRUKTURA I KAPACITETI OPĆINE GRADAČAC

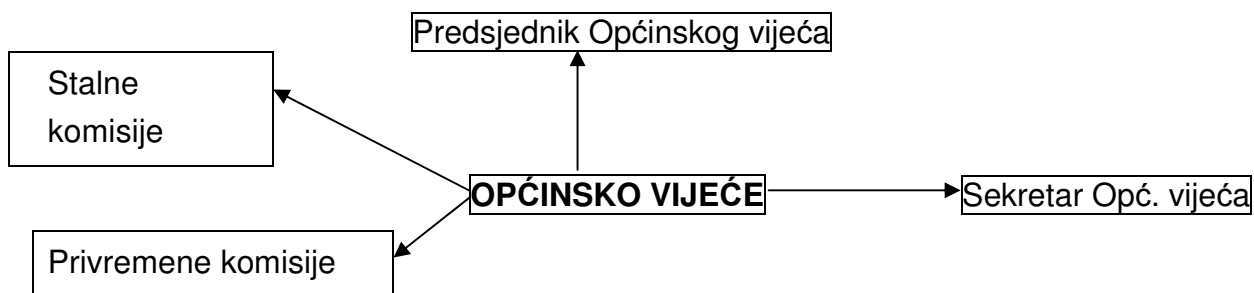
Ustavom Federacije, Ustavom kantona i Zakonom o lokalnoj upravi općina je obavezna formirati zakonodavnu i izvršnu vlast.

1. **ZAKONODAVNU VLAST čini Općinsko vijeće**
2. **IZVRŠNU VLAST čini Općinski načelnik**

7.1 Zakonodavna vlast/Općinsko vijeće

Općinsko vijeće je predstavničko tijelo građana.

Donosi općinske propise i druga akta u okviru prava i dužnosti Općine, iz samoupravnog djelokruga Općine, te obavlja i druge poslove u skladu sa Ustavom, Zakonom i Statutom općine. Općinsko vijeće sastoji se od 30 članova. Mandat članova Općinskog vijeća traje 4 godine. Aktuelno općinsko vijeće konstituisano je u krajem 2004. godine i čine ga predstavnici iz 4 parlamentarne stranake.

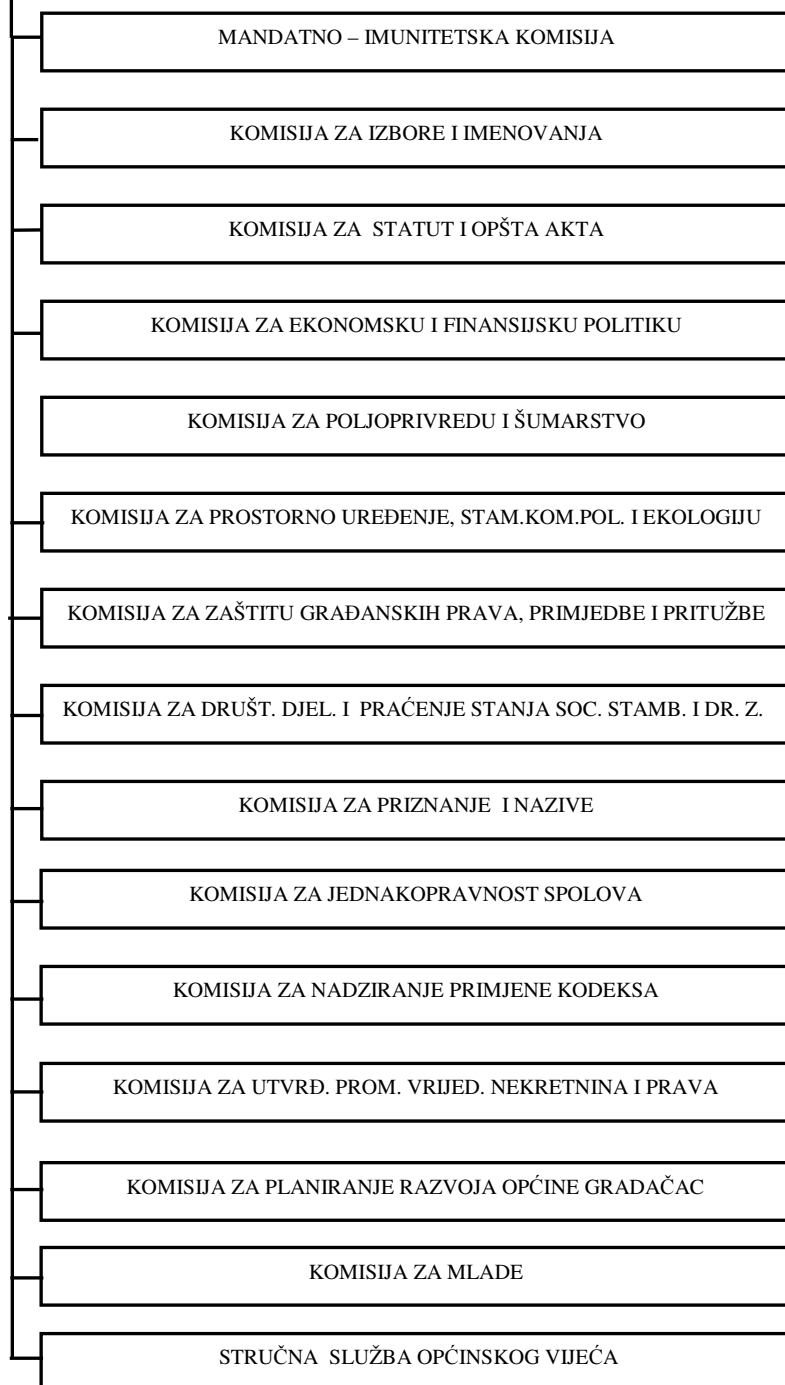

Šema1: Organizacija zakonodavne vlasti Općine Gradačac

OPĆINA GRADAČAC

OPĆINSKO VIJEĆE

STRUKTURA ZAKONODAVNE VLASTI OPĆINE

Šema2: Organizacija zakonodavne vlasti Općine Gradačac

7.2 Izvršna vlast

Izvršnu vlast u općini čini Općinski načelnik. Općinski načelnik predstavlja i zastupa općinu. Odgovoran je Općinskom vijeću za poslova iz nadležnosti općine, a za poslove iz djelokruga prava i dužnosti Federacije, odnosno Kantona odgovoran je odgovarajućim organima Federacije, odnosno Kantona.

U obavljanju svih ovih poslova Općinski načelnik ostvaruje potrebnu saradnju sa Vladom i nadležnim organima Kantona te sa Vladom i nadležnim organima Federacije.

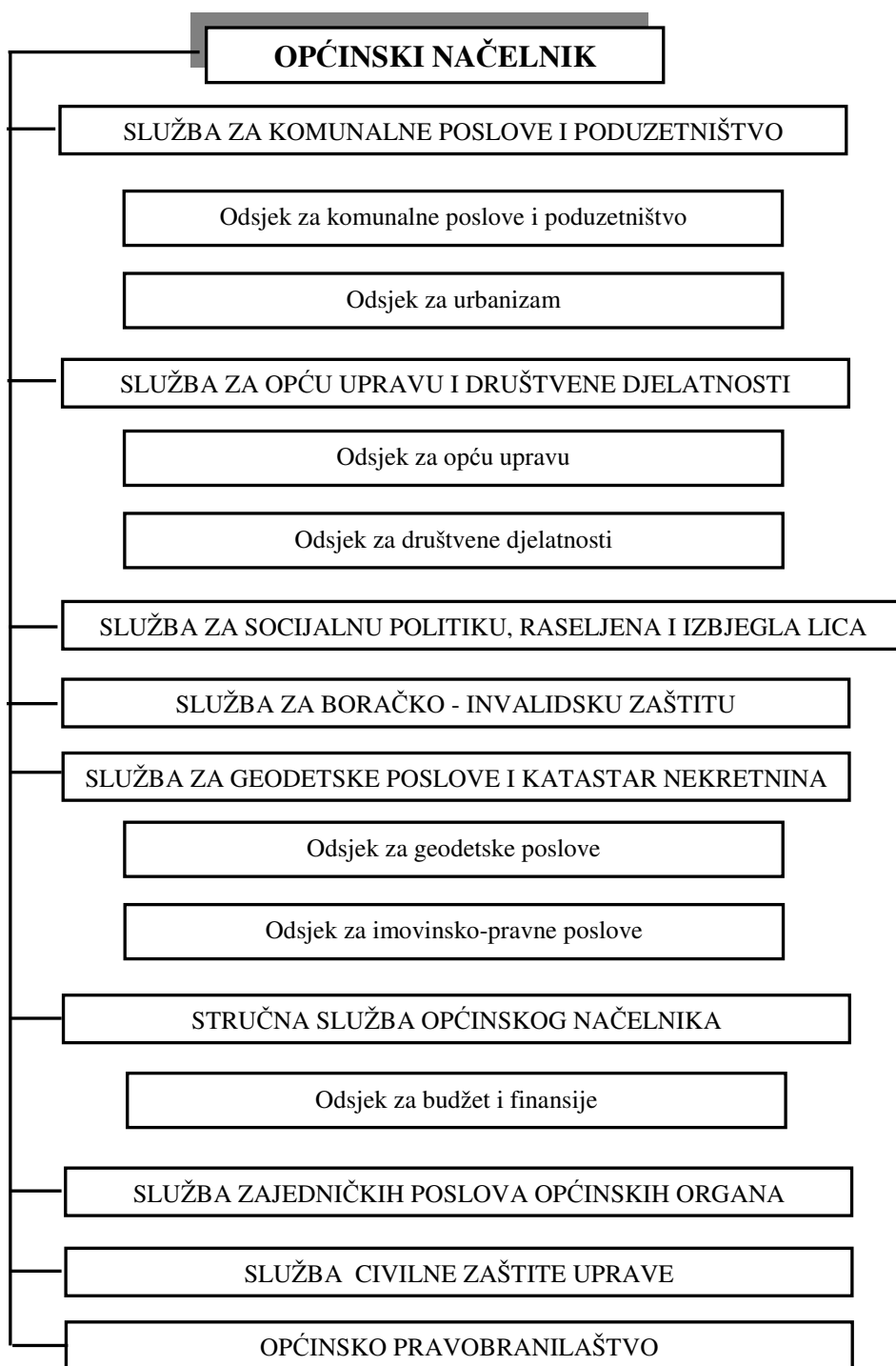
Politička struktura aktuelne zakonodavne i izvršne vlasti uspostavljena je u Novembru 2005. nakon općinskih izbora u aprilu. Izbornu većinu je ostvarila SDA 13 vijećničkih mjesta, SDP 9, Stranka za BIH 3, Nezavisna stranka GM4 5.

7.3 Općinske službe

Zakonom je utvrđeno da lokalna vlast ima mogućnost određivanja vlastite upravne strukture u cilju njenog prilagođavanja lokalnim potrebama i efikasnog rukovođenja radom uprave. Pod time se podrazumjeva organizacija administrativnih službi. Prema tome, unutrašnja organizacija općinskih službi, veličina administrativnih službi i broj zaposlenih je u nadležnosti Općinskog načelnika i Općinskog vijeća. Unutrašnja organizacija općinskih službi za upravu uređuje se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji. Sredstva za rad općinskih službi za upravu osiguravaju se iz budžeta općine. Radom svih općinskih službi za upravu rukovodi Općinski načelnik, a radom pojedine općinske službe za upravu neposredno rukovode pomoćnici Općinskog načelnika.

Ukupan broj zaposlenih u općinskoj administraciji je 90.

Općina Gradačac je jedna od općina na Tuzlanskom kantonu koja je izvršila racionalizaciju zaposlenih lica.

U ovom poglavlju su prikazani rezultati i istraživanja o formalnim nadležnostima općine u strateškom planiranju kao i o aktivnostima koje općina Gradačac provodi na unapređenju općeg okvira za djelovanje općine unutar zadatog ustavno-pravnog položaja. Rezultati istraživanja su bazirani na analizi dokumentacije, koja definiše ustavno - pravnu poziciju općine, pravne i poslovne dokumentacije općine Gradačac,

intervjuima sa odgovornim osobama u općinskoj administraciji i rezultatima istraživanja poduzetnika.

Bosna i Hercegovina nema snažnu tendenciju lokalnog odlučivanja o razvoju. Promjene političkog sistema, 1990. godine, pokrenule su težnju prema većoj autonomiji lokalnih zajednica, ali bez izražavanja potrebne kritične mase mogućnosti i izvora tako da se proizvode nesuglasice o stvarnim ovlaštenjima i potrebnoj alokaciji sredstava. Nakon Dejtonskog sporazuma u Bosni i Hercegovini više puta su provođeni lokalni i opći izbori tako da je dolazilo do čestih promjena institucionalnih struktura i ključnog osoblja, a time i gubljenje znanja, iskustva i slabljenja mogućih učinaka podrške ekonomskom razvoju.

Na lokalnom nivou postoji i praksa da su mjere podsticaja lokalnog razvoja ovisile o raspoloženju pojedinaca koji su imali politički uticaj i moć odlučivanja.

No uprkos, ovim ograničenjima razvoj lokalne zajednice sve više postaje predmetom njenih vlastitih razvojnih pobuda. Mada lokalnim vlastima u Federaciji danas ostaju prije svega nesigurni širi privredni i politički okviri u kojima mora aktivnije sprovoditi svoju lokalnu razvojnu inicijativu sve više je onih koji žele prekinuti krug privredne stagnacije. Svjesne da joj nijedan upravni nivo ili druga institucija ne mogu oduzeti taj razvojni zadatak lokalne uprave uzumaju ga za prioritet svog rada i pokušavaju u taj proces uključiti državne i regionalne uprave.

7.4 Kratak osvrt na važeći zakonsko – pravni tretman općina i njenih nadležnosti po pitanju strateškog razvoja općine

U važećoj zakonodavnoj praksi sve zakonodavne funkcije su na nivou entiteta što znači da su svi zakoni i propisi kad govorimo o Federaciji, jedinstveni za cijelo njeno područje. Prema tome zakonsko – pravni okvir jedinstven je za sve lokalne zajednice uspostavljene na njenoj teritoriji, pa prema tome i za općinu Grdačac koja je u ovom izvještaju tretirana. Zakonska regulativa općine sadržana je u odrednicama zakonodavstva BiH, Federacije i Kantona. Premda prema ovoj ustavno pravnoj – regulativi u opisu ovlasti lokalne uprave nije područje strateškog razvoja općine i zapošljavanja, lokalna zajednica mora razvijati svoje lokalne prednosti izvore rasta, graditi svoju privlačnost za preduzeća prije svega ostvarivanjem privlačne okoline kako sa fizičke strane (infrastruktura, lokacije industrijskih i drugih zona) tako i sa stanovišta poduzetnika.

7.5 Poslovi iz nadležnosti općine, a povezani sa strateškim razvojem

Urbanizam – prostorno uređenje i zaštita okoline.

Osigurava uslove za uređenje prostora, te štiti i uređuje čovjekovu okolinu.

Donosi regulacione i druge planove prostornog razvoja.

Zemljišta i dobra u općoj upotrebi, zoniranje zemljišta i zemljišne rente.

Osigurava uspostavljanje i održavanje premjera i katastra zemljišta i evidencije prava na nekretninama, usmjeravanje zemljišne rente.

Stambene politike – upravljanje i održavanje stambenog fonda (objekata i uređaja)

Upravlja općinskom imovinom.

Lokalno komunalno poslovanje u funkciji razvoja i zadovoljavanja potreba građana –

obrazovanje, javne službe, spomenici kulture, baština trgovine, zanatstvo, turizam, snadbjevanje, odražavanje lokalne infrastrukture lokalnih puteva, ulica i mostova, groblja i drugih javnih objekata od interesa za općinu.

7.6 Potrebe privatnog sektora

Lokalna zajednica mora razvijati svoje lokalne prednosti izvora rasta, graditi svoju privlačnost za preduzeća prije svega ostvarivanjem privlačne okoline kako sa fizičke strane (infrastruktura, lokacije industrijskih i drugih zona), tako i sa stanovišta poduzetnika. Promocija i kreiranje nove privatne inicijative zahtijeva intenzivnije uključivanje ključnih ljudi u lokalnim razvojnim aktivnostima. Intenziviranje uključivanja lokalnih vlasti ohrabrit će taj razvoj.

U ovom poglavlju dat je pregled stanja i potreba privatnog sektora, kao i rezultati istraživanja potreba poduzetnika i njihova ocjena kvaliteta servisa i usluga koje pruža općina, a koji imaju uticaja na njihovo poslovanje. Istraživanje stanja i potreba poduzetnika provedenog u sektoru malih i srednjih preduzeća pokazuje da poduzetnici eksternu okolinu - poslovno okruženje smatraju faktorom koji ometa i koči razvoj privatne inicijative a to su:

- Odsustvo sistemske, ciljno usmjerene državne pomoći malom poduzetništvu
- Osnovno zakonodavstvo i poreski sistem nisu naklonjeni poduzetnicima
- Malo domaće tržište sa visokim stepenom monopolizacije

- Prilično veliki neregistrovani neformalni sektor
- Visoka cijena kapitala /pomanjkanje dugoročnih finansija/
- Pomanjkanje privredne i tehnološke podržavajuće infrastrukture
- Administrativne procedure su sve zahtjevnije i skuplje
- Kupovna moć stanovništva kritična

Iz tih razloga u svrhu preživljavanja koriste nelegalna sredstva poslovanja:

- Izbjegavanje plaćanja poreza;
- Ne prijavljivanje radnika koji rade "na crno";

Zahtjevi poduzetnika prema eksternoj okolini

- Uvođenje stimulativne legislative (na federalnom i kanonalnom nivou). Pravni okvir i zakonske regulative prilagoditi marketinški orijentiranom privatnom sektoru,
- Uvođenje mehanizma podrške i struktura (na federalnom i kantonaknom nivou) koji će omogućiti razvoj poduzetništa,
- Rekonstrukcija javnog sektora koji mora biti ekspeditivniji i fleksibilniji,
- Revitalizacija finansijskog sistema,

Tabela 19: Potrebe privatnog sektora

Potrebe	Odnos u procentima
Zakonodavstvo i fiskalna politika	55,60
Finansijska sredstva	43,20
Lokalni poslovi/proizvodi	21,00
Profesionalno savjetovanje	25,90
Specijalizovane konsultacije	23,50
Treninzi (informatika, strani jezici, menadžment i market.)	18,50
Promocija i predstavljanje u zemlji i inostranstvu	11,10

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

7.7 Relacije koje poduzetnička zajednica ima sa općinskom upravom

Istraživanje "Ocjena kvaliteta usluga koje pruža općina / relacije koje poduzetnička zajednica ima sa općinskom upravom" pokazuje slijedeće:

- 1) U današnjoj situaciji po važećim zakonima poduzetnici osim obrtnika/samostalno privređivanje, u dijelu koji tretira zakonske obaveze osnivanja /registracije i svakodnevnog poslovanja nemaju komunikaciju sa Općinom. Dakle samo obrtnici, kao vid poduzetništva su direktni partneri općinama;
- 2) Poduzetnici koji su u procesu legalizacije poslovanja / pribavljanja odgovarajućih dozvola za rad, bili upućeni na općinske službe nisu imali većih zamjerki na kulturu usluživanja, efikasnost i radno vrijeme tih službi;
- 3) Svjesni su ograničenih mogućnosti Općine koje proizilaze iz njenih nadležnosti, a tiču se unapređenja okruženja za njihovo poslovanje. O izvršavanju poslova koje su u njenoj nadležnosti stavovi su sljedeći:
  - zemljišna politika / prostorno planiranje djelimično nije usklađeno sa potrebama rasta poduzetništva;
  - velike površine obradivog zemljišta pretvaraju se u poslovne hale dok dio već izgrađenih poslovnih hala stoji neiskorišten (DC stari i novi poslovni prostor , dio hala Sportnautik);
  - takse za izdavanje odobrenja za rad nešto malo visoke (vidi tabelu);
  - komunalne takse nešto malo visoke (vidi tabelu);
  - rad komunalnih preduzeća mora biti efikasniji uz racionalnije korištenje resursa, kvaliteta PTT usluga nije zadovoljavajuća, postoje teškoće u normalnom odvijanju telefonskog saobraćaja, česti su kvarovi prouzrokovani nepovoljnim vremenskim uslovima, ne postoje noćna dežurstva te u slučaju kvara u večernjim satima veze su prekinute cijelu noć, troškovi telekomunikacija veliki;
  - preduzeća su loše opslužena od strane finansijskih sistema, dostupnost raznih izvora finansiranja je vrlo ograničena, dostupni fondovi daju ograničene pozajmice sa oštrim uslovima njihovog korištenja, uslovi kreditiranja su nepovoljni, postupak podnošnja molbi kompliciran i zahtijeva mnogo vremena;

Poželjno buduće djelovanje lokalnih vlasti

1) Finansijska podrška

- Povoljniji krediti (srednjoročni sa rokom otplate do 2 godine i dugoročni, sa dužim grace periodom i povoljnijim kamatama)
- Pojednostavljenje postupka za dodjelu kredita
- Bolje informacije o domaćim i inostranim izvorima kreditiranja

2) Nefinansijska podrška

- Obezbeđivanje tržišnih informacija, informacija o porezima, propisima posebno carinskim, standardima i statističke informacije, edukacija i savjetovanje, poslovna promocija.

Općinske takse za izdavanje odobrenja za rad

Tabela 20 : Pregled iznosa općinskih taksi

Svrha takse	Iznos(KM)
Izdavanje odobrenja za obavljanje djelatnosti(sve djelatnosti)	150
Izdavanje odobrenja za obavljanje domaće radinosti	100
Izdavanje odobrenja za obavljanje prevoza za vlastite potrebe	100
Pregled vozila i utvrđivanje tehničke ispravnosti	40-50
Utvrdjivanje higijensko tehničkih uslova za otpočinjanje rada	200
Izdavanje upotrebne dozvole za poslovni objekat	250

Izvor: Služba za komunalne poslove I poduzetništvo

Komunalne takse

Za svaku navedenu firmu plaća se taksa u godišnjem iznosu.

Tabela 21: Pregled iznosa komunalnih taksi

Djelatnost	Iznos(KM)
Preduzeća i društva, zavisno od prometa	Od 100-400
Poslovnice, filijale, biro, predstavništva, agencije, stovarišta	200
Trgovačke radnje u urbanom području	Od 20-60
Trgovačke radnje van urbanog područja	od 20-40
Za ugostiteljske objekte u urbanom području	od 20-60
Za ugostiteljske objekte van urbanog područja	od 20-40
Samostalne zanatske radnje osim obučara, oštrača, sajđžija, RTV mehaničara, frizera, hemijskih čistiona, kazandžija , kovača	od20-60

Izvor: Služba za komunalne poslove i poduzetništvo

Istraživanje potreba poduzetnika je pokazalo da, osim za obrte i mala preduzeća, čije je tržište lokalnog karaktera i koji su prema pravno-fiskalnoj regulativi upućeni na službe u općini, općina nema značajniji uticaj, kao eksterni faktor, na uspješnost poslovanja poduzetnika.

Procjenjuje se da je uticaj općine na poslovanje ovih preduzća 10-15% svih eksternih faktora. Općine pored usluga komunalne infrastrukture, direktno utiču na poslovanje preduzeća preko upravljanja prostorom, zaštitom okoline i inspekcijских službi u domenu općine. Nešto veći uticaj na preduzeća koja posluju u sektoru ugostiteljstva i turizma. Zato se predlaže da fokus općina u strategiji razvoja bude na obrte i mala preduzeća (posebno novoformirana), u sektorima zanatstva, ugostiteljstva i turizma, kao i u poduzetništvu na selu. Na osnovu ovog istraživanja kao i socio-ekonomske analize očekivati je da će male firme i obrti (posebno novoformirane) biti osnovni generatori zapošljavanja u budućnosti.

Koncept odgovornosti lokalne uprave za strateško planiranje i razvoj općine Gradačac

OBAVEZE I ODGOVORNOSTI	STANJE
PROSTORNI, URBANISTIČKI I DRUGI PLANOVI	Postoji Prostorni plan , Urbanistički plan grada do 2020.godine. U toku je izrada Regulacionog plana Centar, Jezera Hazna i Vidara i sportsko rek. Centra Banja Ilidža. Regulacione planove radi Urbanistički zavod Zenica. Očekuje se da će Regulacioni planovi koji su u izradi detaljnije tretirati razvoj poduzetništva.
UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM I POSLOVNIM PROSTORIMA	Općina je vlasnik velikog dijela imovine u nepokretnostima. No, nije izvršena potpuna identifikacija stanja upravljanja i korištenja imovinom a koja je data javnim ustanovama, preduzećima i građanima na korištenje i upravljanje donosi određene prihode ali se ne koriste dovoljno kao instrument za podsticanje lokalnog ekonomskog razvoja.
KOMUNALNE DJELATNOSTI	Izvršavaju se na način koji uglavnom zadovoljava sadašnje potrebe.
LOKALNA INFRASTRUKTURA	U protekloj dekadi lokalna infrastruktura pretrpjela je značajna oštećenja zbog neposrednih ratnih dešavanja i nedovoljnog održavanja. Posljednje 3 godine radilo se na saniranju devastirane i unapređivanju postojeće tako da danas ona uglavnom zadovoljava potrebe stanovništva.
BUDŽET	U pogledu izvršenja budžeta stanje je bolje u odnosu na neke druge općine kantona (Realizacija budžeta za 2005. je iznosila oko 102%) ,

Rukovodstvo općine je izrazilo spremnost za angažovanjem u oblasti strateškog razvoja općine kao i regionalnog razvoja. To se prevashodno odnosi kako na povećanju efikasnosti usluge i servisa koji individualno doprinosi povećanju konkurentnosti općine (poboljšanje komunalne infrastrukture i servisa) tako i na područje koja aktivno i direktno

utiču na podršku razvoju poduzetništva (inovativno i razvojno orijentisano upravljanje građevinskim zemljištem, direktna razvojna podrška poduzetništvu).

Intenzivnije i kvalitetnije uključivanje u oblast strateškog razvoja općine limitirano je nedostatkom finansijskih sredstava.

U zakonodavnoj praksi Federacije općinama se definiše pripadnost određenih prihoda. Općinama pripadaju prihodi od poreza građana utvrđeni zakonom o kantonalnim porezima, prihodi od poreza građana utvrđeni općinskim propisima, prihodi od komunalnih naknada, novčanih kazni i drugi prihodi koji su ustanovljeni općinskim propisima. Problem je u tome što su federalnim zakonom svi drugi prihodi pripali kantonalnim vlastima a iz ovih prihoda su se ranije finansirale mnoge komunalne i socijalne potrebe u općinama. Iako bi daljom zakonskom dogradnjom kantoni trebali da razradom federalnih zakona osiguraju funkcionisanje lokalnih organa vlasti i stvore materijalne uslove za jačanje i osamostaljivanje lokalnih demokratija, neke aktuelne tendencije kantonalnih organa vlasti usmjerene su ka usporavanju.

Na nivou Kantona u potpunosti nije zaživjelo razgraničenje nadležnosti u pojedinim oblastima (socijalna zaštita, boračko - invalidska zaštita, raseljena lica, društvene i privredne djelatnosti) što stvara poteškoće u obavljanju poslova iz nadležnosti općine.

8. ANALIZA ORAGNIZACIJE I KAPACITETA SLUŽBI KOJE SE BAVE STRATEŠKIM RAZVOJE OPĆINE

Prema ustavno pravnoj – regulativi u opisu ovlasti lokalne uprave nije područje strateškog razvoja općine, te poslovi koji se na to fokusiraju nisu izdvojeni kao posebni poslovi, niti ima posebno zadužene osobe za to. Interesantno je da na nivou općinske uprave nema posebno izdvojene službe za privredu. Pitanjima privrede općenito, a u sklopu toga i poduzetništvom bavi se Služba za komunalne poslove i poduzetništvo.

Služba za komunalne poslove i poduzetništvo obavlja sljedeće poslove:

- organizuje, planira i izgrađuje programe za obnovu privrede i infrastrukture na području općine;
- koordinira rad sa donatorima i finansijskim organizacijama koje podržavaju unapređenje i razvoj općine;
- koordinira rad stručnim licima i organizacijama na izradi investiciono-tehničke dokumentacije;
- obavlja poslove vođenja postupka i izdavanje odobrenja za samostalnu djelatnost;
- vrši poslove nadzora iz oblasti šumarstva poljoprivrede, veterinarstva, sanitarne oblasti te komunalno građevinske oblasti;
- radi na izradi projektne dokumentacije objekata, rukovodi poslovima u oblasti obnove i razvoja;
- obavlja i druge poslove iz svoje nadležnosti, rješava u upravnim stvarima iz navedene oblasti;
- vodi propisane evidencije, izdaje uvjerenja, obavlja i druge poslove iz svoje nadležnosti.

Služba je sastavljena od dvije organizacione jedinice:

- a) Odsjek za komunalne poslove i poduzetništvo,
- b) Odsjek za urbanizam.

Sva radna mjesta su po Pravilniku o sistematizaciji popunjena, na način i pod uslovima kako je to Pravilnikom formalno utvrđeno. U kadrovskoj strukturi zaposlenih zastupljene su SSS, VŠS i VSS sprema.

Poslovi koji su vezani za poduzetništvo nisu izdvojeni kao posebni poslovi, a jedna osoba je zadužena za poslove strategije razvoja općine. Odsjek ima organizovani

pristup privatnim poduzetnicima u smislu postojanja formalno zapisanih programa i planova djelovanja, ali postoji praksa mjesečnog susretanja načelnika i poduzetnika . Općinski načelnik i osoblje ovog Odsjeka spremni su podržati sugestije i zahtjeve poduzetnika u onoj mjeri koliko mogućnosti i nadležnosti dozvoljavaju.

Radnici Odsjeka su organizovano educirani u prilici su da se samostalno dodatno obučavaju. 4 radnika su bila obuhvaćena posebnom obukom za korištenja alata Strateškog planiranja.

Tehnička opremljenost

Prostor nije ograničavajući faktor. Općina raspolaže sa dovoljno kancelarijskog prostora. Nivo tehničke opremljenosti je zadovoljavajući, naročito po pitanju računarske i reprogramske opreme (računari, kopir aparati, faxmašine).

Služba ima 7 računara, od toga:

- odsjek za poduzetništvo i komunalne poslove posjeduje 3 računara,
- odsjek za urbanizam, 4 računara.

Postojeći sistem je aktivno orjentisan, sa upravljačkom funkcijom, sa aktivnim odnosom u prikupljanju i obradi podataka.

Odsjek posjeduje uređenu, sistematizovanu i ažuriranu dokumentaciju u pisanoj formi (izvještaje , statističke biltene biltene) i dobro se njome koristi.

Protočnost informacija sa drugim službama postiže se u okviru zajedničkog informacionog sistema koji je uspostavljen u općini .

Projektom kompjuterizovanog šalterskog poslovanja rad je znatno unaprijeđen.

Služba ima 4 automobila za službene svrhe.

8.1 Institucije strateškog razvoja općine

Lokalne inicijative iskazuju se kroz aktivnost poduzetničke zajednice, poduzetničkih organizacija, finansijskih i drugih podržavajućih institucija koje organizovanim naporima pokušavaju povećati privrednu aktivnost i otvoriti nova radna mjesta.

U nastavku je data analiza institucija, lociranih u općini Gradačac, koje su indirektno ili direktno povezane sa procesima strateškog planiranja .

Na području općine djeluju sljedeće institucije od važnosti za strategiju razvoja općine:

- Zavod za zapošljavanje,
- Poreska uprava,
- Finansijske institucije i mikrokreditne organizacije,
- Udruženje obrtnika i Udruženje privrednika općine Gradačac .

8.2 Zavod za Zapošljavanje

Zavod za zapošljavanje (Biro Gradačac) vrši evidentiranje nezaposlenih i predviđeno je da podržava proces zapošljavanja.

Zavod vrši funkciju podrške pri zapošljavanju, kroz javne pozive koji se prevashodno odnose na zapošljavanje nezaposlenih lica sa VSS, lica sa posebnim potrebama, finansiranju javnih radova i dr.

Poreska uprava : U Gradačcu djeluje općinska ispostava Kantonalne poreske uprave. Aktivnosti uprave ogledaju se u slijedećem: ubire poreze građana, samostalnih privrednika i pravnih lica privrede.

Finansijske i mikrofinansijske institucije- Aktivnosti - direktno sa poduzetnicima

Finansijske institucije koje djeluju na općini su filijale banaka, mikrokreditne institucije, osiguravajuća društva. Filijala Federalnog zavoda za platni promet ukinuta je krajem decembra 2.000. godine.

Trenutno stanje u oblasti finansijskih usluga je na zadovoljavajućem nivou, jer radi veći broj banaka sa ograničenim sredstvima.

U općini djeluju sljedeće banke:

- Tuzlanska Banka d.d. filijala Gradačac
- UPI Banka
- Raiffaisen Banka
- ABS Banka
- Volks banka
- Hipo Alpe Adria Banka
- UniCredit Zagrebačka banka
- Pro Credit Banka

Na području općine Gradačac djeluje više mikrokreditnih organizacija , koje kroz povoljne uslove kreditiranja podstiču razvoj poduzetništva .

9. Budžet Općine Gradačac

Račun prihoda i rashoda budžeta Federacije i budžeta kantona, gradova i općina sastoji se od:

1. Prihoda

- a. Poreza koji su utvrđeni zakonom,
- b. Neporeznih prihoda kao što su prihodi od poduzetništva i imovine,
- c. Administrativne i sudske naknade, takse i novčane kazne,
- d. Prihoda ostvarenih obavljanjem osnovne djelatnosti i ostalih poslova budžetskih korisnika na tržištu.

2. Rashoda

- a. Za zaposlene kao što su izdaci za plaće, naknade, materijal i usluge,
- b. Tekući transferi i plaćanje kamata,
- c. Za subvencije, pomoći i naknade,
- d. Kapitalni transferi.

9.1 Prihodi od poreza

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda na području Tuzlanskog kantona i finansiranju TK propisano je pored ostalog da dio prihoda od indirektnih poreza koji pripada kantonu raspoređuje se između kantona i općina, kako slijedi:

1. Kantona.... 85,29%
2. Općine.....14,71%

Dio prihoda raspoređuje se prema općinama a Općini Gradačac pripada 1,1%.

Ukupno ostvareni prihodi budžeta općine Gradačac

2002. godina	2003. godina	2004. godina	2005. godina	2006. godina- planirano
5.407.546,00	6.182.489,00	5.246.510,00	6.378.518,00	6.339.000.00

DIO II

10. SWOT ANALIZA

Analiza snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji općini Gradačac.

Za kvalitetnu izradu strateškog plana razvoja lokalne zajednice potrebno je prethodno izvesti kvalitetnu socioekonomsku analizu resursa, tržišta rada, ekonomske strukture, okruženja, privrede, prometa, infrastrukture itd. Primjenom SWOT analize identifikovane su snage, slabosti, te mogućnosti i prijetnje. Ovom analizom precizirane su vlastiti snage i slabosti općine Gradačac koja će se u narednom strateškom razvoju suočiti sa vanjskim šansama i prijetnjama.

SWOT analiza polazi od prvih slova engleskih riječi:

Strenghts (snage) - pozitivni unutarnji akteri,

Weaknesses (slabe strane) – negativni unutarnji akteri,

Opportunities (mogućnosti) - pozitivni vanjski akteri,

Threats (prijetnje) - negativni vanjski akteri.

Ostvarivanje vizije o budućnosti općine Gradačac zasnovano je na snagama koje uključuju njen povoljan geografski položaj, prirodne resurse, postojeću infrastrukturu, izvorišta pitke vode, postojeće industrijske resurse, izvršenu privatizaciju, poljoprivredne resurse, uređeno školstvo, zdravstvo i dr.

Slabosti u planiranju privrede i uslužne djelatnosti uglavnom se odnose na vodosnadbijevanje u dijelu općine, nedostatak razvojnih programa, a nepostojanje strateškog plana razvoja, neiskorištenost industrijskih kapaciteta, usitnjenost poljoprivrednih posjeda, neriješeni imovinsko-pravni odnosi , razjedinjeni i neuređeni odnosi NVO sektora.

SWOT analiza

S - SNAGE	W – SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Povoljan Geostrateški položaj (blizina auto-puta; na granici dva kantona, regiona, koridora 5C; blizina većih centara: Brčko, Tuzla, Sarajevo, Zagreb, Beograd) - Prirodni resursi (zemljište, šume, termalne vode) - Infrastruktura (el.mreža, putevi, kolektor, telefon) - Izvorišta pitke vode - Postojeći industrijski resursi (metalna, drvena, tekstilna, prehrambena industrija) - Izvršena privatizacija - Poljoprivredni resursi: voćni nasadi, plastenici - Tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji - Historijska i kulturna baština; sajamska tradicija - Zdravstveni centar - Obučen kadar - Uređeno školstvo, zdravstvo - Djelimično uređena općinska administracija 	<ul style="list-style-type: none"> - Vodosnadbijevanje na dijelu općine (oko 40% općine nije snabdjeveno pitkom vodom) - Nedovoljno razvijena infrastruktura (putna, elektro, kanalizaciona) - Nesanirani vodotoci i klizišta - Nerazminiran dio poljoprivrednog i ostalog zemljišta - Neusklađenost potreba i ponuda kadra; rad na crno - Vertikalna suradnja (nemogućnost uticaja) - Nedostatak razvojnih programa (dugoročnih i kratkoročnih) - Nepostojanje strateškog plana razvoja - Neiskorištenost industrijskih kapaciteta - Usitnjenost poljoprivrednih posjeda i parcela - Neriješeni imovinsko-pravni odnosi - Nedovoljna promocija turističkih kapaciteta - Spor proces prihvatanja standarda EU - Razjedinjeni i neuređeni odnosi NVO Sektora

O – MOGUĆNOSTI

- Razvoj zdravstveno-rekreativnog turizma (izgradnja smještajnih kapaciteta i pratećih sportskih objekata)
- Revitalizacija industrijskih kapaciteta
- **Veća promocija** Kulturno-istorijske baštine (Kula Zmaja od Bosne, Sahat kula, porodična kuća Gradašćevića)
- **Poboljšanje** razvoja partnerskih dnosa privatnog i društvenog sektora
- Poboljšanje partnerskih odnosa s gradovima u inostranstvu
- Mogućnost ulaganja ino-kapitala
- **Organizacija** Sportskih i kulturnih manifestacije
- Udruživanje poljoprivrednika u poljoprivredne zadruge i udruženja poljoprivrednika
- Podizanje novih proizvodnih kapaciteta rješavanjem imovnsko-pravnih odnosa
- Vežanja za velike firme
- Regionalna saradnja sa drugim opštinama
- Snadbijevanje cijele opštine pitkom vodom
- Osnivanje tehnoloških parkova, bezcarinskih zona i slobodnih zona
- Mogućnost razvoja industrijski kapaciteta u ruralnim područjima
- Jake i umrežene organizacije udruženja građana

T – PRIJETNJE

- Političke okolnosti (odnos političkih snaga)
- Odlazak mladih i kvalitetnih kadrova
- Siva ekonomija i rad na crno
- Uvoz poljoprivrednih proizvoda
- Rizik ulaska u biznis
- Dupliranje kapaciteta u okruženju
- Izdvojenost iz Posavskog Kantona
- Skučeno tržište
- Poreska politika
- Uticaj kantonalnih institucija na prirodne resurse i infrastrukturu (nekontrolisano korištenje)
- Gubljenje poslova zbog neposlovnosti

11. VIZIJA RAZVOJA OPĆINE GRADAČAC

Vizija razvoja općine Gradačac predstavlja jedan dalekosežan pogled na budućnost lokalne zajednice u narednih 5 godina. Ova vizija treba da bude platforma svih budućih aktivnosti na području lokalne zajednice, kao što su definisanje poslovnog okruženja i poslovne politike, prepoznavanje i korištenje značajnih informacija, lakše prepoznavanje budućih promjena u okruženju i brže adekvatno reagovanje na njih. Sve ovo treba da rezultira lakšem i bržem donošenju odluka u interesu općine i njenih građana.

Viziju razvoja općine Gradačac definišemo kao projekt koji se može ostvariti u predviđenom razdoblju a odlikuju je sljedeće karakteristike:

- orijentirana je budućnost,
- indentificira bit sposobnosti i kompetentnosti općine kao jedinice lokalne samouprave da ostvari planirano,
- ističe i uvažava prioritete i interese građana, privrede, mjesnih zajednica, ostalih subjekata javnog života i lokalne samouprave,
- stimulativna je za sve one koji su spremni provoditi i predstavljati razvoj općine,
- uvažava specifičnosti općine u razvoju poduzetništva i raspolaganju prirodnim i ljudskim resursima,
- fleksibilna i otvorena za nove ideje i projekte temeljem mogućih utjecaja različitih pozitivnih i negativnih utjecaja.

Razvijen industrijski, poljoprivredni, trgovačko-obrtnički grad sa velikom brojem malih i srednjih preduzeća; otvoreni sajamsko – turistički i kulturno–sportski, kao i zdravstveni i regionalno– administrativni centar; ekološki čista općina sa efikasnom administracijom, razvijenim i opremljenim predškolskim i školskim ustanovama i edukovanim kadrom.

DIO III

12. STRATEŠKI PRIORITETNI CILJEVI I MJERE RAZVOJA OPĆINE GRADAČAC U PERIODU 2006.-2011.GODINA

Tijela vlasti lokalne zajednice značajno mogu utjecati na ekonomski razvoj čime se rješavaju temeljni problemi zajednice, kao što su nezaposlenost, razvoj komunalne infrastrukture i dr.

Temeljem definisane vizije razvoja općine Gradačac, sukladno analizi stanja zajednice, strateški prioritetni ciljevi i mjere razvoja općine Gradačac u razdoblju 2006.-2011. godina su :

12.1 POBOLJŠANJE POSLOVNOG OKRUŽENJA

Cilj ovog prioriteta je da stvori bolju klimu za poduzetništvo i da stimulira domaće investicije i privuče strane ulagače kroz stvaranje adekvatnih uslova. Osnovni uvjeti za uspjeh ove aktivnosti su uključenost lokalnih vlasti i uspostavljanje jakih struktura za partnerstvo (uključujući partnersvo između javnog i privatnog sktora). Ako bi se ovim prioritetnim ciljem pravilno upravljalo u saradnji sa MSP (mala i srednja preduzeća) znatno bi se moglo doprinjeti širenju industrijske osnove i povećanju ukupne dodatne vrijednosti i privlačenju novih tehnologija i stranih ulagača.

Nedovoljno definisana poduzetnička osnova dokazuje postojanje ozbiljnog problema za ekonomski razvoj općine, posebno u određenim djelatnostima koja zaostaju u smislu ekonomskog razvoja. Propadanje novih preduzeća je vrlo česta pojava u prvoj godini njihovog djelovanja, uglavnom zbog ograničenja sa kojima su MSP suočena u teškom poslovnom okruženju: nedostatak finansija, nedostatak poslovne infrastrukture, nedostatak službi za pomoć u biznisu, neiskustvo i nedovoljno znanje o tome kako doći do tržišta.

Drugi veći problem sa kojim se suočava lokalna zajednica a koji usporava razvoj poduzetništva je negativno javno mišljenje o privatnom sektoru. Ovo je rezultat zastarjelog načina mišljenja prijeratnih vremena, ali takođe i rezultat slike “poslovnih profitera” iz ratnog perioda.

Kako bi se poboljšalo poslovno okruženje trebaju se preduzeti sljedeće aktivnosti:

- stvaranje razvijene poslovne infrastrukture koja će obezbijediti prostor za nove poduzetničke aktivnosti (npr. Proširenje postojeće industrijske zone i djelatnosti inkubatora, osnivanje centara za razvoj novih tehnologija, marketing, poslovne informacije i izlagačke aktivnosti)
- Poboljšanje pristupa finansijama preduzeća kroz fondove za razvoj i pravljenje novih instrumenata ali i kroz stvaranje boljeg institucionalnog sistema,
- Razvoj boljeg biznis uslužnog sektora kroz pružanje pomoći u uspostavljanju institucija za poslovnu podršku, poboljšanje rada institucija uključenim u razvoj poslovnog sektora i stvaranje pozitivnijeg stava građana kroz prevazilaženje psiholoških barijera.

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su:

- Poboljšano poslovno okruženje
- Poboljšanje atraktivnosti općine
- Povećanje pristupa općini
- Otvoreno mnoštvo novih malih i srednjih preduzeća,
- Smanjenje stope propadanja preduzeća,
- Povećana zaoposlenost,
- Povećan obrt,
- Razvijeni novi proizvodi,
- Povećana dodatna vrijednost.

Realizacija ovog prioritetnog cilja može se mjeriti sljedećim indikatorima:

- Broj novih pokrenutih – razvijenih biznisa,
- Broj MSP pokrivenih obezbijeđenim sredstvima,
- Direktne privatne investicije,
- Strane direktne investicije,
- Broj preduzeća koja izlaze na nova tržišta.

Ovaj prioritetni cilj može se realizirati kroz sljedeće mjere:

- razvoj poslovne infrastrukture,
- poboljšanje pristupa finansijama,
- razvoj sektora poslovnih usluga,
- uspostavljanje sistema za provjeru kvaliteta i standardizaciju.

12.2 RAZVIJENA INFRASTRUKURA

U proteklom periodu, na području općine Gradačac, realizovan je značajan broj infrastrukturnih projekata kako obnove postojećih tako i izgradnje novih objekata. KPOR tim je u SWOT analizi definisao kao jednu od snaga relativno dobro uređenu infrastrukturu, koja daje mogućnost za daljnje ekonomsko jačanje općine. Unatoč svemu, a imajući u vidu daljnji razvitak općine sigurno je da je ostalo izuzetno puno infrastrukturnih objekata koji će iziskivati održavanje i novu izgradnju. Posebna aktivnost se mora posvetiti komunalnoj infrastrukturi kako bi se mogli razvijati poduzetništvo i turističke djelatnosti s istovremenim povećanjem standarda života građana općine Gradačac. Zato je u Programima razvoja općine potrebno posebno posvetiti aktivnosti ovoj oblasti i izdvojiti značajna sredstva.

Postojanje i pouzdanost javnih ustanova (snadbijevanje energijom, pitkom vodom i dobrim dijelom izgrađena kanalizacija, kolektor) je osnovni preduslov za planiranje investicija u datom području. U cilju očuvanja okoliša potrebno je riješiti pitanje odlaganja otpada. Ovo značajno pitanje vjerovatno će biti riješeno kroz regionalnu deponiju, čije je formiranje u toku.

Investiranje u transportnu infrastrukturu i poboljšan pristup općini predstavlja ključnu aktivnost u cilju obezbjeđenja ukupne konkurentnosti općine u svim segmentima, kao i standarda života građana. Poboljšanjem kvaliteta lokalne putne mreže ostvaruje se bolji pristup putevima u regiji, ali i međunarodna povezanost.

Kako bi se poboljšala infrastruktura na području općine pod uslovom da se osigura zaštita okoliša, programi, projekti bi se mogli grupisati na sljedeći način

- Razvoj menadžment sistema za sve resurse,
- Razvijanje sistema i odnosa za upravljanje infrastrukturnim objektima,
- Poboljšanje sigurnosti od rizika za okolinu,
- Povećanje očuvanja prirode,
- Rekonstrukcija i izgradnja postojećih i novih infrastrukturnih objekata,
- Rješavanje pitanja postojeće deponije, rješavanje pitanja daljnjeg odlaganja otpada,

- Zaštita jezera, rijeke Gradašnice i ostalih vodotoka
- Saniranje postojećih klizišta
- Rješavanje pitanja snadbijevanja pitkom vodom južnog dijela općine
- Rekonstrukcija postojeće vodovodne mreže
- Rekonstrukcija i izgradnja novih puteva, trotoara, rekonstrukcija i izgradnja ulica ,raskrsnica, mostova, ulične rasvjete,
- Uređenje gradskog parka, postavljanje fontane
- Izgradnja, proširenje kanalizacione mreže u područjima gdje je to moguće
- Izrada studija toplifikacije grada
- Izgradnja gradske garaže
- Gradskog trga

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su :

- Razvijen, savremen, educiran i obučen menadžment za upravljanje resursima
- Poboljšana zaštita okoliša
- Poboljšani uslovi življenja
- Poboljšano poslovno okruženje
- Povećan razvoj zajednice

Realizacija ove mjere može se mjeriti kroz sljedeće indikatore :

- kilometri mreže za distribuciju vode, popravljani i izgrađeni kilometri puteva, kanalizacione mreže, rasvjete i dr.
- zaštićena jezera, vodotoci,
- izgrađen gradski trg i gradska garaža,
- obnovljen gradski park sa fontanom,
- rekonstruisana postojeća vodovodna mreža,
- broj saniranih klizišta,
- riješeno pitanje gradske deponije,

12.3 RAZVIJEN INDUSTRIJSKI CENTAR

Cilj ovog prioriteta da se na području općine stvore daljnji preduslovi za poboljšanje i podizanje industrijske proizvodnje, prije svega metalne, drvene, tekstilne, i duhanske industrije, kao i ostale industrije vezane za prerađivačke kapacitete u oblasti poljoprivrede, te privlačenje domaćih i stranih investitora , kao i poboljšanje ruralno društveno – ekonomskog okruženja. Dosadašnja iskustva ukazuju da općina Gradačac raspolaže sa izvanrednim kadrovskim resursima koji su se dokazali u industrijskoj proizvodnji. Dokaz tome su i strana ulaganja koja se implementiraju u bivšem TMD-u.

Tradicija u tekstilnoj i drvnoj industriji i kvalitet proizvoda garantuju da domaći i strani ulagači uz preduzimanje konkretnih aktivnosti mogu naći svoje interese. Kada je u pitanju duhanska industrija može se konstatovati da se takođe u ovoj oblasti, sem proizvodnje duhana, ostavlja mogućnost otvaranja pogona za preradu duhana pa čak i proizvodnje gotovih proizvoda.

Prerada poljoprivrednih proizvoda je prije rata na ovim područjima bila prepoznatljiva u širim granicama (Bosnaprodukt). Način na koji je privatizovano ovo preduzeće i uključanje u veće kompanije stvara pretpostavke da će proizvodi proizvedeni u halama ovog bivšeg preduzeća ponovo postati tražena roba u širem okruženju.

Novootvoreni kapaciteti za preradu mlijeka daju mogućnost još većeg angažovanja kooperanata, a time otvaranja novih farmi i povećanja dohotka u oblasti poljoprivrede.

Da bi se ostvarili ciljevi potrebno je preduzeti slijedeće aktivnosti:

- Podizanje kvaliteta i kvantiteta industrijske proizvodnje,
- standardizacija, specijalizacija i organizovan otkup u oblasti poljoprivrednih proizvoda,
- Proizvodnja kvalitetnih prerađevina: uvođenje novih tehnologija,
- Dobro organizovan marketing,
- Pružanje pomoći razvoju ekonomskih aktivnosti koje mogu doprinijeti razvoju ruralnog dijela općine, posebno aktivnosti koje su vezane za uspostavljanje nove industrijske zone.

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su:

- Povećan broj MSP, posebno u oblasti prerađivačke industrije,
- Povećan nivo zaposlenosti u metalnoj, tekstilnoj, drvnoj i dr. industriji.
- Povećan izvoz,
- Dosegnuta nova tržišta,
- Veći broj korištenih standarda.
- Poboljšano ruralno-ekonomsko okruženje.

Realizacija ovog prioritetnog cilja može se mjeriti slijedećim indikatorima:

- Broj novootvorenih MSP, posebno u prerađivačkoj industriji,
- Znatno povećan izvoz,
- Povećan broj zaposlenih u prerađivačkoj industriji,
- Vrijednost izvezenih roba.

Ovaj prioritetni cilj može se realizirati kroz slijedeće mjere:

- Proširenje postojeće industrijske zone, te utvrđenom planskom dokumentacijom utvrđivanje novih prostora za razvoj MSP, te određivanje novih lokacija na ruralnom području općine,
- Određivanje posebnih uslova i olakšica za povoljniji otkup zemljišta u cilju izgradnje proizvođačkih kapaciteta,
- Pomoć lokalne vlasti u rješavanju imovinskih odnosa i dobijanju potrebne dokumentacije za građenje.

12.4 RAZVIJENA POLJOPRIVREDA

Komisija za planiranje općinskog razvoja zaključila je, temeljem podataka iz SWOT analize, da u poljoprivredi na području općine Gradačac, postoje mnoge snage koje daju mogućnost da se na ovom području još više povećaju ekonomski rezultati u ovoj grani privrede. Pored toga, daje se mogućnost još većeg upošljavanja novih radnika u ovoj oblasti. Poljoprivreda je grana proizvodnje na području općine Gradačac, kojom se stanovništvo najviše bavi. Produktivnost u poljoprivredi je značajno povećana, o čemu govori obračun dohotka iz poljoprivredne proizvodnje na području općine. Međutim sigurno je da na produktivnost utiče parcelisanje zemljišta i usitnjavanje posjeda, zatim ograničena upotreba mehanizacije i slabe upotrebe poljoprivrednih tehnika, problemi oko održavanja poljoprivredne infrastrukture (navodnjavanje, putevi i dr.) i nedovoljna zastupljenost umrežavanja agro-biznisa, poljoprivrednih institucija i obuka za poljoprivrednike, kao i nepovoljna kreditna sredstva i složena procedura oko dobijanja kreditnih sredstava.

Zbog ograničenog širenja zvaničnog tržišta poljoprivrednih proizvoda, trenutno se veoma ograničen procenat poljoprivrednih proizvoda koristi kao sirovina u agropreradi. Ovaj problem dodatno usložava kvalitet proizvoda što ozbiljno usložava mogućnost marketinga.

Da bi se podržao daljnji razvoj poljoprivredne proizvodnje i industrije prerade hrane, potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ◆ Razvoj i poboljšanje poljoprivredne infrastrukture uključujući sisteme za navodnjavanje
- ◆ Pružanje pomoći razvoju poljoprivrednih aktivnosti
- ◆ Poboljšanje prerade i marketinga poljoprivrednih proizvoda uključujući investiranje u opremu i nove tehnologije za proizvodnju i pakovanje
- ◆ Promoviranje bolje integracije ukupnog prehrambenog lanca
- ◆ Osnivanje poslovnih udruženja i pružanje pomoći procesu standardizacije
- ◆ Razvoj profesionalnih tehničkih vještina kroz obrazovanje i stručnu preobuku
- ◆ Povoljni pristup kreditnim sredstvima.

Ova mjera se može ostvariti kroz slijedeće projektne ideje;

- ◆ Utvrđena studija izvodljivosti i ekonomska opravdanost vještačkog navodnjavanja
- ◆ Razvijene poljoprivredne mape općine
- ◆ Jačanje postojećih i pružanje pomoći razvoju novih zaadruga i njihovih mreža
- ◆ Poboljšanje prerade i marketinga poljoprivrednih proizvoda
- ◆ Studija izvodljivosti sječe oboljelih stabala šljive
- ◆ Pružanje pomoći uvođenju novih profitabilnih kultura i tehnologija u proizvodnji voća
- ◆ Revitalizacija programa za zaštitu od poplave i klizišta
- ◆ Pružanje pomoći u razvijanju novih kapaciteta velikih i malih uzgajivača stoke
- ◆ Opremanje mini laboratorije za kontrolu zemljišta
- ◆ Organiziranje kampanja za proizvodnju organske hrane

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su:

- ◆ Povećana proizvodnja u poljoprivrednoj i prehrambenoj industriji
- ◆ Povećana konkurentnost firmi koje pripadaju poljoprivrednoj i prehrambenoj industriji
- ◆ Povećana zaposlenost u poljoprivrednoj i prehrambenoj industriji
- ◆ Razvijeni novi proizvodi
- ◆ Povećan izvoz proizvoda poljoprivredne i prehrambene industrije
- ◆ Dostignuta nova tržišta
- ◆ Bolja integracija ukupnog prehrambenog lanca
- ◆ Novoosnovana udruženja agro-preduzeća
- ◆ Povećana standardizacija poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje hrane

Realiziranje ove mjere može se mjeriti kroz slijedeće indikatore:

- Broj novih zasada i kultura,
- Broj novoosnovanih udruženja i agropreduzeća,
- Broj novih farmi za uzgoj stoke,
- Broj podržanih projekata,
- Broj lica koja su dobila posao u oblasti poljoprivrede,
- Broj novih plastenika i zasijanih površina.

12.5 SAJAMSKO-TURISTIČKI, KULTURNO-SPORTSKI GRAD

Sektor turizma je jedan od tradicionalnih razvojnih sektora u ekonomiji općine Gradačac i predstavlja značajnu mogućnost za generiranje stranih i domaćih prihoda. Mogućnosti koje najviše obećavaju za razvoj turističkog tržišta u kratkom periodu nudi turizam zasnovan na prirodnom i kulturnom naslijeđu, uključujući banju, netaknute pejzaže, istorijske centre, tradicionalni sajam, sportsko rekreativne terene i dr. Međutim, realizacija ovog potencijala iziskuje jaku marketinšku politiku, dostupnost, široko rasprostranjen moderni smještaj, zaštitu okoliša i porast u nivou vještina turističkih poduzetnika i radnika. Razvoj turističko, sajamski, kulturno-sportskih djelatnosti na području općine Gradačac zasniva se na valorizaciji prirodnih i vještačkih resursa općine: sačuvana flora i fauna, termalni resursi, vještačka jezera, zajedno sa veoma bogatim kulturno-historijskim naslijeđem, sportskim terenima te veoma jakim iskustvom u organizaciji sajмова i izložbi i tradicionalnih kulturnih manifestacija.

KPOR je temeljem podataka iz SWOT analize, zaključio da općina Gradačac svojim geografskim položajem i potencijalima zaslužuje ozbiljan pristup kreiranju turističke ponude koja će obuhvatiti sve resurse. Potrebno je izraditi planove razvoja svakog segmenta ali i paralelno raditi na stvaranju infrastrukture.

Turistička djelatnost pruža osnov za upsljavanje stanovništva svih dobnih, kvalifikacijskih i spolnih struktura. Pri tome su potrebna mala ulaganja a postižu se značajni učinci. Kroz ostale programe za posticaj razvitka poduzetništva stvorit će se i okvir za razvoj turizma. Da bi općina Gradačac postala turistički atraktivnija potrebno je pokrenuti dodatne projektne turističke ponude – kulturne i sportske manifestacije, priredbe, izradu izvornih suvenirа, itd.

Nužno je agresivno promoviranje turističke ponude u bližoj i daljoj okolini te na tom planu treba zajedno sa Turističkom zajednicom kantona pokrenuti aktivnosti oko osnivanja turističkog ureda sa sjedištem u Gradačcu, izradi promotivnog materijala i distribuirati ga kroz sve medije (časopisi, prospekti, web ...)

Iako je turizam trenutno jedan od veoma dinamičnih sektora na području općine i on je suočen sa mnogim problemima:

- Nedostatak ili nepopravljena infrastruktura u nekim dijelovima
- Nepostojanje turističkog ureda na području općine
- Nedovoljna promocija
- Nedostatak partnerstva ili zajedničkog natupa na tržištu
- Nedovoljna obuka za radnike
- Složene i skupe procedure za razvoj privatnog sektora u ovom području
- Skućen sajamski prostor

Da bi se ubrzao razvoj turizma trebaju se poduzeti slijedeće aktivnosti:

- Stvaranje atraktivnog okruženja
- Poboljšanje turističke infrastrukture, posebno u domenu zdravstvenog turizma, jezera, zaštite kulturno historijskog naslijeđa, iznalaženja nove lokacije za sajam i dr.
- Raznolikost turističke ponude i pružanje boljih pomoćnih usluga

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su:

- Izgradjena infrastruktura za razvoj turizma
- Oformljen novi sajamski prostor
- Ekonomsko okruženje koje stimulira investiranje u različite turističke segmente
- Poboljšanje organizacije razvoja turizma sa efikasnim menadžmentom
- Razvijeni dodatni segmenti kao pretpostavka za turistički razvoj
- Obrazovani uposlenici menadžmenta, kao i buduće osoblje za efikasno vođenje turističkog razvoja
- Zaštićeni kulturno-historijski spomenici, prirodne vrijednosti i atraktivnost područja koji će se koristiti kao osnova za razvoj turističkih aktivnosti
- Obnovljeni i izgrađeni novi sportski tereni.

Realiziranje ovog cilja može se mjeriti kroz slijedeće indikatore:

- Broj novih smještajnih kapaciteta
- Broj prodatih noćenja u toku godine
- Prosječan dnevni boravak posjetilaca
- Prosječna cijena boravka
- Stepen zadovoljenja potreba korisnika
- Broj novih sportskih terena i dr.

Ovaj prioritetni cilj može se realizirati kroz slijedeće mjere:

- Poboljšanje privlačnosti postojećih turističkih aktivnosti općine
- Poboljšanje transportne infrastrukture koja povezuje turističke kapacitete i atraktivnosti
- Obuka za osoblje i poduzetnike u cilju ostvarivanja efikasnog menadžmenta turističkog razvoja
- Stvaranje razvijenog poslovnog okruženja sposobnog da obezbijedi sve potrebne uvjete za pravilan razvoj turističkih aktivnosti
- Zaštita kulturnih i historijskih spomenika, prirodnih vrijednosti i svih drugih elemenata koji služe kao osnova za razvoj turističke atraktivnosti
- Iznalaženje nove lokacije za održavanje sajмова.

12.6 RAZVIJENE I OPREMLJENE PREDŠKOLSKKE I ŠKOLSKKE USTANOVE

Cilj ovog prioroteta je uravnotežena i funkcionalna mreža predškolskih ustanova, te stvaranje uslova za poboljšanje stanja u ovoj oblasti. Iako općine nemogu značajno učestvovati u razvoju i unapređenju školstva imajući u vidu da se iz kantonalnog budžeta finansira ova oblast, lokalne vlasti mogu značajno uticati na samo opredjeljenje u smislu školovanja budućih kadrova za zanimanja za kojima se osjeća potreba na području općine. Pored toga značajno se može uticati na geografski uravnoteženu i funkcionlanu mrežu školskih i predškolskih ustanova. Ovaj problem se može rješavati sa općinama u okruženju, vodeći računa da se budući kadrovi školuju prema potrebama, imajući u vidu resurse općine i opredjeljenje za daljnji razvoj.

Posebna potreba se osjeća za opremljenost prostora sa igraonicama i igralištima u svakoj mjesnoj zajednici, prostora oko već postojećih školskih objekata te prostora koji pripada dječijem obdaništu u Gradačcu.

Za osoblje koje se bavi posebno predškolskim obrazovanjem, potrebno je pokrenuti niz radionica, seminara i okruglih stolova u cilju sticanja novih znanja i iskustava u ovoj oblasti. Za obrazovanje i osposobljavanje potrebno je vrijeme, a socijalne i ekonomske potrebe postaju sve izraženije. Cilj je kroz savremeno obrazovanje stvoriti okruženje koje zahtjeva napredak i razvitak.

Ovaj cilj će se realizirati kroz slijedeće aktivnosti :

- Stvaranje odgovarajućeg okruženja koje će podržati aktivnosti vezane za unapređenje školskih i preškolskih ustanova, kroz izbor najboljih kadrova i edukaciju postojećeg kadra

- Poboljšanje infrastrukture u ovoj oblasti (uticaj i stalno lobiranje kod nadležnog kantonalnog ministarstva u cilju stvaranja boljih uslova u školskim ustanovama)
- Pokretanje projekata koji su vezani za uspostavljanje i izgradnju igraonica, igrališta i dr. opreme u svim mjesnim zajednicama na području općine.

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su :

- Znatno poboljšano stanje u ovoj oblasti, te obrazovani novi mladi stručnjaci koji će naći zaposlenje u privrednim subjektima općine
- Stvorene pretpostavke u predškolskim ustanovama za pravilno usmjerenje i odabir zanimanja za kojim se osjeća potreba
- Uspostavljena infrastruktura koja će zadovoljiti potrebe mladih.

Realizacija ovog cilja može se mjeriti kroz :

- Broj mladih koji je nastavio školovanje u visokoškolskim ustanovama
- Broj mladih sa završenom srednjom školskom spremom koji je našao posao
- Broj novootvorenih igrališta u MZ, školama , uloženi sredstava u opremu i ostalu infrastrukturu
- Realiziranih projekata .

12.7 RAZVIJENO I UNAPRIJEĐENO ZDRAVSTVO I SOCIJALNA ZAŠTITA

Na području općine Gradačac pružanje zdravstvenih usluga, vrši se u okviru JZU Dom zdravlja Gradačac i JZU „ Banja Ilidža „ Gradačac. Zdravstveni sistem na području općine je organizovan na primarnom i sekundarnom nivou, dok se tercijalni nivo organizuje u zdravstvenim ustanovama na nivou kantona i šire. Kao osnovni problem zdravstva nameće se nedostatak zdravstvene infrastrukture, te opremljenost savremenom medicinskom opremom, posebno opremom u ambulantama porodične medicine. Pored toga osjeća se velika potreba za unapređenjem opće bolnice u kojoj bi bilo smješteno odjeljenje općeg stacionara, ginekološko- akušersko odjeljenje i odjeljenje za hemodijalizu, kao i druga odjeljenja ukoliko postojeći prostor može zadovoljiti propisane uslove.

Banjsko klimatsko liječenje organizovano je u okviru JZU „ Banja Ilidža „ Gradačac. U ovoj oblasti s obzirom na skučenost smještajnih kapaciteta potrebno je pristupiti iznalaženju proširenja smještajnih kapaciteta, osavremenjavanju opreme, izgradnji sportskih terena i bazena u blizini postojećeg hotela, te edukaciji i usavršavanju kadrova.

Socijalno osiguranje se ostvaruje preko direktnih izvršilaca organiziranih u socijalne javne ustanove. Općina Gradačac kao i većina oćina na području Tuzlanskog kantona ima Centar za socijalnu zaštitu. Pored toga na području općine djeluje i nekoliko humanitarnih organizacija koje podupiru razne vrste socijalne zaštite, posebno djecu šehida i palih boraca, invalidna lica, lica sa posebnim potrebama i dr.

Da bi se poboljšao kvalitet zdravstvene infrastrukture, te unaprijedilo zdravstvo na području općine potrebno je preduzeti slijedeće:

- Rehabilitacija zdravstvene infrastrukture
- Pružanje pomoći zdravstvenim programima na nivou općine.

Ova mjera može se ostvariti kroz slijedeće projektne ideje :

(Primarna zdravstvena zaštita)

- JZU Dom zdravlja Gradačac , opremiti savremenom medicinskom opremom u koju bi bili smješteni :
  1. porodična medicina
  2. centralni laboratorij
  3. RTG i ultrazvučna dijagnostika
  4. mikrobiologija
  5. transfuziologija
  6. centralna sterilizacija
  7. dobro opemljen vozni park

- Postojeće porodične ambulante opremiti sa pripadajućom medicinskom opremom i pokrenuti aktivnosti za otvaranja novih porodičnih ambulanti u MZ koje ispunjavaju uslove za to.

(Sekundarna zdravstvena zaštita)

- Uspostaviti Opću bolnicu sa kapacitetom 80 kreveta u kojoj bi bila smještena slijedeća odjeljenja:
  1. Opći stacionar
  2. ginekološko – akušersko odjeljenje (prostor adaptirati i rekonstruisati)
  3. hemodijaliza

(Banjsko klimatsko liječenje)

- Proširenje smještajnih kapaciteteta za 160 postelja (II faza)

- Uvođenje novih terapijskih procedura (izgradnja terapijskog i poluolimpijskog bazena)
- Osavremenjavanje opreme u skladu sa evropskim standardima
- Izgradnja sportskih terena (teniske trim staze, terena za male sportove)
- Edukacija kadrova

Očekivani rezultati ove mjere su :

- Poboljšane zdravstveno – društvene usluge

Realizacija ove mjere može se mjeriti kroz:

- JZU Gradačac, opremljena je sa savremenom medicinskom opremom i medicinskom infrastrukturom
- Uspostavljena odjeljenja pri općoj bolnici i prošireni smještajni kapaciteti
- Uspostavljene porodične ambulante u svim MZ koje ispunjavaju uslove za to
- Završena II faza Hotela Banja Ilidža
- Izgrađen terapijski bazen i ostali otvoreni i zatvoreni bazeni
- Educirani kadrovi
- Unaprijeđena socijalna zaštita

12.8 IZGRAĐENI PARTNERSKI ODNOSI IZMEĐU JAVNOG SEKTORA I NVO

Da bi općina Gradačac ostvarila svoju utvrđenu viziju i realizovala strateške pravce potrebni su zajednički naponi u stvaranju preduvjeta za to, sa precizno utvrđenim pravilima svih učesnika lokalne zajednice. Utvrđeni partnerski odnosi ključ su za uspjeh bržeg društvenog i ekonomskog razvoja.

Biznis sektor ima ključnu ulogu da stvara materijalno blagostanje a kao partner na njega se u svom razvoju naslanja društveni sektor.

Lokalna uprava i mjesna samouprava svojim zajedničkim djelovanjem stvaraju uslove za neophodna partnerstva svih društvenih sektora u smislu stvaranja i afirmisanja uspješne i razvijene lokalne zajednice.

Integracijom društvenih sektora moguće je osmisliti, planirati i izvršiti sve zacrtane strateške ciljeve.

U partnerstvu društveni sektor je glavni pokretač razvoja lokalne zajednice a ključna djelovanja javnog sektora su donesene strateške odluke u okviru nadležnosti kao što su prostorni planovi, urbanizam, komunalna infrastruktura,

socijalna zaštita, zdravstvo, obrazovanje, kultura, sport i zaštita čovjekove okoline a veoma važan segment je stvaranje povoljnog poslovnog okruženja.

Strateški posmatrano, sa aspekta lokalne zajednice, u proces izgradnje partnerskih odnosa između lokalne uprave, biznis i javnog sektora, vjerskih zajednica i nevladinih organizacija, mjesne samouprave i građana, biznis sektor je označen kao temelj stvaranja bogatstva na koga se naslanja društveni sektor.

Pošto se šira zajednica nalazi u procesu tranzicije svi sektori javnog života su izloženi tim procesima, pa i društveni sektor. Ogromna je odgovornost ovog sektora, posebno institucija, nadležnih tijela lokalne zajednice, javnih i drugih ustanova za funkcionisanje i organizaciju društvenog sektora. Dobro organizovana, efikasna, svrsishodna i naučno utemeljena javna uprava, zdravstvena i socijalna zaštita, pravosuđe i obrazovanje neophodni su preduvjet za osiguranje dobrog i kvalitetnog života građana.

Temelj funkcionisanja tijela lokalnih vlasti je da služe građanima, da su obavezana na poštivanje zakona i transparentnost rada.

U procesu izgradnje i razvoja lokalne zajednice važno mjesto ima NVO sektor. Ovaj segment lokalne zajednice ima mogućnosti da inicira veoma važna pitanja za život i rad zajednice i predstavlja sponu u partnerstvu između lokalne uprave, javnog i biznis sektora.

Neophodan korak u uspostavi partnerskih odnosa je formiranje DEBATNOG CENTRA uz mogućnost osnivanja koordinacionih tijela (odbora) u koji će biti uključeni svi predstavnici sektora u partnerskom odnosu.

Debatni centar će formirati Općinsko vijeće.

Zadatak Debatnog centra je stvaranje i održavanje partnerstva, prikupljanje inicijativa, međusobno informisanje i koordiniranje svih segmenata partnerstva.

Debatni centar kao radno tijelo Općinskog vijeća podnositi će izvještaje Općinskom vijeću . Koordinaciona tijela (odbori) su operativna tijela koja će raditi na obradi tematskih pitanja iz partnerskih odnosa.

Ovaj cilj će se realizovati kroz slijedeće aktivnosti :

- Utvrđivanje partnerskih odnosa lokalne uprave, biznis sektora i organizacija civilnog društva (OCD) (SPORAZUM)
- Donosjenje odluka u okviru nadležnosti sa preciznim pravilima za sve učesnike u lokalnoj zajednici

- Integracijom i koordinacijom, proces tranzicije možemo ubrzati i samim time stvarati preduvjete za osiguranje kvalitetnog života građana
- Selekcijom i partnerskom koordinacijom NVO sektor treba da djeluje u nekoliko društvenih oblasti
- Formiranjem DEBATNOG CENTRA otvaraju se mogućnosti izgradnje partnerskih odnosa svih sektora javnog života.

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su :

- Izrada Sporazuma na osnovama zajedničkih vrijednosti koje ostvaruje NVO sektor i javni sektor a tiče se Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i nevladinih/ neprofitnih organizacija općine
- Revizija svih Odluka koje su vezane za partnerske odnose u lokalnoj zajednici
- Znatno poboljšanje stanja u integrativnim i koordinativnim procesima (ljudska prava, demokratija, omladinska politika, ekologija, kultura, tradicija i naslijeđe, mjesna samouprava, religijske zajednice, javni sektor, biznisu i lokalnoj upravi)
- Razvrstavanjem i istosmjernim uvezivanjem očekuje se poboljšanje usluga u okviru registrovanih djelatnosti (više ideja kvalitetniji pristup u rješavanju problema)
- Putem Debatnog centra koordiniraju se sve aktivnosti partnerstva u lokalnoj zajednici.

Realizacija ovog cilja može se mjeriti kroz :

- Potpisan Sporazum između zakonodavne i izvršne vlasti općine i NVO sektora sa utvrđenim aneksima
- Revidirane sve odluke i donesene nove koje regulišu interese u partnerstvu
- Integrisani svi društveni segmenti, stvoreni uslovi bržih eurointegracionih procesa, lokalna uprava funkcionalnija, organizacije civilnog društva efikasnije u provođenju svojih ciljeva
- Selektovan i istosmjerno koordiniran NVO sektor, efikasniji u davanju i povećanju usluga, inovativan pristup u rješavanju određenih društvenih problema
- Formiran Debatni centar, ojačani partnerski odnosi lokalne uprave, jasne samouprave, javnog sektora , biznisa i OCD (organizacija civilnog društva)

- Izvještaji se transparentno prezentiraju putem zakonodavne vlasti (Općinskog vijeća), proširuje se odgovornost, javno mijenje prepoznaje partnere.

12.9 UNAPRIJEĐEN POLOŽAJ MLADIH U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Cilj ovog prioriteta je da se pokuša stvoriti bolji položaj mladih u lokalnoj zajednici. Aktivno uključivanje mladih u rad lokalne zajednice je veoma važno kako za samu omladinu tako i za lokalnu vlast. Sama vlast će shvatiti stvarne potrebe omladine, a s druge strane i mladi će pokušati da aktivno učestvuju u tom radu i da ne čekaju od drugih da rješavaju njihove probleme.

Dosadašnja iskustva pokazuju da mladi žele biti aktivni, ali broj te omladine, nažalost nije velik. Ciljanom promocijom mogućnosti aktiviranja mladih postići će se veća aktivnost mladih. Drugi veći problem je i nepostojanje adekvatne infrastrukture za mlade, koja bi im omogućila određene aktivnosti koje vode ka unapređenju položaja mladih u lokalnoj zajednici.

Kako bi se poboljšao položaj mladih u lokalnoj zajednici trebaju se poduzeti slijedeće aktivnosti:

- Razvijanje propagande o mogućnostima aktiviranja mladih
- Stvaranje infrastrukture koja će obezbijediti prostor za aktivnosti mladih
- Obezbijediti finansijska sredstva kroz općinski budžet ili dr. kako bi se finansirale dobre ideje predložene od strane mladih

Očekivani rezultati ovog prioritetskog cilja su:

- Poboljšanje aktivnosti mladih
- Poboljšanje aktivnosti općine
- Poboljšanje aktivnosti drugih donatora
- Kvalitetnije provođenje slobodnog vremena mladih
- Stvaranje novih mogućnosti za mlade
- Otvaranje novih radnih mjesta.

Realizacija ovog cilja može se mjeriti kroz :

- Povećan broj zaposlenih mladih osoba
- Mladi uključeni u donošenje odluka koje su značajne za razvoj općine
- Osnovana udruženja preko kojih će mladi iskazati svoje potrebe.

12.10 EKOLOŠKI ČISTA I UREĐENA OPĆINA

Postojanje i pouzdanost javnih ustanova (snadbijevanje pitkom vodom i kanalizacija) je osnovni preduslov za planiranje investicija u ovom području. Isto tako, ulaganje u okoliš poboljšava sveukupne aktivnosti i otvara mogućnosti za poboljšanje kvaliteta života i razvoja turizma na području općine. Dosadašnje aktivnosti već su dale rezultate i općina Gradačac je postala prepoznatljiva na području kantona i šire kao sredina u kojoj se ulažu značajni naponi i sredstva za poboljšanje u ovoj oblasti. O tome govore razna priznanja koja je općina dobila, bilo u pisanoj formi ili u novčanim sredstvima.

Pored navedenog infrastruktura okoliša na općini je još uvijek nedovoljno razvijena. Općini još uvijek nedostaju osnovni sistemi menadžmenta za broja pitanja okoliša (smeće, južni dio općine nije snabdjeven dovoljnim količinama pitke vode, kanalizacija na području grada i prigradskim naseljima i oko jezera nije dovršena, tretman otpadnih voda u pojedinim dijelovima grada i općine nije riješen, neuređen dio korita rijeke Gradašnice, prilazi jezerima i dr.) S druge strane, nezagađena područja, jedinstveni pejzaži i bogata bio-raznolikost predstavljaju ogromnu imovinu i vrijednost za istraživanje turističkog razvojnog potencijala.

Kako bi se osigurala zaštita okoliša, program projekti bi se trebali grupisati na slijedeći način:

- Razvoj menadžment sistema u svim oblastima (vodni resursi, sistem upravljanja otpadom, povećanje očuvanja prirode)
- Poboljšanje uslova za upravljanje vodnim resursima
- Razvijanje sistema za upravljanje tvrdim otpadom
- Osiguranje rizika za okoliš, stvaranje uslova za poboljšanje stanja
- Očuvanje prirode, kroz niz mjera.

Ovaj cilj se može realizovati kroz slijedeće aktivnosti :

- Izrada lokalnog ekološkog akcionog plana
- Izrada mape okoliša općine
- Studija izvodljivosti za zaštitu rijeka i potoka, odlaganja otpada, kanalizacionih mreža, pitke vode(pojedinačne studije za svaku oblast)
- Studija izvodljivosti zaštite jezera „ Hazna „ i „ Vidara „
- Studija izvodljivosti za sistem grijanja
- Pružanje pomoći projektima za zaštitu okoline.

Očekivani rezultati ovog prioritetnog cilja su :

- Usvojen lokalni ekološki akcioni plan
- Poboljšanja zaštita okoliša
- Poboljšan kvalitet življenja
- Poboljšani uslovi življenja
- Poboljšano poslovno okruženje
- Povećan razvoj zajednice.

Realizacija ovog cilja može se mjeriti kroz:

- Obezbeđena pitka tekuća voda na čitaovom području općine
- Izgrađeni kilometri nove kanalizacione mreže
- Izgrađena ekološka deponija smeća
- Zaštićena i uređena jezera.

DIO IV

13. RAZVOJNI PROGRAMI

Razvojni programi

Strateško planiranje predstavlja dugotrajan proces koji se kreće od ideje, preko planske dokumentacije do realizacije i nadzora. Svi programi su međusobno usklađeni i predstavljaju cjelinu čija realizacija jamči kontinuirani razvoj općine. Strateški plan je temelj čijom daljnjom razradom dolazimo do strateških smjernica koje će se planski razraditi u posebnim razvojnim programima.

U predhodnom dijelu strateškog plana definisane su smjernice a u ovom ćemo uobličiti programe razvoja sa određenim projektima, zadaćama, nositeljima aktivnosti i rokovima realizacije. Svaki projekat je u izravnoj vezi sa određenim strateškim smjernicama i sa očekivanim pozitivnim učincima.

Pri određivanju razvojnih programa postavlja se pitanje kako i na koji način će se implementacijom projekta omogućiti brže i efikasnije upošljavanje i prosperitet općine, kako doći do adekvatnih finansijskih sredstava za rast poslovanja, kako podržati rad poslovne uspješnosti, kako javni i privatni sektor učiniti efikasnijim, kako osigurati adekvatnu infrastrukturu koja će podržati ekonomski razvoj općine i kako sistem obrazovanja može podržati ljudske resurse.

Razvojni programi su razrađeni u slijedeće cjeline :

1. Programi razvoja poslovnog okruženja,
2. Programi unapređenja i razvoja infrastrukture,
3. Programi razvoja industrije,
4. Programi razvoja poljoprivrede ,
5. Programi razvoja sajamsko-turističkih atraktivnosti, kulturnog naslijeđa i sportskih aktivnosti,

6. Programi razvoja i opremljenosti školskih i predškolskih ustanova,
7. Programi unapređenja i razvoja zdravstva i socijalne zaštite,
8. Programi izgradnje partnerskih odnosa između javnog sektora i NVO,
9. Programi za unapređenje položaja mladih u lokalnoj zajednici,
10. Programi unapređenja i razvoja ekologije.

Svaki od ovih programa sadrži više projekata koji će se dalje razrađivati i planirati.

13.1 Programi razvoja poslovnog okruženja

Dobro postavljena poduzetnička osnova, predstavlja osnov za ekonomski razvoj općine Gradačac. Stepenn propadanja novoosnovanih preduzeća u prvoj godini poslovanja, predstavlja određeni problem. Međutim, posebnu snagu i obećanje u daljnjem ekonomskom razvoju općine predstavlja činjenica da je na području općine privatizacija u odnosu na druge sredine izvršena na korektan način. To posebno podkrepljuje činjenica da su bivša velika preduzeća koja su privatizovana otpočela sa proizvodnjom, te da je strani kapital koji je našao partnere u tim preduzećima postao znatno mjerljiv. Izvoz u ovim preduzećima, takođe je svakim danom sve veći. Cilj poboljšanja poslovnog okruženja je da se nastavi sa trendom koji je do sada zabilježen u otvaranju novih preduzeća, a time i otvaranju novih radnih mjesta. Posebno do izražaja u ovoj aktivnosti mora doći do uspostavljanja partnerstva između javnog i privatnog sektora.

<i>Strategijski cilj:</i>	<i>Operativni cilj:</i>
Poboljšanje poslovnog okruženja	Poboljšanje poslovnog okruženja na području općine Gradačac, kroz jačanje kapaciteta poslovnog inkubatora
Naziv projekta: Jačanje kapaciteta Poslovnog inkubatora u Gradačcu	
Kratak opis projekta:	
Dalje jačanje kapaciteta Poslovnog inkubatora u Gradačcu, između ostalog, podrazumijeva implementaciju projekata sanacije problematične infrastrukture, vidljivosti Inkubatora, uređenje izložbenog prostora, povećanje kvantiteta i kvaliteta poslovne podrške inkubantima-korisnicima Inkubatora, stvaranje prostornih uslova za povećanje broja korisnika, te, s tim u vezi, organizacione i finansijske održivosti Inkubatora. Zbog obima potrebnih radova, visine potrebnih sredstava i njihovih izvora i vremena kada se ista mogu obezbijediti, sanaciju objekta moguće je ostvariti kroz faze.	
Prva faza: sanacija dijela krova, dijela fasade, vidljivosti Inkubatora (grafička obilježja), izložbeni prostor, djelomično uređenje poslovnih prostora (donatorskim i opštinskim sredstvima i sredstvima firmi korisnika), te sanacija jednog mokrog čvora, vrijednost oko 88.000,00 KM, stavljanje u upotrebu oko 900 m ² prostora za 4 firme sa oko 25 zaposlenika...	
Druga faza: sanacija preostalih dijelova krova i fasade, dva mokra čvora, unutrašnjih instalacija (voda, elektro, telefoni, hidranti...), uređenje poslovnih prostora i hodnika, prilazni putevi i parkinzi, uređenje zelenih površina.....	
Uporedo sa sanacijom Objekta, kroz finansijsku podršku iz Budžeta Općine, obezbijediti uslove za dodatno finasiranje NBR-a i poslovnog servisa za mikro i mali biznis-korisnike Inkubatora i druge poduzetnike sa područja Općine....	

<p><i>Očekivani rezultati –prve faze:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Objekat je saniran i funkcionalno i estetski osposobljen (djelomično), 2.Inkubator je kvalitetno grafički označen, 3.Povećan je broj prostorija (6) i broj kvadrata (900) u funkciji razvoja biznisa , 4.Povećan je broj novozaposlenih radnika za 25, 5.Obezbijeđeni uslovi za prezentaciju proizvoda korisnika inkubatora kroz uređenje izložbenog prostora, 6.Ojačana organizaciona, kadrovska i finansijska održivost Poslovnog inkubatora u Gradačcu... 	<p><i>Ciljne skupine (grupe):</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Vlade: kantona i F BiH i njihova ministarstva, 2.Donatori (EU, USAID, GAP projekat...), 3.Udruženja poduzetnika, 4.Građani sa poduzetničkim idejama, 5.Nadležne općinske službe, 6. Zavodi za zapošljavanje i komore, 7.Univerzitet u Tuzli, 8. NERDA, PITcentar pri NBR-u i drugi subjekti nadležni za podršku biznisu, 9.Garantni fondovi i druge finansijske institucije...
<p><i>Potencijalni ucesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Općina Gradačac, 2.Nezavisni biro za razvoj, Poslovni inkubator u Gradačcu, 3.Evropska unija- komisija, 4.Federalno ministarstvo, 5.Firme – korisnici i preduzimači početnici. 	<p><i>Kako potencijalni ucesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Odluka OV-trajna namjena za Inkubator, 1.1..Izdavanjem budžetskih sredstva za finansiranje rada Inkubatora, 2.Jačanje kadrovskog, projektnog i organizacionog, prostornog kapaciteta radi ekonomske i druge održivosti Inkubatora, 3.Sredstva u visini od 58.000,00 KM, 4. Sredstvima u visini od 30.000,00 KM, 5.Kreiranje novih biznisa, zapošljavanje nezaposlenih i samozapošljavanje.
<p><i>Preduvjeti za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Podrška opštinske administracije (nadležnih odjeljenja) i OV općine Gradačac, 2.Obezbijeđena sredstva od EU i F MRPiO Mostar, 3.Kvalitetne usluge preduzeća koja pružaju infrastrukturne usluge (struja,voda smeće..), 4.Pridržavanje rokova od strane izvođača radova, 5.Poštivanje ugovorenih rokova transfera sredstava, 6.Nabavljena oprema odgovara narudžbi, 7.Odgovarajući odziv kandidata na raspisani konkurs, 8.Dovoljan broj zainteresovanih za useljenje u Inkubator sa kvalitetnim biznis planovima, 9.Pristanak korisnika na buke. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Promjena zakonskih propisa koji definiraju rad poslovnih inkubatora, 2. Problemi sa nadležnim inspekcijskim i drugim kontrolnim organima nadležnim za ove djelatnosti, 3. Nedostatak finansijskih sredstva, 4. Problemi sa Izvođačima radova i dobavljačima opreme, 5. Nedovoljna finansijska i druga podrška Općine u stabilizaciji i ekonomskoj održivosti Inkubatora kao instrumenta LER-a općine Gradačac / isključivo/, 6. Nedovoljna podrška ostalih aktera-ciljnih grupa.....
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> Prva faza: 88.000,00 KM, Druga faza: nisu projektovane potrebe.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> <i>Realizacija aktivnosti Prve faze u roku od 4 mjeseca.</i></p>	

Strateški cilj: Poboljšanje poslovnog okruženja	Operativni cilj: Razvijanje ljudskih resursa
Naziv projekta: <i>Osnivanje trening centra</i> Kratak opis projekta: <i>Razvoj ljudski resursa je jedan od prioriteta u općini Gradačac.</i> <i>Većina MSP (malih i srednjih preduzeća) na području općine Gradačac, nemaju obučene resurse koji su u mogućnosti da rade na standardima kvaliteta i da imlementiraju marketinške strategije. Raspostranjen je problem nedostatka menadžerskih vještina koje utiču na konkurentnost sektora MSP. Osnivanjem trening centra zajedno sa Udruženjem privrednika općine Gradačac i Srednjoškolskim centrom „ Hasan Kikić „ iz Gradačca, a imajući u vidu razvoj ljudski resursa , zahtjev tržišta i poslodavaca , ojačala bi se MSP i smanjila stopa nezaposlenosti.</i> <i>Trening centar bi ostvarivao saradnju i sa drugim centrima u kantonu i regiji .</i>	
Očekivani rezultati: <i>Osnovan centar,</i> <i>Otvorena nova radna mjesta,</i> <i>Povećan kapacitet ponude i radne snage kako bi zadovoljili potrebe i potražnju,</i> <i>Poboljšane vještine ljudski resursa,</i> <i>Poboljšane vještine zaposlenih u firmama,</i>	Ciljne grupe: <i>Zaposleni radnici u MSP i lica koja treža posao,</i> <i>Menadžment u MSP na području općine.</i>
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koju mogu imati od implementacije projekt: <i>Zaposleni radnici koji rade prije svega na poslovima proizvodnje proizvoda koji će se izvoziti u narednom periodu i menadžment.</i>	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: <i>Aktivno učešće i zainteresovanost,</i> <i>Izdvajanje dijela sredstava potrebnih za implementaciju projekta.</i>
Preduslovi za implementaciju: <i>Obezbjedivanje sredstava za otvaranje trening centra, obezbjeđivanje prostora za djelovanje centra.</i>	Rizici: <i>Nezainteresovanost ciljnih grupa i neobezbjedenje sredstava.</i>
Procjena troškova implementacije projekta: <i>Za implementaciju projekta potrebna su sredstva cca 15.000,00 KM.</i>	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: <i>Anketiranje zainteresovanih grupa za implementaciju projekta , i obezbjeđenje sredstava.</i> <i>Pripremiti operativni plan uključujući organizaciju i usluge, uspostava partnerstva između zainteresovanih grupa.</i>	

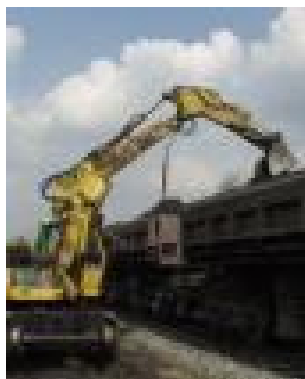

13.2 Programi unapređenja i razvoja infrastrukture

U analizama ovog strateškog cilja očito je da je infrastruktura na području ove lokalne zajednice u takvom stanju da iziskuje znatna ulaganja u cilju poboljšanja stanja. Ovom problemu odgovorne strukture u lokalnoj zajednici moraju odgovorno i ozbiljno pristupiti. U tom smislu veoma je važno u razvojnim programima postaviti zadaće za realiziranje projekata na pojedinim segmentima infrastrukturnih objekata, te utvrditi realne mogućnosti i prioritete njihove provedbe.

U tom smislu razvojni programi trebaju indetificirati potrebe za:

- ispitivanjem i određivanjem stanja infrastrukturnih objekata: lokalne putne mreže, vodovodne i kanalizacione mreže, vodosnadbijevanja, ulične rasvjete, niskonaponske i PTT mreže, izgradnje infrastrukturnih objekata zajedničkog korištenja (gradski trg, gradska garaža , uređenja parka i dr.),
- izradom projektne dokumentacije zasebno za svaku oblast, a posebno one u koju će se investirati u toku implementacije ovog strateškog plana,
- postavljanje kriterija o načinu finansiranja, unaprijeđenja i izgradnje objekata infrastrukture.

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena infrastruktura</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>U periodu 2006-2011. godine izvršiti izgradnju kanalizacione mreže na području čitave općine sa prečistačima.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Izgradnja kanalizacione mreže na području općine.</p> <p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Zbog učestalog ispuštanja fekalnih otpadnih voda u vodotokove gdje dolazi do onečišćenja a i samo nekontrolisano istjecanje koje prouzrokuje klizišta, potrebno je uraditi seoske kanalizacione mreže sa prečistačima. U gradskom dijelu potrebno je nastaviti sa izgradnjom krakova kanalizacije te rekonstruisati postojeći prečistač.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Ekološki čista sredina, -Kvalitetniji uslovi života, -Smanjenje klizišta. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Stanovništvo općine Gradačac, - Privredni subjekti.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Građani, - Privredni subjekti, - Vodoprivreda BiH, - Ministarstvo vodoprivrede, poljoprivrede i šumarstva, TK. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p><i>Obezbeđuje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Neostvarenje plana prikupljanja sredstava, - Neobezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnost.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>Troškovi implementacije projekta bit će određeni Izvedbenim projektima.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Izrada projektne dokumentacije, 2.Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3.Obezbeđenje finansijskih sredstava, 4.Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnja kanalizacionih mreža. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena infrastruktura</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>U periodu 2006-2008 godine izvršiti rekonstrukciju sekundarne mreže gradskog vodovoda.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Rekonstrukcija sekundarne mreže gradskog vodovoda</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Koko zbog dotrajalosti tako i zbog materijala od kojih je izgrađena sekundarna mreža (azbestne cijevi) tako i zbog učestalih kvarova, stalnih gubitaka na mreži, neophodno je uraditi rekonstrukciju vodovodne mreže.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p>-Kontinuirano snadbijevanje kvalitetnom pitkom vodom stanovništva za duži vremenski period, -Smanjenje gubitaka.</p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>- Stanovništvo općine Gradačac, - Privredni subjekti.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Građani, - Privredni subjekti, - Vodoprivreda BiH, - Ministarstvo vodoprivrede, poljoprivrede i šumarstva, TK. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> <i>Obezbeđuje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p>- Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja.</p>	<p><i>Rizici:</i></p> <p>- Neostvarenje plana prikupljanja sredstava, - Neobezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.</p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>Troškovi implementacije projekta bit će određeni Izvedbenim projektom.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <p>1.Izrada projektne dokumentacije, 2.Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3.Obezbeđenje finansijskih sredstava, 4.Raspisivanje tendera, odabir izvođača i rekonstrukcija sek. mreže.</p>	

Strateški cilj:	Operativni cilj:
Razvijena infrastruktura	Do 2008. god. izvršiti izgradnju mostova na području općine Gradačac.
Naziv projekta: Izgradnja mostova na području općine Gradačac	
Kratak opis projekta: Za realizaciju projekta vodosnadbijevanja južnog dijela općine neophodno je izgraditi most na Maloj Tinji koji će ujedno omogućiti nesmetanu obradu zemljišta na površini od oko 800 dunuma. Izgraditi most na Maloj Tinji na lokalnom putu Kerep-Donje Srnice koji će omogućiti nesmetan prolaz i povezivanje dvije susjedne mjesne zajednice.	
Očekivani rezultati: -Poboljšanje putne komunikacije, -Nesmetan pristup poljoprivrednom zemljištu i izvoru Domačić.	Ciljne grupe: - Građani,
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta : - Općina Gradačac, - Građani, - Vodoprivreda BiH, - Ministarstvo vodoprivrede, poljoprivrede i šumarstva, TK. -	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: Obezbjeđuje: - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
Preduslovi za implementaciju: - Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja.	Rizici: - Obezbjeđenje sredstava, - Neobezbjeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
Procjena troškova implementacije projekta: Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: 1.Izrada projektne dokumentacije, 2.Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3.Obezbjeđenje finansijskih sredstava, 4.Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnj mostova.	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena infrastruktura</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2008. god. izvršiti izgradnju i rekonstrukciju rasvjete na području općine Gradačac.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Izgradnja, proširenje i rekonstrukcija rasvjete na području općine Gradačac</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Programom Izgradnje, proširenja i rekonstrukcije rasvjete na području općine Gradačac po principu 50% učešća sredstava obezbijedit će građani u 2006 god. a 50% iz budžeta općine u 2007-08 god.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p><i>Poboljšanje kvaliteta življenja.</i></p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Građani,</i> - <i>Poduzetnici,</i>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Općina Gradačac,</i> - <i>Građani.</i> 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> <i>Obezbjeđuje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Potrebna sredstva za implementaciju projekta,</i> - <i>Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.</i>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Spremnost učesnika za implementaciju projekta,</i> - <i>Finansijska sredstva,</i> - <i>Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja.</i> 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Obezbjeđenje sredstava,</i> - <i>Neobezbjeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.</i>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p><i>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije a obezbjeđenje sredstava planirati u budžetu općine. Učešće građana obezbijediti u iznosu od 40% prije početka izvođenja radova.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Izrada projektne dokumentacije,</i> <i>2. Pribavljanje Odobrenja za građenje,</i> <i>3. Obezbjeđenje finansijskih sredstava,</i> <i>4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnja, proširenje i rekonstrukcija rasvjete.</i> 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena infrastruktura</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2008. god. izvršiti izgradnju i rekonstrukciju lokalnih i nekategorisanih cesta i ulica na području općine Gradačac.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Izgradnja i rekonstrukcija lokalnih, nekategorisanih cesta i ulica na području općine Gradačac</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Programom Izgradnje i rekonstrukcije lokalnih i nekategorisanih cesta i ulica na području općine Gradačac po principu 60:40% učešća sredstava obezbijedit će se asfaltna podloga na svim putevima, a čime će se u narednom periodu smanjiti troškovi održavanja makadamskih puteva. Izgradnjom navedenih puteva stvorit će se bolji uslovi življenja na čitavom prostoru općine.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p>Poboljšanje kvaliteta saobraćaja, Smanjenje troškova održavanja puteva.</p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Građani, - Poduzetnici.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Građani. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p>Obezbjeđuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenj., 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Obezbjeđenje sredstava, - Neobezbjeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije a obezbjeđenje sredstava planirati u budžetu općine. Učešće građana obezbijediti u iznosu od 40% prije početka izvođenja radova.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada projektne dokumentacije, 2. Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3. Obezbjeđenje finansijskih sredstava, 4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnja i rekonstrukcija puteva i ulica. 	

<i>Strateški cilj:</i> Razvijena infrastruktura	<i>Operativni cilj:</i> Do 2008. god. izvršiti izgradnju gradske garaže.
<i>Naziv projekta:</i> Izgradnja gradske garaže	
<i>Kratak opis projekta:</i> Zbog povećanog broja vozila na području općine Gradačac i nedostatka parkirališta, potrebno je pristupiti izgradnji gradske garaže koja će omogućiti bezbjedno i sigurno parkiranje vozila. Dio gradske garaže bi se dvonamjeski koristio, kako za potrebe sajma kao i za potrebe poslovnih objekta.	
<i>Očekivani rezultati:</i> Poboljšanje sajamskog prostora i kvalitetniji parking prostor.	<i>Ciljne grupe:</i> - Građani, - Poduzetnici.
<i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i> - Općina Gradačac, - Poduzetnici.	<i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> <i>Obezbuđuje:</i> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
<i>Preduslovi za implementaciju:</i> - Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja.	<i>Rizici:</i> - Obezbuđenje sredstava, - Neobezbuđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
<i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije a obezbuđenje sredstava planirati u budžetu općine.	
<i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> 1. Izrada projektne dokumentacije, 2. Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3. Obezbuđenje finansijskih sredstava, 4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnja gradske garaže.	

<i>Strateški cilj:</i>	<i>Operativni cilj:</i>
Razvijena infrastruktura	Do 2009. god. izvršiti izgradnju gradskog trga.
<i>Naziv projekta:</i> Izgradnja gradskog trga	
<i>Kratak opis projekta:</i> <i>Plato u centru grada koji je planom planiran za izgradnju gradskog trga, potrebno je privesti namjeni a za što je urađen Idejni projekat. Po izgradnji gradski trg bi bio središte za okupljanje građana sa šetnicama i ugostiteljskim i zanatskim objektima kao i drugih poslovnih objekata. U samom trgu bi bilo sadržano i elemenata kulturno historijskog naslijeđa.</i>	
<i>Očekivani rezultati:</i> <i>Poboljšanje gradskog sadržaja i privođenje namjeni gradskog platoa.</i>	<i>Ciljne grupe:</i> - Građani, - Poduzetnici.
<i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i> - Općina Gradačac, - Poduzetnici.	<i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> <i>Obezbeđuje:</i> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
<i>Preduslovi za implementaciju:</i> - Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja,	<i>Rizici:</i> - Obezbeđenje sredstava, - Neobezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
<i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> <i>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije a obezbeđenje sredstava planirati u budžetu općine.</i>	
<i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> 1. Izrada projektne dokumentacije, 2. Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3. Obezbeđenje finansijskih sredstava, 4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnja gradskog trga.	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena infrastruktura</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>U 2007 i 2008. god. izvršiti rekonstrukciju ul. Kadić Mahala sa rekonstrukcijom vodovodne i kanalizacione mreže.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Rekonstrukcija ul. Kadić Mahala</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Radi bezbjednog i bržeg protoka saobraćaja iz grada prema industrijskoj zoni neophodno je uraditi rekonstrukciju ul. Kadić Mahal sa rekonstrukcijom ostale infrastrukture, a sve u cilju rasterećenja glavne gradske ulice.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p><i>Brži protok saobraćaja ka industriji i rasterećenje glavne ulice.</i></p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>- Učesnici u saobraćaju.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <p>- Općina Gradačac.</p>	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> <i>Obezbeđuje:</i></p> <p>- Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.</p>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p>- Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja.</p>	<p><i>Rizici:</i></p> <p>- Obezbeđenje sredstava, - Neobezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.</p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p><i>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije a obezbeđenje sredstava planirati u budžetu općine.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <p>1. Izrada projektne dokumentacije, 2. Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3. Obezbeđenje finansijskih sredstava, 4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i rekonstrukcija i modernizacija ulice.</p>	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena infrastruktura</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2008 god. izvršiti rekonstrukciju raskrsnice “Varoš” sa ugrađenom svjetlosnom signalizacijom</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Rekonstrukcija raskrsnice “Varoš”</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Radi bezbjednog i bržeg protoka saobraćaja u raskrsnici “Varoš” neophodno je uraditi rekonstrukciju i modernizaciju raskrsnice sa svjetlosnom signalizacijom.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p><i>Brže i bezbjednije odvijanje saobraćaja.</i></p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p><i>- Učesnici u saobraćaju.</i></p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Federalna Direkcija za ceste. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p><i>Obezbeđuje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Neostvarenje plana prikupljanja sredstava, - Neobezbjeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p><i>Troškovi implementacije projekta cca 700.000 KM a iste će obezbijediti Federalna Direkcija za ceste cca 500.000 KM i Općina cca 200.000 KM.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada projektne dokumentacije, 2. Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3. Obezbeđenje finansijskih sredstava, 4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i rekonstrukcija i modernizacija raskrsnice. 	

Strateški cilj: Razvijena infrastruktura	Operativni cilj: Do kraja 2007 god. izraditi Idejni projekat. U 2007 godini izraditi Glavni projekat i pristupiti izgradnji cjevovoda.
Naziv projekta: Snadbijevanje vodom južnog dijela općine Gradačac sa izvorišta „Domažić“	
Kratak opis projekta: Kontinuirano snadbijevanje južnog dijela općine pitkom vodom i to Mjesnih zajednica: Hrgovi Donji, Vučkovci, Kerep, Srnice Gornje, Srnice Donje, Biberovo Polje, Međiđa Gornja, Međiđa Donja, Zelinja Srednja, Zelinja Donja, Jelovče Selo, Toke i Mionica III. Izvršena ispitivanja ukazuju da se sa postojećih i novoiskopanih bunara može dobiti oko 110 do 115 l/sec. vode dobrog kvaliteta, čime bi se zadovoljile potrebne količine vode za duži vremenski period.	
Očekivani rezultati: Kontinuirano snadbijevanje kvalitetnom pitkom vodom 4.500 domaćinstava ili 19.000 stanovnika južnog dijela općine za duži vremenski period.	Ciljne grupe: - Stanovništvo južnog dijela općine Gradačac, - Privredni subjekti.
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta : - Općina Gradačac, - Stanovništvo, - Privredni subjekti, - Vodoprivreda BiH, - Ministarstvo vodoprivrede, poljoprivrede i šumarstva, TK. -	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: Obezbeđuje: - Potrebna sredstva za implementaciju projekt, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
Preduslovi za implementaciju: - Spremnost učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja.	Rizici: - Neostvarenje plana prikupljanja sredstava, - Neobezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
Procjena troškova implementacije projekta: Troškovi implementacije projekta bit će određeni Izvedbenim projektom.	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: 1. Izrada projektne dokumentacije, 2. Pribavljanje Odobrenja za građenje, 3. Obezbeđenje finansijskih sredstava, 4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnja vodovoda.	

13.3. Programi razvoja industrije

U uslovima razvoja tržišnog privređivanja i tranzicijskog perioda, lokalna privreda predstavlja značajan element s aspekta robne proizvodnje uvoza i izvoza. Cilj općine Gradačac je da bude nositelj uvećane industrijske proizvodnje i izvoza u oblasti:

- proizvodnja automobilskih dijelova,
- drvnih sortimenata i namještaja,
- gotovih odjevnih predmeta (konfekcija),
- proizvodnja građevinske galanterije i građevinska djelatnost,
- industrija duhana,
- prerada voća i povrća,
- prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda.

Ova opredjeljenja se moraju promovirati kroz izvozno - uvozne poslove, marketinško predstavljanje, stvaranje partnerskih odnosa u lokalnoj zajednici i šire i traženju zajedničkog nastupa na domaćem i ino tržištu, certificiranju i podizanju niova kvaliteta proizvoda.

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijen industrijski centar</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Podizanje svijesti o vrijednosti i primjenjivosti ISO certifikata i pružanje obuke u cilju poboljšanja kvaliteta menadžmenta u preduzećima.</p>
<p>Naziv projekta: Podizanje svijesti i poboljšanje edukacije o ISO standardizaciji i certifikaciji u MSP-ima na području općine Gradačac.</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Evidentna je urgentna potreba za povećanjem konkurentnosti i izvozne sposobnosti u MSP. Poboljšanje konkurentnosti je poprilično ograničeno nedostatkom raspoloživog kapitala u MSP. Drugi bitan element proizvoda je da proizvodi često ne zadovoljavaju EU tržišne zahtjeve. Veća upotreba certificiranih sistema je korak ka implementaciji industrijske politike za poboljšanje kvaliteta i povećanu konkurentnost.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p>Podizanje svijesti o vrijednosti standardizacije i certifikacije,</p> <p>Menadžeri obučeni za primjenu i usvajanje ISO standarda,</p> <p>Veći broj MSP koji dobijaju ISO certifikate,</p> <p>Poboljšan kvalitet proizvoda.</p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>MSP na području općine koja se prije svega bave industrijskom proizvodnjom i orijentisani su na izvoz.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <p>MSP na području općine,</p> <p>Udruženje privrednika općine Gradačac</p> <p>Školski centar „ Hasan Kikić „ Gradačac</p> <p>Općina Gradačac.</p>	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p>Obezbeđivanjem sredstava za organizaciju certificiranja i dobijanja ISO standarda</p>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p>MSP-a su spremna da usvoje sisteme menadžemnt kvaliteta u učestviju na treninzima.</p>	<p><i>Rizici:</i></p> <p>Neobezbjeđivanje sredstava i pojedinačno pristupanje navedenom problemu.</p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>cca 20.000,00 KM za zajedničke treninge plus posebna sredstva za dobijanje dokumenta za svako MSP.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <p>Uraditi SWOT analizu i detaljnu analizu potreba lokalnih MSP, odabrati ciljanu grupu, organizirati kampanju podizanja svijesti o ISO standardima , pružati pomoć o uvođenju sistema menadžmenta kvaliteta i prezentirati rezultate.</p>	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijen industrijski centar</p>	<p><i>Operativni cilj:</i> Planskom dokumentacijom proširiti postojeću industrijsku zonu u cilju otvaranja novih MSP.</p>
<p><i>Naziv projekta: Proširenje postojeće industrijske zone</i></p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Ocjena je da postojeća industrijska zona u Gradačcu nemože zadovoljiti trenutne i planirane potrebe sadašnjih i budućih poslodavaca, koji imaju namjeru proširivati postojeće poslovne objekte ili vršiti izgradnju novih poslovnih objekta. Pored toga privrednici općine sve više iskazuju potrebu za otvaranjem slobodne zone ili tehnološkog parka, čija se djelatnost uređuje posebnim propisima. Proširenjem sadašnje industrijske zone stekli bi se uslovi za daljnja ulaganja posebno stranih ulagača, koji sve više nalaze svoje poslovne partnere u Gradačcu.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i> Proširena sadašnja industrijska zona, sa uređenom infrastrukturom i riješenim imovinskim odnosima.</p>	<p><i>Ciljne grup:</i> Općina Gradačac, Privrednici općine Gradačac, vlasnici MSP, i lica koja namjeravaju da se bave određenim biznisima, prije svega industrijskom proizvodnjom.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i> Općina Gradačac, Privrednici općine i strani ulagači.</p>	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> Općina Gradačac. Donošenje planske dokumentacije, i rješavanje imovinskih odnosa, uređenje infrastrukture, Privrednici i strani ulagači kroz obezbjeđenje sredstava za izgradnju poslovnih objekta.</p>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i> Donešena odgovarajuća planska dokumentacija, Riješeni imovinski odnosi, Proširena i izgrađena nova infrastruktura.</p>	<p><i>Rizici:</i> Sporo rješavanje imovinskih odnosa i neobezbjeđenje sredstava.</p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>Troškovi će biti utvrđeni izradom elaborata i projektne dokumentacije.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> Anketirati zainteresovane subjekte, Donijeti i utvrditi odgovarajuću Plansku dokumentaciju, Uraditi elaborat sa projektnom dokumentacijom, Riješiti imovinsko-pravne odnose.</p>	

13.4 Programi razvoja poljoprivrede

Prethodne analize su pokazale da je poljoprivreda jedan od najznačajnijih resursa u razvoju općine Gradačac. Sigurno je da u ovoj oblasti najeveći broj građana općine ostvaruje svoj dohodak. Iz tog razloga u okviru programa razvoja poljoprivrede neophodno je osigurati :

- Deminiranje poljoprivrednog zemljišta,
- Unaprijeđenje proizvodnje u oblasti ratarstva, voćarstva i stočarstva,
- Podrška poljoprivrednim proizvođačima (podsticaj),
- Pomoć pri organizovanju interesnih udruženja poljoprivrednih proizvođača.

U okviru poljoprivredne proizvodnje važno je postaviti kriterije za proizvodnju zdrave hrane, te da proizvodnja bude organizovana prema standardima i zahtjevima evropskog tržišta a s tendencijom smanjenja siromaštva seoskog stanovništva. Takođe, veoma je važno postaviti mjerila za jačanje poljoprivrednih gazinstva, te da proizvodnja bude usklađena s potražnjom tržišta.

Strateški cilj: Razvijena poljoprivreda	Operativni cilj: Do 2008 deminirati 300.000 m² miniranih površina
Naziv projekta: Deminiranje poljoprivrednog zemljišta	
Kratak opis projekta: Linija odbrane općine Gradačac protezala se čitavom dužinom, s tim što je nekoliko puta pomjerana. Taj prostor je miniran ili je ostala sumnja da je miniran. To je velika zapreka za poljoprivrednu proizvodnju s obzirom da se radi o poljoprivrednom zemljištu pogodnom za obradu. Ovim je poljoprivredno zemljište kao resurs smanjeno. Procjenjuje se da je na području općine Gradačac minirano ukupno 12.000.000 m ² poljoprivrednog zemljišta .	
Očekivani rezultati: Smanjenje opasnosti od mina, Povećanje polj. zemljišta za obradu, Povećanje uposlenih u poljoprivredi.	Ciljne grupe: Poljoprivredni proizvođači čija je zemlja minirana.
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta : Poljoprivredni proizvođači kroz siguran pristup parcelama, povećane obradive površine i povećanu dobit.	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: kroz privođenje deminiranih površina uslovima za poljoprivredno obrađivanje.
Preduslovi za implementaciju: Utvrđivanje dinamike po godinama i Pomoć međunarodne zajednice.	Rizici: Nedostatak finansijskih sredstava kod svih izvora, velika površina pod minama.
Procjena troškova implementacije projekta: cca 500.000 KM.	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: Donošenje plana nastavka deminiranja, Koordinacija potencijalnih investitora.	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena poljoprivreda</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2008. realizovati uvoz kvalitetnih visokosteonih junica sa paralelnom selekcijom pasminskog sastava kod postojećih proizvođača i do kraja 2010. razvoj bazirati na domaćoj selekciji</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Povećanje proizvodnje mlijeka</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Postojanjem prerađivačkog kapaciteta Doo "INMER", sa njegovim planiranim povećanjem proizvodnje na 100.000 lit. dnevne prerade stvaraju se kvalitetni preduslovi za povećanjem broja muznih grla kao i paralelan rad smanjenja sitnih a povećanje krupnijih poljoprivrednih proizvođača mlijeka, stvaranjem preduslova kroz stvaranje povoljne poreske, zemljišne i kreditne politike u cilju uspješne realizacije projekta.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati</i></p> <p>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proizvodnost 5.000 muznih grla • 600 kvalitetnih proizvođača • Proizvodnja 20.000.000 l mlijeka i kvalitetna obrada 4.000 ha zemljišta. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mlekara i Općina • Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK-a i Poljoprivredni zavod TK • Poljoprivredni proizvođači.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mlekara – otkup mlijeka • Općina – razvoj poljoprivrede • Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede TK-a – razvoj poljoprivrede • Poljoprivredni proizvođači – uzimanje direktnog učešća u implementaciji. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p>Obezbuđuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetan otkup mlijeka uz edukaciju proizvođača • Davanjem garancija poljoprivrednim proizvođačima, protivgradna zaštita, formiranje fonda za elementarne nepogode • Poticajne mjere, subvencije, kamata na kredite, obuka proizvođača, suradnja sa prerađivačkim kapacitetima • Prihvatanje ideje o postizanju veće proizvodnosti, prihvatanje stručnih preporuka u proizvodnji, spremnost na zaduživanje.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvojni program mlekare • Odluka vijeća o garancijama • Odlučnost poljoprivrednih proizvođača • Saradnja sa kantonalnim Ministarstvom • Saradnja sa komercijalnom bankom. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak političke volje Općinskog vijeća • Nepovoljnost finansijskih sredstava • Inertnost Ministarstva.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Budžet Općine svake godine po 50.000 KM za protivgradnu zaštitu i 100.000 KM garancijskih sredstava • Poticajne mjere svake godine po 1.000.000 KM za mlijeko i 100.000 KM selekcija od Ministarstava • Kreditno zaduživanje proizvođača od 500.000 – 1.000.000 KM godišnje • Ulaganja u prerađivački kapacitet 3.000.000 KM u toku trajanja projekta. 	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <p>Povučeni pozitivnim iskustvom u dosadašnjoj realizaciji ovog projekta, namjere mlekare za povećanje proizvodnje na 100.000 litara dnevne obrade, dosadašnje odlučnosti proizvođača da uđu u navedeni projekat, aktivnosti oko unaprijeđenja istog bi išle kontinuirano do 2010 god. kroz povećanje broja grla kod postojećih proizvođača tako i pokretanja proizvodnji kod novih proizvođača, a do 2015. stalno raditi na stručnom osposobljavanju proizvođača.</p>	

Strateški cilj: Razvijena poljoprivreda	Operativni cilj: Do kraja 2010. podići novih 1.000 ha intenzivnijih voćnjaka uz kvalitetnu zamjenu dosadašnjih ekstenzivnih u intenzivne nasade.
Naziv projekta: Podizanje novih nasada voća i upošljavanje proizvođača	
Kratak opis projekta: <i>Kvalitetnim iskorištavanjem podsticajnih sredstava, kvalitetnih kreditnih sredstava, stvaranje povoljnog ambijenta stimulirati proizvođače na podizanje novih 1.000 ha nasada voća u cilju zadovoljenja tržišta i prerađivačkih kapaciteta.</i>	
Očekivani rezultati: <ul style="list-style-type: none"> • 1.000 ha novih nasada • Snadbijevanje tržišta i industrije • Upošljavanje proizvođača • Supstitucija uvoza 	Ciljne grupe: <ul style="list-style-type: none"> • Općina • Ministarstva poljoprivrede • Poljoprivredni proizvođači • Prerađivačka industrija.
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta : <ul style="list-style-type: none"> • Općina–razvoj upošljavanje, edukacija • Proizvođači – upošljavanje, dohodak • Ministarstva poljoprivrede – dostizanje većeg stepena razvoja poljoprivrede. 	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: Obezbjeđuje: <ul style="list-style-type: none"> • Garancije, protivgradna zaštita, pojednostavljenje procedura, odlučnost ulaska u projekte • Poticajna sredstva, subvencije, kamata, edukacija proizvođača, tržište.
Preduslovi za implementaciju: <ul style="list-style-type: none"> • Spremnost proizvođača • Finansijska sredstva • Odluke vijeća • Zaštitne mjere države • Ekonomski patriotizam potrošača. 	Rizici: <ul style="list-style-type: none"> • Nekontrolisan uvoz • Ukidanje poticajnih sredstava • Moguća nezainteresovanost institucija.
Procjena troškova implementacije projekta: <ul style="list-style-type: none"> • Izdvajanje u budžetu općine za protivgradnu zaštitu i garancije 100.000 KM svake godine • Iz budžeta ministarstva oko 1.000.000 KM za poticaje svake godine • Kreditno zaduženje proizvođača oko 2.000.000. godišnje za opremu i održavanje proizvodnje 	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: <i>Na osnovu dosadašnje poticajne politike kontinuirano podizati novih 100–200 ha voćnjaka, kao i zamjena ekstenzivnih intenzivnim nasadima uz mogućnost i brže implementacije i postizanje većeg stepena proizvodnosti kroz stalno stručno osposobljavanje proizvođača završiti prije 2015.god., u realnu mogućnost i veće realizacije, poučeni dosadašnjim podizanjem novih nasada korištenjem poticajnih mjera.</i>	

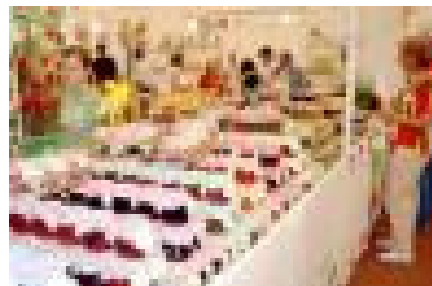
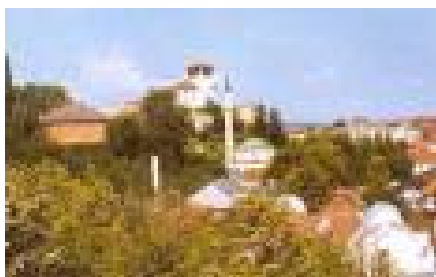
<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijena poljoprivreda</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Donošenjem zakona o poljoprivrednoj proizvodnji izvršiti registraciju poljoprivrednih proizvođača kroz uvođenje redovnih edukacija.</p>
<p><i>Naziv projekta: Edukacija poljoprivrednih proizvođača (savjetodavna služba)</i></p> <p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Edukovanost proizvođača stvara se realna pretpostavka za povećanje proizvodnje u kvalitativnom i u kvantitativnom pogledu, a dostizanjem višeg stepena proizvodnje radi nastupa na tržištu i što kvalitetnije ponude stvaraju se realne pretpostavke za udruživanje proizvođača radi kvalitetnijeg nastupa na tržištu; tj stvaranju strukovnih udruženja ili zemljoradničkih zadruga.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kvalifikovana stručna poljoprivredna služba • Stručna edukacija poljoprivrednih proizvođača • Oprijedijeljenost na udruživanje radi nastupa na tržištu. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Općina stručna poljoprivredna služba • Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva • Poljoprivredni proizvođači.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Općina—veći stepen razvoja i upošljavanja • Proizvođači— ekonomska korist • Kanton, država, stvaranje samodovoljnosti u pojedinim poljoprivrednim proizvodnjama. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p><i>Obezbeđuje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Općina—formiranjem stručne poljoprivredne službe • Proizvođači prihvatanjem stručnih savjeta • Država—poticajnim sredstvima.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Stručna poljoprivredna služba • Kvalitetan odabir proizvođača • Uspostava kvalitetne saradnje Općine, Kantona, i proizvođača • Prirodni resursi na raspolaganju • Poticajna politika 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak finansijskih sredstava • Nezainteresovanost proizvođača • Nedovoljna zaštita domaće proizvodnje.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Osnivanje i opremanje stručne poljoprivredne službe .....80.000 KM • Finansiranje stručne poljoprivredne službe svake godine .....80.000 KM • Angažman drugih stručnjaka godišnje .....5.000 KM • Dodatna stručna usavršavanja proizvođača (sajmovi i izložbe) godišnje ..10.000 KM 	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Izrada strategije razvoja poljoprivrede Općine .....2006. god. • Formiranje stručne poljoprivredne službe i njeno opremanje .....2007. god. • Evidentiranje zainteresovanih proizvođača raditi kontinuirano • Obuka poljoprivrednih proizvođača kao stalna aktivnost • Istraživanje tržišta kao stalna aktivnost 	

13.5 Programi razvoja sajamsko – turističkih atraktivnosti, kulturnog naslijeđa i sportskih aktivnosti

Iz predhodnih analiza evidentno je da raspoloživi potencijali i tradicija daju mogućnosti razvoja turizma i ostalih privrednih djelatnosti koje upotpunjuju ovu granu privrede, prije svega tradicionalno organizovanje sajamskih djelatnosti, iskustvo kao i infrastruktura za organizaciju sportskih manifestacija.

U promociji turističkih atraktivnosti općine, potrebno je prije svega uvezati sve turističke ponude, radi zajedničkog nastupa na tržištu i promociji. Projekat turističke promocije ima namjeru da promjeni dosadašnje aktivnosti u prezentaciji turističkih potencijala općine. Pored toga ostali projekti imaju za cilj da upotune turističku ponudu kroz izgradnju novih infrastrukturnih objekata u ovoj grani privrede, prije svega izgradnji otvorenih i zatvorenih bazena, izgradnji planinarskog doma, omladinskog kamp naselja.

Ocjena je da je sadašnji prostor u kojem se organizuju sajamske djelatnosti postao pretijesan. Iznaženje nove lokacije ili izgradnja gradske garaže koja bi se po potrebi pretvarala u prostor za izlaganje bilo bi rješenje kojem se mora pristupiti sa većom odgovornošću. Izgradnja stavljanje u funkciju sportskih terena, kongresne sale kao i izgradnja i završetak započetih hotela, u potpunosti će turističku ponudu općine Gradačac učiniti atraktivnom.

<i>Strateški cilj:</i> Razvijem turizam	<i>Operativni cilj:</i> Do 2008. god. razviti promociju sajamsko-turističkih atraktivnosti na općini Gradačac
<i>Naziv projekta:</i> Promocija sajamsko-turističkih atraktivnosti općine Gradačac	
<i>Kratak opis projekta:</i> Razvijenom promocijom sajamsko-turističkih atraktivnosti na općini Gradačac želi se postići jaka marketinška politika, koja ima namjeru da promijeni sadašnju situaciju, tako što će doprinijeti razvoju i promociji domaćeg turizma.	
<i>Očekivani rezultati:</i> - Povećan interes za turističke atrakcije općine Gradačac, - nova radna mjesta, - povećanje prihoda od turizma.	<i>Ciljne grupe:</i> - Općina Gradačac, - TZ Tuzlanskog kantona, - Građani općine Gradačac i ostale zainteresovane grupe.
<i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i> - Općina Gradačac, - Građani, - Potencijalni posjetioči (turisti), - Ministarstvo trgovine, turizma i sagrađaja TK.	<i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta.
<i>Preduslovi za implementaciju:</i> - Finansijska sredstva, - Spremnost učesnika za implmentaciju projekta.	<i>Rizici:</i> - Obezbeđenje sredstava.
<i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije , a procjenjuju se na cca 25.000 KM.	
<i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> 1. Izrada projektne dokumentacije 2. Obezbeđenje finansijskih sredstava.	

Strateški cilj: Razvijeni omladinski turizam	Operativni cilj: Do 2008. god. izvršiti izgradnju i adaptaciju postojećih turističkih lokacija i objekata na općini Gradačac.
Naziv projekta: Izgradnja međunarodnog omladinskog kampa na području općine Gradačac	
Kratak opis projekta: Izgradnjom međunarodnog omladinskog kampa nastoji se aktivirati omladina na području općine Gradačac i ostalih općina u BiH. Osim pomenutih također privući i mlade ljude iz susjednih država.	
Očekivani rezultati: -Aktiviranje mladih -Razmjena iskustava -Umrežavanje sa omladinskim organizacijama iz zemlje i inostranstva.	Ciljne grupe: -Mladi sa općine Gradačac -Mladi iz ostalih općina BiH -Omladinske organizacije iz regije.
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta : -Općina Gradačac, -Mladi iz općine Gradačac, -Potencijalni donatori, -Ministarstvo trgovine, turizma i saobraćaja TK.	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: Obezbeđuje: -Potrebna sredstva za implementaciju projekta, -Potrebne dozvole.
Preduslovi za implementaciju: -Anketiranje potencijalnih korisnika, -Finansijska sredstva, -Spremnost učesnika za implmentaciju projekta, -Potrebna projektna dokumentacija	Rizici: -Obezbeđenje sredstava, -Neobezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
Procjena troškova implementacije projekta: Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: 1. Izrada projektne dokumentacije 2. Pribavljanje odobrenja za građenje 3. Obezbeđenje finansijskih sredstava.	

<i>Strateški cilj:</i> Razvijen turizam	<i>Operativni cilj:</i> Do 2009. god. izgraditi planinaraki dom na lokalitetu Jasenica
<i>Naziv projekta:</i> Izgradnja planinarskog doma	
<i>Kratak opis projekta:</i> <p>Da bi unaprijedili turizam na području općine Gradačac, između ostalog potrebno je izgraditi planinarski dom na lokalitetu Jasenica. Izgradnjom pomenutog doma poboljšale bi se prilike za razvijanje domaćeg seoskog turizma.</p>	
<i>Očekivani rezultati:</i> <ul style="list-style-type: none"> -Turistička atrakcija, -Kvalitetniji kulturni život, -Adekvatno provođenje slobodnog vremena, -Povećani prihodi i zaposlenost u turističkim aktivnostima. 	<i>Ciljne grupe:</i> <ul style="list-style-type: none"> -Građani općine Gradačac i ostale zainteresovane grupe.
<i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i> <ul style="list-style-type: none"> -Općina Gradačac, -Građani, - Ministarstvo trgovine, turizma i sabračaja TK. 	<i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> <i>Obezbeđuje:</i> <ul style="list-style-type: none"> -Potrebna sredstva za implementaciju projekta, -Potrebne dozvole.
<i>Preduslovi za implementaciju:</i> <ul style="list-style-type: none"> -Anketiranje potencijalnih korisnika, -Finansijska sredstva, -Potrebna projektna dokumentacija. 	<i>Rizici:</i> <ul style="list-style-type: none"> -Nezainteresovanost građana, -Obezbeđenje sredstava.
<i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> <p>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije a planira se cca 80.000 KM.</p>	
<i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anketiranje potencijalnih korisnika 2. Izrada projektne dokumentacije i određivanje lokacije 3. Pribavljanje odobrenja za građenje 4. Obezbeđenje finansijski sredstava. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijene sportske aktivnosti</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2009 god. izvršiti izgradnju sportskih kapaciteta u ruralnim područjima općine Gradačac</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Obnova i izgradnja sportskih kapaciteta u ruralnim područjima općine Gradačac</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Ovim projektom žele se unaprijediti sportske aktivnosti u ruralnim područjima općine Gradačac i tako stvoriti bolje životne uslove, posebno za mlade.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Poboljšanje sportskih aktivnosti u ruralnim područjima, -Poboljšanje životnih uslova u ruralnim područjima. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Mještani ruralnih područja općine Gradačac.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Građani, - Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, TK. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Anketiranje učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Obezbjedenje sredstava, - Nezainteresovanost mještana za realizaciju projekta, - Neobezbjedenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anketiranje potencijalnih učesnika 2. Izrada projektne dokumentacije 3. Pribavljanje Odobrenja za građenje 4. Obezbjedenje finansijskih sredstava. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijen turizam</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2009. god. izvršiti izgradnju otvorenih I zatvorenih bazena na lokalitetu Banje Ilidže</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Bazeni na lokalitetu Banja Ilidže</p> <p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Za realizaciju ovog projekta neophodno je izgraditi bazene koji će omogućiti kupanje kako ljeti tako i zimi. Zbog toga je potrebno adekvatno iskoristiti prostor oko Banje Ilidže, te ga prilagoditi svrsi bazena.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Turistička atrakcija, -Kvalitetniji kulturni život, -Adekvatno provođenje slobodnog vremena, -Mogućnost novih sportskih aktivnosti na području Gradačca. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Građani općine Gradačac i ostale zainteresovane grupe.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Općina Gradačac, -Građani, - Ministarstvo trgovine, turizma i sabračaja TK. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Potrebna sredstva za implementaciju projekta, -Potrebne dozvole.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Anketiranje potencijalnih korisnika, -Finansijska sredstva, -Spremnost učesnika za implentaciju projekta, -Potrebna projektna dokumentacija. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Nezainteresovanost građana, -Obezbeđenje sredstava.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p><i>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anketiranje potencijelnih korisnika 2. Izrada projektne dokumentacije 3. Pribavljanje odobrenja za građenje 4. Obezbeđenje finansijski sredstava 5. Raspisivanje tendera, odabir izvođača za izgradnju. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijen turizam</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do kraja 2010. godine poboljšati turističku ponudu općine Gradačac, izgradnjom smještajnih kapaciteta.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Izgradnja hotela (2 nova hotela i završetak 2 započeta)</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>S obzirom da je općina Gradačac, utvrdila da je jedna od osnovnih strateških organizacija i razvoj turizma, te da Gradačac tokom godine posjeti veći broj domaćih i stranih turista koji iskazuju potrebu za smještajem i dužim boravkom, kao i za kvalitetnim uslugama, ocijenjeno je da bi u ovom trenutku trebalo dovršiti dva hotela koja su u izgradnji, te početi sa izgradnjom još dva hotela. Time bi bile zadovoljene sve potrebe oko ugostiteljsko turističke ponude općine.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p>-Završena izgradnja dva hotela i</p> <p>-Otpočeta izgradnja još dva hotela.</p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>-Domaći i strani turisti , kao i poslovni ljudi - koji posjećuju općinu Gradačac, sportske i organizovane grupe.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <p>-Općina Gradačac,</p> <p>-Zainteresovani investitori,</p> <p>-Domaći i strani ulagači.</p>	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p>-Rješavanjem imovinsko pravnih odnosa i obezbjeđenjem sredstava.</p>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p>-Riješeni imovinsko pravni odnosi, obezbjeđena sredstva.</p>	<p><i>Rizici:</i></p> <p>-Neobezbjeđene sredstva za investiranje, opadanje zainteresovanosti općine Gradačac, kao turističke destinacije.</p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>Sredstva bi obezbjedili općina Gradačac za rješavanje imovinsko pravnih odnosa , a investitori za otkup zemljišta i izgradnju, odnosno dovršenje započetih investicija.Procjena : cca 6.000.000,00 KM.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada elaborata opravdanosti ove investicije 2. Pronalažnje zainteresovanih investitora 3. Rješavanje imovinsko pravnih odnosa 4. Obezbeđenje sredstava 5. Izrada projektne dokumentacije. 	

Strateški cilj: Razvijen turizam	Operativni cilj: Stavljanje „ Oklopnog voza „ u turističku ponudu općine Gradačac, do kraja 2007. godine
Naziv projekta: „Oklopni voz“ turistička ponuda	
Kratak opis projekta: „ Oklopni voz „ koji se nalazi na lokalitetu Ledenica Donjih, mjesto koje svakodnevno posjećuje veći broj turista kako domaćih tako i stranih koji se žele upoznati sa prošlim odbrambenim ratom koji je vođen na području općine Gradačac. Trenutno stanje Oklopnog voza je takvo da ukoliko se hitno ne preduzmu mjere na njegovoj zaštiti da će doći do propadanja ovog značajnog spomenika. Zaštitom ovog spomenika i njegovim stavljanjem u turističku ponudu općine Gradačac, stvorili bi se uslovi da se dešavanja iz proteklog rata na području općine Gradačac nikada ne zaborave.	
Očekivani rezultati: -„ Oklpni“ voz obnovljen i stavljen u turističku ponudu općine.	Ciljne grupe: -Razne turističke, poslovne grupe i dr. građani.
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i koristeći ih mogu imati od implementacije projekta : -Općina Gradačac, -TZ Kanton.	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: -Izrada projektne dokumentacije, -Obezbjedenje sredstava.
Preduslovi za implementaciju: Obezbjedenje finansijskih sredstava.	Rizici: Neobezbjedena sredstva.
Procjena troškova implementacije projekta: Troškovi će biti utvrđeni nakon izrade projektne dokumentacije.	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: 1. Izrada projektne dokumentacije 2. Obezbjedenje finansijskih sredstava.	

13.6 Programi razvoja opremljenosti školskih i predškolskih ustanova

Stanje školstva prikazano u analizi ovog Strateškog plana ukazuje na određene predispozicijske prednosti koje treba iskoristiti, odnosno omogućiti da se programi obrazovanja postave prema reformskim standardima.

Posebno je potrebno staviti pozornost na:

- Pripremu i zradu projektne i dr. dokumentacije za izgradnju II faze gimnazije
- Osnivanje fonda za pomoć soc. Ugroženim učenicima
- Izgradnja i oprema školskih objekata u MZ Požarike i Vučkovci
- Izgradnja sportskih objekata koji će biti u funkciji razvoja školske i predškolske omladine
- Otvaranje novih dječiji igraonica sa edukacijom kadra.

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijene i opremljene predškolske i školske ustanove</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2008. god. organizovati radionice u svim mjesnim zajednicama na području općine Gradačac.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Organizovanje radionica u svim mjesnim zajednicama općine Gradačac</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Organizovanjem radionica u svim mjesnim zajednicama općine Gradačac želi se postići da djeca predškolskog uzrasta kvalitetnije provode svoje slobodno vrijeme i da se pripreme za školu. Ovim projektom kod djece će se razvijati socijalizacija, kreativnost i radne navike.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p>-Kvalitetnije trošenje slobodnog vremena djece predškolskog uzrasta -Uspostavljena infrastruktura koja će zadovoljiti potrebe djece predškolskog uzrasta.</p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>- Djeca predškolskog uzrasta svih mjesnih zajednica općine Gradačac.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Građani, - Djeca predškolskog uzrasta, - Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, TK. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta, - Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Anketiranje učesnika za implementaciju projekta, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Obezbjedenje sredstava, - Nezainteresovanost građana za realizaciju projekta, - Neobezbjedenje potrebnih dozvola i saglasnosti.
<p><i>Procjena troškova imlementacije projekta:</i></p> <p>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anketiranje potencijalnih učesnika 2. Izrada projektne dokumentacije 3. Pribavljanje Odobrenja za građene 4. Obezbjedenje finansijskih sredstava. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijene i opremljene predškolske i školske ustanove.</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2008. god. obezbjediti fond za pomoć socijalno ugroženih učenika.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Fond za pomoć socijalno ugroženih učenika</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Obezbjeđenjem fonda za pomoć socijalno ugroženih učenika potrebno je obezbjediti sredstva koja će pomoći korisnicima u daljnjem školovanju i samim tim ukloniti materijalnu prepreku.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Poboljšanje socijalne situacije učenika, - Nastavak školovanja socijalno ugroženih učenika. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Socijalno ugroženi učenici.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, TK, - Privredni subjekti, - Socijalno ugroženi učenici. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Finansijska sredstva. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Obezbjeđenje sredstava.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada projektne dokumentacije 2. Obezbjeđenje finansijskih sredstava. 	

<i>Strateški cilj:</i> Razvijene i opremljene predškolske i školske ustanove	<i>Operativni cilj:</i> Do 2008. god. obezbijediti sredstva za izvođenje ljetne i zimske zabavno-edukativne škole
<i>Naziv projekta:</i> Ljetna i zimska zabavno-edukativna škola	
<i>Kratak opis projekta:</i> Realizacijom ovog projekta žele se obezbijediti finansijska sredstva za izvođenje ljetne i zimske zabavno-edukativne škole.	
<i>Očekivani rezultati:</i> -Kvalitetnije trošenje slobodnog vremena djece predškolskog i školskog uzrasta.	<i>Ciljne grupe:</i> -Djeca predškolskog i školskog uzrasta općine Gradačac.
<i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Građani, - Djeca predškolskog uzrasta, - Djeca školskog uzrasta, - Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, TK. 	<i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Potrebna sredstva za implementaciju projekta.
<i>Preduslovi za implementaciju:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Finansijska sredstva. 	<i>Rizici:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Obezbeđenje sredstava, - Nezainteresovanost građana za realizaciju projekta.
<i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije	
<i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anketiranje potencijalnih učesnika 2. Izrada projektne dokumentacije 3. Obezbeđenje finansijskih sredstava. 	

<i>Strateški cilj:</i> Razvijene i opremljene predškolske i školske ustanove.	<i>Operativni cilj:</i> Do kraja 2008. godine u svim mjesnim zajednicama koje iskažu potrebu otvoriti nove dječije igraonice.
<i>Naziv projekta:</i> Otvaranje novih dječijih igraonica.	
<i>Kratak opis projekta:</i> Za adekvatnu pripremu djece, predškolske i školske omladine za predstojeće školovanje, potrebno je na području svih MZ na području općine izgraditi nove dječije igraonice sa pratećim sadržajem.	
<i>Očekivani rezultati:</i> Otvorene nove dječije igraonice na području svih MZ općine Gradačac.	<i>Ciljne grupe:</i> - Predškolska i školska omladina.
<i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i> - Općina Gradačac, - Škole, - Udruženja i dr.	<i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: Obezbjedenjem sredstava i mjesta za otvaranje igraonica.</i>
<i>Preduslovi za implementaciju:</i> -Zainteresovanost ciljnih grupa i obezbjeđenje sredstava.	<i>Rizici:</i> - Nezainteresovanost i neobezbjeđena sredstva.
<i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> -cca 50.000 KM.	
<i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anketiranje zainteresovanih ciljnih grupa 2. Izrada projektne dokumentacije 3. Obezbjedenje sredstava. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijene i opremljene predškolske i školske ustanove.</p>	<p><i>Operativni cilj: Do kraja 2010. godine</i></p> <p>Izgraditi i staviti u funkciju drugu fazu gimnazije u Gradačcu sa vanjskim uređenjem.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Završetak druge faze gimnazije sa vanjskim uređenjem</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i> Izgradnjom druge faze gimnazije u Gradačcu u potpunosti bi se stvorile pretpostavke za normalno školovanje u ovoj ustanovi, te stvorili uslovi da učenici ove škole steknu znanja koja će kasnije moći koristiti u daljnjem školovanju ili nastavku rada.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p>-Završena druga faza gimnazije.</p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>-Učenici i profesori gimnazije.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i> - Općina Gradačac, -Nadležna Federalna i Kantonalna ministarstva.</p>	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i> -Obezbeđenjem sredstava.</p>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p>-Obezbeđenje sredstava.</p>	<p><i>Rizic:</i></p> <p>-Neobezbeđena sredstva.</p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada projektne dokumentacije 2. Obezbeđenje sredstava. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijene i opremljene predškolske i školske ustanove.</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do kraja 2009. godine izgraditi školske objekte u MZ Požarike i Vučkovci, i opremiti sa odgovarajućom školskom opremom.</p>
<p>Naziv projekta: Izgradnja i oprema školskih objekata u MZ Požarike i Vučkovci</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Pošto veći broj školske djece sa područja MZ Požarike pohađa osnovnu školu u Gradačcu, iskazana je potreba da se u ovoj MZ izgradi područna škola u četvereogodišnjem trajanju. Pored toga nastava u školi MZ Vučkovci se odvija u dotrajaloj zgradi i nije u mogućnosti pružiti sve zahtjeve u pogledu prostorija i opremljenosti.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p>-Izgrađene škole u MZ Požarike i Vučkovci te opremljene sa odgovarajućom opremom.</p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>-Školska omladina sa područja ovih i dr. susjednih MZ.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Općina Gradačac, - Nadležna Federalna i Kantonalna ministarstva, - Građani MZ Požarike i Vučkovci. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Obezbjedenjem sredstava , -Rješavanjem imovinsko pravnih odnosa.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p>-Obezbjedena sredstva.</p>	<p><i>Rizici:</i></p> <p>-Nezainteresovanost ciljnih grupa i neobezbjedena sredstva.</p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>-Troškovi će biti utvrđeni nakon izrade projektne dokumentacije.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anketiranje ciljnih grupa, 2. Izrada projektne dokumentacije 3. Obezbjedenje sredstava. 	

13.7 Programi razvoja zdravstva i socijalne zaštite

Analiza stanja u zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti i SWOT analiza ukazuju da je iskazana tradicija u ovoj lokalnoj zajednici u zdravstvenoj zaštiti. Usljed rata i ratnih razaranja infrastruktura u ovoj oblasti je gotovo bila uništena. Do sada je polovično obnovljena i stavljena u funkciju. Sadašnja medicinska oprema nemože podmiriti potrebe građana općine, koji neke medicinske usluge traže i van općine i kantona. Usluge su uglavnom na primarnom i sekundarnom nivou, a usluge koje pruža JZU „ Banja Ilidža „ iziskuju podizanje nivoa usluga sa izgradnjom novih objekata.

Razvojni programi trebaju upućivati na :

1. Razradu i provedbe aktivnosti za institucionaliziranje primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, te javnih ustanova socijalne zaštite
2. Pripremu i izradu projekatne dokumentacije za stavljanje u funkciju bivšeg objekta ginekologije i akušerstva, stvaranje uslova za otvaranje ginekološko akušerskog odjeljenja
3. Oprema porodičnih ambulanti kao i timova
4. izgradnja II faze Hotela Banja Ilidža.

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijeno i unaprijeđeno zdravstvo i socijalna zaštita.</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do kraja 2011 godine uspostaviti mrežu ambulanata porodične medicine na ukupno 8 lokacija na terenu.</p>
<p>Naziv projekta: Uspostavljanje ambulante i timova porodične medicine na još 5 lokacija na području općine</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p>Otvaranjem ambulanata porodične medicine na novih 5 lokacija na području općine unaprijediti kvalitet pružanja medicinskih usluga i približiti pružanje medicinskih usluga primarne zdravstvene zaštite građanima na cijeloj teritoriji općine.</p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Brže i jednostavnije korištenja zdravstvenih usluga građanima sa područja udaljenih mjesnih zajednica, - Pacijentima je bliže ostvarivanje zdravstvene zaštite nego da putuju do Doma zdravlja, - Smanjenje gužvi i pritiska pacijenata u Domu zdravlja. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p>-Građani mjesnih zajednica Srnice, Mionica, Rajska, Mahmut Mahala i Međida Gornja i gravitirajuća naselja.</p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Ministarstvo zdravstva TK – razvoj mreže zdravstvenih ustanova na području kantona, -Dom zdravlja, Timovi porodične medicine-upošljavanje, edukacija, -Općina, mjesna zajednica – kvalitetna zdravstvena zaštita stanovnika, -Građani - brže, i jednostavnije ostvarivanje zdravstvenih usluga. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Ministarstvo zdravstva- obezbjeđenje sredstava za opremanje prostora i timova za rad u ambulantama porodične medicine, -Kvalitetno pružanje medicinskih usluga, -Podrška u obezbjeđenju prostora za ambulante, - Podrška vlastitim resursima.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Saglasnost Ministarstva zdravlja TK, -Obezbjeđenje sredstava i opreme, -Obezbjeđenje prostora za ambulante. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sporost u u uspostavljanju mreže ambulanata porodične medicine, -Kašnjenje i nedovoljna sredstva za opremanje i finansiranje timova na terenu, -Nepostojanje ili neadekvatan prostor za ambulante.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p>cca 100.000 KM.</p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <p>Izrada elaborata i projektne dokumentacije i obezbjeđenje sredstava.</p>	

Strateški cilj:	Operativni cilj:
Razvijeno i unaprijeđeno zdravstvo i socijalna zaštita.	Do kraja 2011 godine otvoriti Opću bolnicu sa kapacitetom od 80 kreveta.
Naziv projekta: Uspostavljanje sekundarne zdravstvene zaštite otvaranjem Opće bolnice u Gradačcu	
Kratak opis projekta: Za pružanje svih zdravstvenih usluga iz oblasti sekundarne zdravstvene zaštite građani su upućeni na UKC Tuzla. Kako je Gradačac najudaljenija općina od sjedišta UKC, te je neophodno zastupiti elemente iz sekundarne zdravstvene zaštite otvaranjem Opće bolnice sa kapacitetom od 80 kreveta sa slijedećim odjeljenjima: -Opći stacionar, -Ginekološko-akušersko odjeljenje, -Odjeljenje za hemodijalizu.	
Očekivani rezultati: - Brže i jednostavnije korištenja zdravstvenih usluga sekundarne zdravstvene zaštite građanima cijele općine, -Pacijentima je bliže ostvarivanje zdravstvene zaštite nego da putuju do UKC Tuzla, -Smanjenje pritiska pacijenata na UKC Tuzla ostvarivanjem dijela usluga u Općoj bolnici Gradačac.	Ciljne grupe: -Građani općine Gradačac.
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta : -Ministarstvo zdravstva TK – razvoj mreže zdravstvenih ustanova na području kantona, -Zavod zdravstvenog osiguranja FBiH - Fond solidarnosti -Dom zdravlja Gradačac -općina– kvalitetna zdravstvena zaštita stanovnika -Gradjani- brže, i jednostavnije ostvarivanje sekundarnih zdravstvenih usluga	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: - Saglasnosti i obezbjeđenje sredstava, - Obezbjeđenje namjenskih sredstava za odjeljenje hemodijalize, -pomoć u obezbjeđenju prostora, dozvola, izradi elaborata, -Vlastitim resursima.
Preduslovi za implementaciju: -Saglasnost Ministarstva zdravlja TK -obezbjeđenje sredstava i opreme -obezbjeđenje adekvatnog prostora -obezbjeđenje stručnog kadra	Rizici: - Neprihvatanje razvoja mreže sekundarnih zdravstvenih ustanova na području kantona, -Kašnjenje i nedovoljna sredstva za opremanje i finansiranje Opće bolnice, -Nepostojanje ili neadekvatan prostor za Opću bolnicu, -Nepostojanje dovoljnog broja ljekara-specijalista.
Procjena troškova implementacije projekta: cca 1.000.000,00 KM.	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: Izrada projektne dokumentacije i obezbjeđenje sredstava.	

Strateški cilj: Razvijeno i unaprijeđeno zdravstvo i socijalna zaštita.	Operativni cilj: Do kraja 2011 godine povećati smještajne kapacitete i uvesti nove terapijske procedure u postojećem Centru za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i banjsko liječenje "Ilidža"
Naziv projekta: Unapređenje banjsko-klimatskog liječenja	
Kratak opis projekta: Zahvaljujući prirodnim resursima u Gradačcu postoji razvijeno banjsko klimatsko liječenje u okviru JZU Centar za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i banjsko liječenje "Ilidža". Unapređenje ovog vida zdravstvene zaštite može se ostvariti: -Proširenjem smještajnih kapaciteta za 160 postelja, -Uvođenjem novih terapijskih procedura, -Nabavljanjem savremene opreme, -Izgradnjom sportskih terena, -Edukacijom kadrova.	
Očekivani rezultati: - Povećanje smještajnih kapaciteta JZU za 160 kreveta, -Povećan broj medicinskih – terapijskih usluga koje pruža JZU, - Razvoj zdravstvenog turizma.	Ciljne grupe: -Građani Općine, kantona, -Ministarstvo zdravstva TK,
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta: -Ministarstvo zdravlja TK, - JZU Banja Ilidža, -Općina Gradačac, -Građani.	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: - Sufinansiranje projekta, -Sufinansiranje iz vlastitih sredstava, - Vlastiti resursi.
Preduslovi za implementaciju: -Urađena projektna dokumentacija i -Obezbeđena sredstva.	Rizici: Neobezbeđivanje sredstava.
Procjena troškova implementacije projekta: cca 550.000 KM	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: 1. Izrada projektne dokumentacije 2. Obezbeđenje sredstava.	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Razvijeno i unaprijeđeno zdravstvo i socijalna zaštita.</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2010. god. završiti izgradnju regionalnog centra za zbrinjavanje starih i iznemoglih osoba..</p>
<p><i>Naziv projekta:</i>Izgradnja regionalnog centra za zbrinjavanje starih i iznemoglih osoba</p> <p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Za adekvatno zbrinjavanje starih i iznemoglih osoba sa područja općine Gradačca, Modriče, Orašja, Šamca i Odžaka neophodno je izgraditi centar u Gradačcu koji će omogućiti njihovo zbrinjavanje. Time bi se pružila kvalitetna zdravstvena i socijalna zaštita spomenutom dijelu stanovništva.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Poboljšanje zdravstvene i socijalne zaštite,</i> - <i>Pružanje kvalitetnog zbrinjavanja starih i iznemoglih osoba.</i> 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Stare i iznemogle osobe iz spomenutih općina.</i>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Vlada RS,</i> - <i>Vlada FBiH,</i> - <i>Općina Gradačac,</i> - <i>Ministarstvo za rad i socijalnu politiku TK.</i> 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Potrebna sredstva za implementaciju projekta,</i> - <i>Potrebne dozvole i rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.</i>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Anketiranje potencijalnih korisnika,</i> - <i>Finansijska sredstva,</i> - <i>Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja.</i> 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Obezbjedenje sredstava,</i> - <i>Neobezbjedenje potrebnih dozvola i saglasnosti,</i> - <i>Nezainteresiranost potencijalnih korisnika.</i>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p><i>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Izrada projektne dokumentacije</i> <i>2. Pribavljanje Odobrenja za građenje</i> <i>3. Obezbjedenje finansijskih sredstava</i> <i>4. Raspisivanje tendera, odabir izvođača i izgradnja.</i> 	

13.8 Programi izgradnje partnerskih odnosa između javnog sektora i NVO

U strateškom cilju gdje su jasno naznačena djelovanja javnog i privatnog sektora, te njihova pojedinačna uloga u strateškom razvoju općine Gradačac, jasno je precizirano da ove odnose treba još više poboljšavati i davati mogućnost svim zainteresovanim stranama da ravnopravno učestvuju u ekonomskom razvoju općine. Zajedničkim djelovanjem moguće je osmisliti, planirati i izvršiti sve zacrtane strateške ciljeve.

Jedan od osnovnih programa u izgradnji daljnjih partnerskih odnosa između javnog sektora i NVO je uspostavljanje debalnog centra, uz mogućnost osnivanja raznih tijela u koja će biti uključeni svi predstavnici sektora u partnerskom odnosu.

Zadatak centra je stvaranje i održavanje partnerskih odnosa i preduzimanje aktivnosti koje će poduprijeti daljnje partnerstvo, te koordiniranje za sve aktivnosti u lokalnoj zajednici.

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Izgrađeni partnerski odnosi između javnog sektora i NVO</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do kraja 2007 godine, formirati debatni centar, odrediti prostor, prijedlog (Zgrada komiteta u Titovoj ulici) potpisati sporazum, budžetom predvidjeti sredstva za 2007. godinu, adaptacija prostora.</p> <p>-Grubi radovi, ojačavanje zidova, prekrajanje prostora prema namjeni, podizanje visokog potkrovlja, pokrivanje zgrade</p> <p>-2008 godine zamjena prozora i vrata, izvođenje finih radova u unutrašnjosti, opremanje prostora.</p> <p>Početkom 2009. godine, konačno puštanje u rad objekta i definitivno riješeno pitanje smještaja NVO sektora, u općini Gradačac.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Debatni centar Gradačac</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Debatni centar Gradačac, je prostor za izvođenje aktivnosti NVO sektora na području općine Gradačac. Mjesto, koje svojim ukupnim djelovanjem treba da bude prepoznatljivo, kako za građane tako i poslovni svijet koji dolazi u Gradačac. Debatnim centrom Općina dobija na imidžu, kao kooperativna lokalna zajednica u čijoj sredini ima mjesta za sveukupno djelovanje svih partnera. Debatni centar je prostor i mjesto gdje će se inicirati veoma važna pitanja za život i rad zajednice, predstavljati će sponu u partnerstvu, lokalne uprave javnog i biznis sektora. Debatni centar treba koordinirati rad svih segmenata od mjesne samouprave, građana i javnog sektora. Debatni centar treba koordinirati rad svih segmenata od mjesene samouprave, građana i javnog sektora. Prema procjenama najpogodnija lokacija je prostor, bivša zgrada "KOMITET" sredstva od cca 250.000,00 KM bi bila dovoljna za sanaciju i opremanje. Projekat bi trebalo realizovati do početka 2009. godine.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Adaptirani prostor, određena funkcija, svijest građana se mijenja u korist lokalne uprave i NVO sektora. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Lokalna vlast na svim nivoima.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p>	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Anketiranje potencijalnih korisnika, - Finansijska sredstva, - Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Obezbeđenje sredstava, - Neobezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti, - Nezainteresiranost potencijalnih korisnika.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p>	

13.9 Programi za unapređenje položaja mladih u lokalnoj zajednici

Programi za unapređenje položaja mladih u lokalnoj zajednici imaju za cilj prije svega poboljšanje položaja mladih. Do sada su se ove aktivnosti uglavnom svodile na verbalnu podršku bez konkretnih rezultata. Uključenje mladih u odlučivanje vezano za strateški razvoj općine je od velike važnosti, imajući u vidu da je sve više visokoobrazovanih mladih ljudi koji žele dati svoj doprinos u ovoj oblasti. Takođe, njihovom angažovanošću, stvorit će se preduslovi za brže zapošljavanje, te stvaranje infrastrukture za aktivnosti mladih.

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Unapređenje položaja mladih u lokalnoj zajednici.</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do 2010. god. izvršiti izgradnju omladinskog centra u općini Gradačac.</p>
<p><i>Naziv projekta:</i> Izgradnja omladinskog centra</p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Kako bi unaprijedili položaj mladih, neophodno je izgraditi centar gdje bi oni djelovali i samim tim postali aktivni u lokalnoj zajednici.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -aktivni mladi, -micanje mladih sa ulice, -kvalitetno trošenje vremena. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -mladi sa općina Gradačac uključujući i okolna sela.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Općina Gradačac, -mladi, -građani, -NVD. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p><i>Obezbeđenje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -potrebna sredstva za implementaciju projekta, -potrebne dozvole.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Spremnost učesnika za implementaciju projekta, -Finansijska sredstva, -Potrebna projektna dokumentacija i odobrenja. 	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Obezbeđenje sredstava, -Neobjezbeđenje potrebnih dozvola i saglasnosti, -Nezainteresovanost potencijalnih učesnika.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p><i>Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada projektne dokumenacije 2. Pribavljanje Odobrenja za građenje 3. Obezbeđenje finansijskih sredstava 4. Odabir izvođača za izgradnju centra 5. Sprovođenje ankete među građanima. 	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Unapređenje položaja mladih u lokalnoj zajednici</p>	<p><i>Operativni cilj:</i> <i>Do kraja 2007. godine uspostaviti saradnju Zavoda za zapošljavanje , Centra za socijalni rad i općine i razviti programe poticanja zapošljavanja i dugotrajno zaposlenje mladih .</i></p>
<p><i>Naziv projekta: Projekat zapošljavanja mladih stručnih kadrova sa VŠS I VSS</i></p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje u pravilu je uvijek prisutan određeni broj visokoobrazovanih mladih ljudi koji traže posao. Kada je u pitanju njihovo zapošljavanje na području općine Gradačac, ne postoje nikakvi projekti koji bi tretirali ovu problematiku. Implementacijom ovog projekta stvorili bi se uslovi za brže zapošljavanje ove kategorije nezaposlenih lica.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Brže upošljavanje stručnih mladih lica, -Doprinos stručnih kadrova u realizaciji određenih programa, -Pomoć MSP i poduzetnicima da brže dođu do stručne radne snage. 	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Stručni mladi kadrovi koji brže dobijaju posao i uključuju se u radni proces.
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mladi stručni kadrovi, - Poduzetnici, - JU i Javna preduzeća. 	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -Spremnost da se uključe u rad u svojoj sredini, najčešće u privatnim firmama MSP.
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p><i>-Zajednički dogovor javnog i privatnog sektora, te raspodjela pripravnika sukladno profilima zvanja i potrebama.</i></p>	<p><i>Rizici:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> -rezerve prema mladim ljudima, - nizak prosperitet poduzetništva.
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i> <i>Obaveza da poduzetnici koji pod posebnim stimulativnim uslovima prime mlade ljude zadrže u radnom odnosu. Za implementaciju projekta nisu potrebna posebna sredstva s obzirom da su već utvrđenim Programima Zavoda za zapošljavanje obezbjeđena sredstva.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i> <i>Zajednički dogovor javnog i privatnog sektora te izrada posebnog programa ako se radi o samozapošljavanju.</i></p>	

13.10. Programi unapređenja i razvoja ekologije

Analiza stanja u zaštiti okoliša na području općine Gradačac, ukazuje da su dosadašnje aktivnosti koje su preduzimane na stvaranju ekološki zdrave sredine, dali rezultate po kojima je općina Gradačac, postala prepoznatljiva u širem regionu.

Međutim, činjenica je da zaštita okoliša zahtjeva konstatnu angažovanost, kao i izdvajanje sredstava. Izgradnjom novih infrastrukturnih objekata, u znatnom će se poboljšati stanje u ovoj oblasti (kanalizacija, deponija smeća, snadbijevanje pitkom vodom i dr) . Takođe, u ovoj oblasti potrebno je izraditi posebnu strategiju kojom će se definisati dugoročne aktivnosti (LEAP).

Strateški cilj: Ekološki čista i uređena Općina	Operativni cilj: Do 2009. god. pripomoći u izgradnji svijesti o zaštiti okoliša
Naziv projekta: Izgradnja svijesti o zaštiti okoliša	
Kratak opis projekta: Ovim projektom se želi razviti i podići svijest kod ljudi o zaštiti okoliša, kako bi se očuvala nekontaminirana priroda, te da se popravi stanje već zagađenih područja.	
Očekivani rezultati: - Povećanje svijesti o zaštiti okoliša, - Razne aktivnosti usmjerene ka zaštiti okoliša, - Čišća životna okolina.	Ciljne grupe: - Građani općine Gradačac i ostale zainteresovane grupe.
Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta : - Općina Gradačac, - Građani, - Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice TK.	Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta: - Potrebna sredstva za implementaciju projekta.
Preduslovi za implementaciju: - Finansijska sredstva, - Spremnost učesnika za implementaciju projekta.	Rizici: - Obezbjedenje sredstava.
Procjena troškova implementacije projekta: Troškovi će biti utvrđeni izradom projektne dokumentacije, a predviđaju se u visini cca 10.000,00 KM.	
Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju: 1. Izrada projektne dokumentacije 2. Obezbjedenje finansijskih sredstava.	

<p><i>Strateški cilj:</i></p> <p>Ekološki čista i uređena Općina</p>	<p><i>Operativni cilj:</i></p> <p>Do kraja 2007. godine donijeti dokument kojim se daje plan djelovanja za ostvarivanje boljih uslova života, unaprijeđenje zdravlja i prirodne okoline</p>
<p><i>Naziv projekta: Izrada projekta Lokalnog Ekološko Akcionog Plana (LEAP)</i></p>	
<p><i>Kratak opis projekta:</i></p> <p><i>Ovim projektom se donosi i utvrđuje efikasno provođenje politike okoline na principima održivog razvoja uključivanjem/integriranjem u sektorske politike.</i></p>	
<p><i>Očekivani rezultati:</i></p> <p><i>Poboljšana i unaprijeđena ekološka sredina.</i></p>	<p><i>Ciljne grupe:</i></p> <p><i>-Građani općine Gradačac i ostale zainteresovane grupe.</i></p>
<p><i>Potencijalni učesnici u implementaciji projekta i korist koji mogu imati od implementacije projekta :</i></p> <p><i>-Općina Gradačac,</i> <i>-Ministarstvo za prostorno uređenje i zaštitu okolice TK,</i> <i>-Udruženje eko – zeleni Gradačac,</i> <i>-Građani Gradačca.</i></p>	<p><i>Kako potencijalni učesnici mogu doprinijeti implementaciji projekta:</i></p> <p><i>-Obezbjedeње sredstava za izradu projekta,</i> <i>-Aktivno uključenje u donošenju projekta kroz ideje i implementacija projekta.</i></p>
<p><i>Preduslovi za implementaciju:</i></p> <p><i>-Izrada trenutnog ekološkog stanja na području čitave općine.</i></p>	<p><i>Rizici:</i></p> <p><i>-Ne obezbijedeње sredstava za izradu projekta,</i> <i>-Nezainteresovanost definisanih učesnika.</i></p>
<p><i>Procjena troškova implementacije projekta:</i></p> <p><i>Za izradu projekta cca 20.000 KM, troškovi implementacije će biti utvrđeni projektom.</i></p>	
<p><i>Redoslijed aktivnosti i vrijeme potrebno za implementaciju:</i></p> <p><i>-Upoznavanje zainteresovanih učesnika o potrebi izrade projekta,</i> <i>-Obezbjedeње sredstava,</i> <i>-Izrada projekta.</i></p>	

DIO V

14. KRITERIJI ZA VREDNOVANJE RAZVOJNIH PROGRAMA

U daljem tekstu definišu se kriteriji po kojima će se vršiti selekcija i prioriteti projekata.

Ukupna težina svih kriterija je 100. Ukupni broj bodova za pojedini projekat dobije se kao zbir proizvoda težine kriterija i ocjene za svaki kriterij.

Kriteriji kojima će se vrednovati svaki kandidovani projekat su slijedeći.

- 1. Značaj projekta za građanina: - prednost se daje problemima egzistencijalnog značaja za građane**

Težina kriterija: 20

Moguće ocjene:

- vodosnadbijevanje i odvođenje otpadnih i atmosferskih voda,	3
- obrazovanje,	3
- sanacija klizišta,	2
- putevi,	2
- javna rasvjeta,	2
- sportska infrastruktura,	1
- objekat nije od egzistencijalnog značaja za građane.	0

2. Ekonomska moć stanovništva i razvijenost područja ili MZ – pri dodjeli sredstava obraća se pažnja na nerazvijena i rubna područja općine čije stanovništvo je organizovano ali nedovoljno materijalno sposobno

Težina kriterija: 10

Moguće ocjene:

- finansijski slabo i privredno nerazvijeno područje,	3
- finansijski jako ali privredno nerazvijeno područje,	2
- finansijski jako i privredno razvijeno područje.	1

3. Organizovanost i spremnost stanovništva da sopstvenim sredstvima i zalaganjem dijelom učestvuju u realizaciji projekta

Težina kriterija: 20

Moguće ocjene:

- finansijska podrška projektu od strane građana preko 40%,	3
- finansijska podrška projektu od strane građana od 20% do 40%,	2
- podrška građana u radnoj snazi ili finansijska podrška od strane građana do 20%,	1
- nema obezbijeđene podrške građana ni u radnoj snazi niti finansijski.	0

4. Procenat stanovnika koji će osjetiti poboljšanje realizacijom kandidovanog projekta

Težina kriterija: 15

Moguće ocjene

- više od 70% stanovnika,	3
- od 40% do 70% stanovnika,	2
- od 10% do 40% stanovnika.	1
- ispod 10 %.	0

5. Stepen ulaganja novčanih sredstava općine na tom području u prošlosti - daje se veća podrška koja skorije nisu bila obuhvaćena kapitalnim ulaganjima

Težina kriterija: 10

Moguće ocjene:

- nije bilo kapitalnih ulaganja u posljednje 3 ili više godina,	3
- nije bilo kapitalnih ulaganja u posljednje 2 godine,	2
- nije bilo kapitalnih ulaganja u posljednjoj godini,	1
- postojala su kapitalna ulaganja u posljednjoj godini	0

6. Dugoročnost projekta – značaj njegove realizacije za budućnost

Težina kriterija: 10

Moguće ocjene:

- projekat rješava potrebe narednih 5 –10 godina,	3
- projekat rješava potrebe narednih 3 –5 godina,	2
- projekat rješava potrebe narednih 1-3 godina,	1
- projekat rješava potrebe narednih 12 mjeseci.	0

7. Značaj projekta za omladinu

Težina kriterija: 5

Moguće ocjene:

- ima posebnog značaja samo za omladinu na području cijele općine,	3
- ima značaj za omladinu na području više MZ,	2
- ima značaj za omladinu na području samo jedne MZ,	1
- nema značaj za omladinu.	0

8. Značaj projekta za zaštitu okoline i podsticaj turizma

Težina kriterija: 10

Moguće ocjene:

- projekat smanjuje zagađenje bilo koje vrste i pospješuje turizam,	3
- projekat smanjuje sadašnje zagađenje bilo koje vrste,	2
- projekat nema nikakvog uticaja na zagađenje,	1
- projekat zagađuje okolinu.	0

DIO VI

15. IMPLEMENTACIJA I KONTROLA PROVOĐENJA STRATEŠKOG PLANA

Strateški plan treba punu podršku institucija odgovornih za praćenje provođenja plana. Prihvatanjem vizije, njene realizacije i strateških ciljeva neophodne su izmjene u načinu ponašanja, kadrovskom osposobljavanju i primjeni znanja kako bi se stvorila zajednička vrijednosna kultura svih sudionika života i rada na općini.

Za realizaciju Strateškog plana odgovorna osoba je Općinski načelnik.

Općinski načelnik Gradačca, kao predsjednik KPOR-a će donijeti Uputstvo sa rokovima i načinom prikupljanja i distribucije informacija, kao i o načinu na koji će se Strateški plan, njegova primjena i kontrola realizacije biti prezentirana javnosti.

Općinski načelnik će s KPOR-om pratiti realizaciju Strateškog plana s ciljem njegove bolje implementacije. Uključeni će biti svi subjekti društvenog života i rada, nevladine organizacije i druga udruženja građana.

Praćenje i kontrola realizacije Strateškog plana vršiti će se kroz:

- Tekuću kontrolu realizacije,
- Kontrolu promjena u lokalnoj upravi i subjekata zaduženih za implementaciju.

Pri razradi kontrolnih mehanizama treba jasno utvrditi oblike provođenja kontrole po nivoima odgovornosti.

Potrebno je osigurati prikupljanje i selekciju informacija, njihovu obradu, identifikaciju i selekciju ključnih učesnika koji su dominantni za implementaciju.

Implementacija zahtijeva određivanje razumnih rokova, posebno kod investicija u cilju izbjegavanja nesigurnih mjerila u kontroli, a samim tim i negativnih posljedica.

Svakodnevnu kontrolu implementacije vršiti će Općinski načelnik uz polugodišnju ocjenu realizacije i godišnje izvještavanje Općinskog vijeća.

Najvažniju kontrolu procesa implementacije provoditi će građani kroz različite uloge u okviru lokalne zajednice